

”HVA KAN FORKLARE INTENSITET I LOKALE POLITISKE AKSJONER”

***En casestudie av prosessen rundt
lokaliseringen av overgangsboliger i
Kristiansand kommune.***

Av

Kay Christian Jørgensen

Masteroppgaven er gjennomført som et ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som sådan. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Veileder:

Professor Dag Ingvar Jacobsen

Universitetet i Agder, Kristiansand

01.06.2010

FORORD

Denne masteroppgaven er den avsluttende delen av mastergradsstudiet i Offentlig politikk og ledelse ved Universitetet i Agder. Oppgaven teller 40 studiepoeng, og hensikten er å tilegne seg anvendt og teoretisk innsikt på et felt, samt arbeide metodisk på en selvvalgt problemstilling. Oppgavens tema har bakgrunn både i egne erfaringer og faglige interesser.

Problemstillingen ble videreutviklet og foredlet i samarbeid og samtale med veileder Dag Ingvor Jacobsen. Han fortjener en stor takk for alle de lærerike og alltid inspirerende veiledningene gjennom de vel 20 måneder det tok å skrive oppgaven. Han fortjener ikke minst en stor takk for å ha delt hans enorme kunnskap og engasjement med meg, og for at han i slutfasen av prosjektet fikk et synkende skip trygt i havn.

Kristiansand kommune sin arkivtjeneste, og ordførerens kontor ved hans sekretærer skal ha en stor takk for både velvilje og hjelp med innsamling og kartlegging av deler til det empiriske grunnlaget for oppgaven. Lesesalen i bygg 51 og mine medstudenter ved Universitetet i Agder har vært viktig for konstruktive diskusjoner og oppmuntring. Jeg vil rette en spesiell takk til tidligere medstudent Eva Kvelland, og min far Kai Otto Jørgensen i forbindelse med innspill og korreksjoner underveis.

Men min familie skal ha den største æren for at denne oppgaven ble mulig å gjennomføre, 3 overbærende barn og en fantastisk tålmodig samboer som i lang tid har måtte stå for oppgaver undertegnede ikke har hatt tid til. Takk til mine 2 tålmodige sønner Matias og Max, og ikke minst en stor takk til min evig glade datter Marie, som hver morgen i månedsvis ropte etter en stresset far på vei til UiA *”lykke til med oppgaven i dag også pappa”!*

Kay Christian Jørgensen

01.06.2010

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0 Innledning og problemstilling.....	s.5
2.0 Teori og tidligere forskning.....	s.8
2.1 Demokratiets vilkår i endring.....	s.8
2.1.1 Tilleggsdemokratiene.....	s.8
2.1.2 Aksjon som politisk uttrykksform.....	s.10
2.2 Aksjonsnettverk og governance.....	s.12
2.3 Sakens karakter- ”Policies <i>determine politics</i> ”.....	s.16
Nimbyisme “not in my backyard”.	
2.4 Politiske ressurser.....	s.19
3.0 Metode	s.23
3.1 Casestudie	s.23
3.2 Prosessanalyse.....	s.25
3.2.1 Strømperspektivet i politiske prosesser.....	s.27
Begrepsavklaring	
Hendelser.....	s.28
Aktører.....	s.28
Arenaer og virkemidler.....	s.29
3.2.2 Utfordringer ved prosessanalyse.....	s.30
3.2.3 Egen relasjon til caset.....	s.31
3.3 Datagrunnlaget.....	s.32
3.3.1 Dokumentundersøkelse og offentlige dokumenter.....	s.32
3.3.2 Avisarkiver.....	s.34
3.2.4 Offentlig statistikk.....	s.35
3.2.5 Annet.....	s.35
4.0 Analyse.....	s.36
4.1 En prosess, flere faser.....	s.37

4.2 Flekkerøya.....	s.39
4.2.1 – Hendelsene.....	s.41
4.2.2 – Aktørene.....	s.49
4.2.3 - Arenaer og virkemidler.....	s.50
4.3 Presteheia.....	s.51
4.3.1 – Hendelsene.....	s.52
4.3.2 – Aktøren	s.61
4.3.3 – Arenaer og virkemidler.....	s.62
4.4 Grim.....	s.64
4.4.1 – Hendelsene.....	s.65
4.4.2 – Aktørene.....	s.78
4.4.3 – Arenaer og virkemidler.....	s.80
4.5 Sammenligning av fasene.	s.81
5.0 Drøfting og konklusjon.....	s.91
6.0 Litteraturliste.....	s.96

PROSESSEN RUNDT PLASSERINGEN AV OVERGANGSBOLIGER FOR TIDLIGERE STRAFFEDØMTE I KRISTIANSAND.

INNLEDENDE OM SAK:

Våren 2006 gav Justisdepartementet, Kriminalomsorg i frihet region sørvest i oppdrag å søke etablering av overgangsboliger for tidligere straffedømte i Kristiansand kommune. Det var antydnet boliger med plass til 15 personer, og det legges vekt på at boligene skal ligge integrert i etablerte områder med gode kollektivmuligheter. Formålet med boligene er aktivt å bidra til at personene får en lettere overgang til samfunnet etter endt soning. Boligene vil ha fanger som er helt i slutfasen av sin soning (1-2 år). Det er den enkelt straffedømte som selv søker denne ordningen, og det er krav om gjennomføring av enten utdanning eller jobbtrening i perioden. Denne aktiviteten er knyttet til institusjoner utenfor lokalene og foregår på dagtid, annen aktivitet utenfor boligene krever permisjon. Disse boligene er døgnbemannet med kvalifisert personell og beboerne er underlagt et nøye kontrollregime.

Nasjonal justispolitikk legger opp til varierte soningstiltak og er positiv til bruk av overgangsboliger. Justisminister Knut Storberget uttaler etter årsmøte i Vest-Agder Arbeiderparti vinteren 2006, at han ser for seg en modell Sørlandet med tre elementer:

- * Flere åpne soningsplasser. (Her er Evjemoen interessant).
- * Kristiansand fengsel må få bedre forhold.
- * Kristiansand skal få flere overgangsboliger.

Han sier” *Kristiansand skal få flere overgangsboliger. - Jeg vet ikke når, men jeg lover at det skal komme på et tidspunkt. Noen kaller det «soft kriminalpolitikk» å ha overgangsboliger for fanger som skal tilvendes samfunnet. Men dette er eneste måte å forhindre gjengangere, om vi skal klare å dempe kriminaliteten, må vi forebygge. Og norsk politi må styrkes”.*

(Fædrelandsvennen. 20.03.06.

Av VALERIE KUBENS).

Henvendelsen fra Kriminalomsorgen til Kristiansand kommune ble positivt mottatt, og det ble påbegynt et arbeid med å finne egnet lokalisering. Daværende Politimesteren i Agder Bjørn Hareide, gav sin fulle støtte til boligene og understrekte behovet for slike overgangsboliger innenfor kriminalomsorgen i Kristiansand.

Han poengterte viktigheten med å kunne sone med nærhet til det miljøet en skal etablere seg i etter endt soning. Det som i utgangspunktet var ment som en ”vanlig regulerings sak”, utviklet seg til noe helt annet. Sentrale politikere i Kristiansand har i ettertid gitt uttrykk for at denne saken var enestående, og daværende ordfører Oddvar Skisland oppsummerte på mange måter opplevelsen for byens politikere i Fedrelandsvennen 07.09.07 *”jeg har aldri før som politikere opplevd et lignende trykk inn mot min person”*. Man opplevde i Kristiansand en motstand og et engasjement mot disse boligene, som man ikke hadde sett tidligere.

Aksjonsgruppene som var aktive mot denne etableringen, var grupper, ulike enkelt aktører og institusjoner tilhørende de aktuelle områdene som gjennom prosessen ble lansert som aktuelle. Det var tre områder som skilte seg ut som aktuelle. Disse var i kronologisk rekkefølge Flekkerøya, Presteheia og Grim. Alle er områder i ulike bydeler i Kristiansand kommune. Reguleringsaken ble med tiden svært innholdsrik, Det fant sted mange aktører som brukte ulike virkemidler på også til dels ulike arenaer. Saken bar preg av periodevis høy intensitet, økende dynamikk, uforutsigbar og var stadig i endring, spesielt med tanke på sakens karakter. Utfall ble også sett på som kontroversiell av mange innbyggere i Kristiansand.

I perioden det skal sees ble som sagt flere alternativer skissert som mulige plasseringer for boligene. De alternativene som blir sett på i min analyse, er ”Høyfjellet” på Flekkerøya, Presteheia og ”Solholmen” på Grim. De to sistnevnte var alternativene det ble votert mellom i formannskapet 02.04.08

Saken om etablering og plassering av overgangs boliger i Kristiansand skapte et veldig engasjement fra befolkningen i byen. Engasjementet var naturligvis størst på de steder som var aktuelle for plassering. Prosessen bar preg av å være ”annerledes” enn vanlige regulerings saker, dette fordi det innebar noe i deres nærområde som for mange var fremmed og ”skremmende”.

Det som førte til at jeg bestemte meg for nettopp denne casen for analyse, var at her så man 3 ulike aksjonsgrupper(faser) i en og samme sak. Dette gav meg mulig å se på deres aksjoner, beskrive dem, se etter likheter og ulikheter, for så å prøve å forklare det i lys av det faktiske resultatet og den teorien som eksisterer rundt denne formen for demokratisk deltagelse.

Theodore Lowi presenterte i 1964 en svært innflytelsesrik tese om ” policy determents politics” Politikk som prosess ble bestemt i følge den amerikanske statsviteren av innholdet i de aktuelle sakene, noen ville gå ”upåaktet” hen, mens andre ville skape sterke reaksjoner. Dette setter fokus på de politiske ”leverandørene”, og videre belyser opprinnelsen og endringen av interesseformidling og politisk samhandling.

Lowi kategoriserte altså politikken, samtidig som han sier at en type politikk vil skape de samme interessemotsetningene og samhandlingsmønstre i den politiske prosessen, men er det nå slik at samme type sak vil skape samme reaksjon uansett hvor den forsøkes i systemet? Saken om plasseringen av overgangsboligene i Kristiansand kommune er en typisk reguleringssak i følge Lowis kategorier ved at boligene ble forsøkt lokalisert i ulike områder av Kristiansand.

Så mine spørsmål er:

- ***Var det slik at den samme saken møtte de samme reaksjonene, og hvis ikke, hva skyldes det at reaksjonene var forskjellig?***

TEORI:

2.0 Demokratiets vilkår er under endring.

Demokratiet som styringsform har lange tradisjoner i det norske samfunnet, et samfunn hvor demokratiske institusjoner og frivillige organisasjoner tradisjonelt har vært tett knyttet sammen, og blant annet gjør dette at vårt demokrati regnes som et av de mest velutbygde i verden. Åpenhet og deltagelse, demokratiske institusjoner som stemmerett, representasjon og frie valg, sammen med den mulighet det sivile samfunnet har for samhandling med samfunnets institusjoner har vært viktig for utviklingen av vårt demokrati.

Historisk sett har vi sett gjennom de omfattende demokratiundersøkelsene som startet i 1960-årene, og som ble gjennomført i flere land i form av omfattende intervjuer med landsdekkende utvalg, sett at ideen om *deltakerdemokratiet* bli utviklet og spesifisert. Denne demokratiformen ble lansert som et supplement til ”konkurransedemokratiet” og det ”representative demokratiet” som var systemene som preget statsvitenskapens diskusjoner i flere ti år etter 2 verdenskrig (Hernes og Martinussen 1980:84-87). Hovedideen i deltakerdemokratiet er medbestemmelse gjennom et bredt folkelig engasjement, og var delvis en reaksjon på all forskningen som viste at demokrati i de to førstnevnte formene var langt fra å bli realisert i noe land.

Hovedvekten lå da på *medbestemmelse* og nærdemokrati i alle slags sammenhenger I årene som fulgte ble det etter hvert lagt større vekt på forestillingen om *folkelig engasjement*. ”konkurransedemokratiet”, ”deltakerdemokratiet” og ”det deliberative demokratiet” (Aardal 2002:16-21).

2.1 Tilleggsdemokratiene.

Den siste makt og demokrati utredningen vi har hatt i Norge ble igangsatt etter et stortingsvedtak i desember 1997. Bakgrunnen lå i den antatte endringen i vilkårene for maktfordelingen og de demokratiske strukturer i samfunnet. Sluttrapporten fra denne makt- og demokratiutredningen ble levert i 2003. Utredningen sier i sin sluttrapport at den demokratiske infrastrukturen er i forfall og at styringskjeden er endret og folkemakten svekket. Den sier samtidig at det har skjedd en vekst i det man kaller i utredningen kaller ”tilleggsdemokratiet” (Østerud et.al.2003). Disse tilleggsdemokratiene har betegnelser som; rettighetsdemokrati, aksjonsdemokrati, deltakerdemokrati, forbruker og lobbydemokrati. Utredningen sier videre i sin konklusjon at disse nye tilleggsdemokratiene har supplert, men ikke fullt ut erstattet beslutningssystemet.

Figuren under viser tanken om det ideelle deltakerdemokratiet og hvordan det går langt ut over den tradisjonelle tanken om politisk representasjon. Det dreier seg i stor grad om folks deltakelse i hverdagspolitikkenes mange avgjørelser.

Politikkens område	Hovedmekanisme for folkestyre	Idé om politisk likhet	Medborgernes rolle i politikken	Medborgernes forutsetninger for å delta	Utforming av demokratiske institusjoner
Det som skjer i alle samfunnsinstitusjoner hvor avgjørelser som har virkninger for den enkeltes velferd fattes.	Deltakelse i beslutninger, som gjør at den enkelte har noe å si i saker som angår ham eller henne.	Like forutsetninger for å kunne hevde sin rett og fremme sine interesser i alle sammenhenger	Omfattende, høy deltakelse som sikrer kontroll av elitene og at alle syn kommer til uttrykk, og skaper samfunnsmessig integrasjon.	Forutsetningene for deltakelse øker i takt med erfaringene folk gjør som aktive deltakere i politikken	Det må legges til rette for aktiv deltakelse i alle sammenhenger hvor avgjørelser tas.

Fig 2.1("Folkestyre? Politisk medborgerskap i Norge over den siste generasjonen") (Martiniussen 2003).

Medborgerundersøkelsen fra 2001 viser at ganske mange er aktive i forbindelsen med den hensikt å bedre vilkårene for seg selv og sine nærmeste. I den grad dette skjer gjennom påvirkning av politiske avgjørelser mer direkte varierer en del. Ganske mange har prøvd å påvirke offentlige beslutningsorganer gjennom direkte kontakter både overfor politikere og gjennom organisasjonene, deltatt i underskriftskampanjer eller gjort bruk av mediene. Derimot er det ganske få som har deltatt i aksjoner, demonstrasjoner eller streiker det siste året (Willy Martiniussen 2005).

Teorien omkring deltagelsesformene i politiske prosesser viser som sagt at formen for deltagelse den senere tid har endret seg. Deltagelseskanalene som før var de mest fremtredende, valgkanalen, fagforeningsarbeid og partipolitikk ser man har opplevd en sterk nedgang, mens man ser at en mer direkte form for deltagelse har hatt en sterk oppgang.(Østerud m.fl. 2003). Disse nye kanalene som representerer en mer direkte form for deltagelse, gir sitt politiske uttrykk gjennom eksempelvis aksjoner, underskriftskampanjer, boikott av produkter osv.

Makt og demokrati utredningens sluttrapport og NOU'en som ble levert i 2003 samt bøkene som ble publisert underveis i utredningen sier svært lite om tilleggsdemokratiene og da spesielt omkring uttrykksformenes effekt og påvirkning på de tradisjonelle politiske prosessene.

Derimot sier utredningens sluttrapport at de nye kategoriene av tilleggsdemokratier, vil være faktorer som er med å påvirke det som beskrives som endringen i nye demokratiske deltagelsesformer, og at denne overføringen av beslutningsform er med på å tildekke det som er den demokratiske forvitringen. Slik er disse nye mer direkte formene for deltagelse generelt sett bidragsyter til at demokratiet forvitrer. Tileggsdemokratiene fører til en økende individualisme i samfunnet og gjør skillet mellom demokrati og ikke-demokrati mer utydelig (Østerud et al. 2003:298).

2.1.1 Aksjon som politisk uttrykksform.

Aksjon som politisk uttrykks form blir i forrige avsnitt nevnt av maktutredningens sluttrapport i deres kategorisering av "tilleggsdemokratiene" (Østerud et.al.2003). Det representere en ny og endret form for demokratiskdeltagelse.

Det har skjedd en gradvis utvikling i forholdet til bruk av aksjoner. Grasrothypotesen gjør aksjoner til en definert gruppes politiske deltakelsesform. Dette er utgangspunktet i både maktutredningen fra 1982 og senere forskning. Aksjoner defineres som en deltagelsesform som kan benyttes av ulike grupper til ulike formål (Olsen og Sætren 1980; Strømsnes 2003). Denne deltagelsesformen er på ingen måte ny, men den har gjennom tidene hatt ulikt bruksmønster og fokus. Sakene og aktørene har opp gjennom tiden endret seg. Aksjon er blitt brukt av flere ulike grupper i samfunnet blant gjennom demonstrasjonstog som virkemiddel for politisk påvirkning. I dag ser vi at aktørene strekker seg fra arbeiderklassen, via middelklassen og til også å omfatte næringslivstopper og kapitalister (Bjørklund og Saglie 2009:189). Utviklingen har som nevnt gitt utslag i synkende valgdeltagelse og fall i medlemstall for politiske organisasjoner, og en vekst i andre kanaler for å gi uttrykk for engasjement.

Går vi tilbake til 70-tallet, som også kalles aksjonenes tiår, med EF-medlemskap(1972) og Mardøla aksjonen (1970) som de største aksjonene ser vi at de bidro sterkt til denne utviklingen. Maktutredningen fra 1982 beskriver også at det er fokus på aksjoner, og det blir knyttet opp som påvirkningsfaktor til den endringen man så i de demokratiske deltagelsesformer. Utredningen gir denne definisjonen og beskrivelse av aksjonskanalen: *"I det følgende vil betegnelsen aksjon bli brukt om aksjoner og bevegelser som kjennetegnes ved at de er en form for kollektiv politisk atferd som ikke fremmes gjennom de etablerte kanalene for deltagelse og representasjon. De er tidsbegrensede, målrettede og orientert mot en enkelt sak; og de har en relativt lav grad av organisasjonsstruktur."*(Olsen og Sætren 1980:16).

Utviklingen blir mer markant med tiden og man ser en større grad av deltagelse i de mer individualistiske deltagelsesformene, som ligger i rettingen av direkte demokrati, samtidig som vi ser at det er nedgang i de representative deltagelseskanalene i form av valgdeltagelse og politisk engasjement (Østerud m.fl.2003).

Dette kommer også til uttrykk i Makt og demokrati utredningens sluttbok (2003).

I "Makten og demokratiet" en oppsummering av utvalgets arbeid, skriver de: " utredningen konkluderer med at folkestyret er svekket gjennom endringene i det sivile samfunnet, eksemplifisert ved mangel på store folkebevegelser og massepartier med samfunnsformende agenda, samtidig med at de nye organisasjonsformene vokser fram utenfor folkebevegelsene gjennom en uformell "her og nå" deltakelse (Østerud m.fl. 2003).

"Her og nå" -organiseringen har som type organisasjon ingen kobling til de tradisjonelle nasjonale strukturene, men har rent fokus på aktivitet og ingen klar ideologisk forankring. I forholdt til denne organiseringen gir utredningen i sin rapport et bilde av en overgang fra deltakelseskulturen til en aksjonskultur der innbyggerne deltar gjennom kortvarige og konkrete handlinger som gir mulighet for umiddelbar meningsytring. Eksempler på dette er deltakelse i demonstrasjoner eller underskriving av opprop lagt ut på internett eller i lokalbutikken (Østerud m.fl. 2003).

Disse formene kan eksemplifiseres gjennom det caset og den problemstillingen som studeres i denne masteroppgaven. Man så aktørers engasjement rundt en enkeltsak, hvor deler av prosessen inneholdt klare elementer av denne "nye" deltakelsesformen.

Om denne endringen eller økningen i bruken av mer direkte form for deltagelse, kan sees på som positiv eller negativ vil avhenge i stor grad av tilstanden til demokratiet generelt. Den danske Magtutredningen, *Magt og demokrati i Danmark – hovedresultater fra magtudredningen (1997-2003)*, som kom ut samtidig med den Norske (2003). I utgangspunktet så begge utredningene på de konsekvensene den økte individualiseringen får på politisk deltakelse, både i omfang og i innhold. Den Norske utredningen definerer langt på vei, og som nevnt tidligere de forskjellige nye deltakelsesformene som et tilleggsdemokrati, og at disse gir en forskyvning av makt som svekker demokratiet (Østerud m.fl. 2003). Den danske utredningens sluttrapport legger en annen betydning i de nye deltakelsesformene. Her beskrives de som et supplement. Deltagelsesformene sees på som en positiv utvikling og supplerende for de eksisterende demokratiske formene, som eksisterer i formelle politiske prosesser og representativt valgte organer (Togeby m.fl. 2003).

Danskene friskmelder sitt demokrati blant annet med begrunnelsen at individets mulighet for deltagelse er å tilstede. De to utredningene skiller seg dog i sin definisjon av makt og demokrati, samt forholdet til flere ulike variabler som spiller inn på hovedkonklusjonene. Man kan tolke det dit at tilleggsdemokratiene opp mot demokratiidealer er avhengig av et velfungerende demokrati.

2.2.1 Aksjonsnettverk og Governance.

Jacob Aars og Svein Kvalvåg gjennomførte i begynnelsen av 2000 en undersøkelse av to saker i Bergen som er av stor interesse med hensyn til min master oppgave. Undersøkelsen gjorde bruk av nettverk som analytisk perspektiv. Et perspektiv hvor man i større grad får frem prosessens kollektive politiske deltagelse. Man leter etter de kollektive aktørenes trekk, slik som organisering, integrasjon og ressurser på kollektivt nivå.

Forfatterne mener perspektivet gir et viktig empirisk tilskudd til å kunne forstå bypolitikkens utforming, og at det ikke er tilstrekkelig bare å studere de formelle bypolitiske institusjonene for å forstå prosesser og utfall i kontroversielle saker (Aars og Kvalvåg 2005:151).

Den aktuelle undersøkelsen ser på de aktivistnettverkene og deres relasjon til politiske beslutningsmyndigheter, som fant sted i to enkeltsaker i Bergen. Begge var saker som rommet konflikter rundt verdier som var viktige for innbyggerne i Bergen, og som også må sies å inneholde verdier viktig for innbyggere i storbyer generelt. Undersøkelsen gjaldt en lokaliseringssak angående et fotballanlegg (Krohnegård-saken) og en trafikkreguleringssak (Skannsentunnelen - saken) og gjengis i artikkelen ”*Urbane aktivistnettverk* ” (Aars og Kvalvåg 2005).

Utgangspunktet for undersøkelsene var en antagelse om at både saksfelt og interne forhold i nettverkene påvirket og var viktige faktorer i forholdet til deres relasjon til omverden. Sakens grad av kompleksitet og polarisering vil ha betydning for mobiliseringsform og intensitet for disse aktivistnettverkene (Aars og Kvalvåg 2005:151). Disse elementene av ulikheter vil være av interesse for min case, da mitt valg av case beror i stor grad på samme antagelser som Aars og Kvalvåg hadde før sin undersøkelse.

Konklusjonen fra undersøkelsen av disse sakene i Bergen vil være av interesse for min case og problemstillingen i min masteroppgave.

Det vil være interessant å se om man ut fra deltagelsesform, hvem som var aktørene, deres ressurstillgang, grad av intensitet og omfang knyttet til disse enkeltsakene fra Bergen sammenlignet mot saken jeg analyserer, ser likheter i prosess og endelig utfall.

Aars og Kvalvåg (2005) viser også til i likhet med makt og demokrati utredningen fra 2003, at folkestyrets tradisjonelle institusjoner taper oppslutning blant innbyggerne, men samtidig som deltakelse i valg og gjennom politiske partier svekkes, øker deltakelsen på andre områder, som for eksempel gjennom aksjoner eller gjennom direkte kontakt med politikere.”

Styringsfragmenteringen har sitt motstykke i fragmenteringen av deltakelsesarenaene”

I dette prosjektet (Bergen sakene) har det å vurdere de demokratiske implikasjonene av en slik utvikling, vært en overordnet oppgave (Aars og Kvalvåg 2005).

I (Aars og Kvalvåg 2004), som er en annen rapport og inneholder en utvidet versjon av undersøkelsen fra Bergen, viser Aars og Kvalvåg til at selv om trenden for deltagelse i samfunnspolitiske spørsmål er nedadgående, så engasjerer og mobiliserer fortsatt i sterk grad noen former for bypolitiske saker.

Dette betyr i midlertidig ikke at deltagelsen er likt fordelt mellom innbyggerne, og viser til at man selv i de mest kontroversielle sakene ser at det er en skjevhet i mobiliseringen.

Det legges vekt på i undersøkelsen at sakstype har stor betydning for mobiliseringsmønsteret i de to sakene de har undersøkt. De mener det er spor av at ”policy determines politics”, men at det er ikke slik å forstå at like saker nødvendigvis vil lede til likt mobiliseringsmønster.

I drøftingen av analyseresultatene i min oppgave, vil jeg se på nettopp dette, mobiliseringen og reaksjonen på samme type sak (*”policy determines politics”*), eventuelt hvorfor det ble mobilisert ulikt og om dette påvirket det endelige utfallet.

Enkeltsaksmobiliseringen betyr ofte at det dannes ulike aktivistnettverk (Aars og Kvalvåg 2005:150), og i (Aars og Kvalvåg 2005) ser forfatterne på opprettelse av to slike aktivistnettverk i forbindelse med de to tidligere nevnte sakene fra Bergen.

I artikkelen gir de uttrykk for at denne ”nettverksstyringen” representerer en utfordring for både tradisjonelle idealer i demokratiske prosesser og generelle demokratisk teori, de mener også at dette utfordrer idealet om rasjonell planlegging og den tradisjonelle planleggingsteorien.

Kommunen som forvaltnings nivå har også i stor grad gjennom desentralisering av makt den senere tid, blitt en institusjon hvor samhandlings og deltagelse fra borgere er endret. Dette nettopp fordi grupper og individer lokalt forstår at deres livsbetingelser i stor grad avgjøres i kommunene.

Ved kommunevalget 2003 var det rekordlav deltagelse på 59 %, og undersøkelser viste at 4 av 10 satt hjemme i sofaen valgdagen. (Bjørklund og Saglie 2000:57).

Denne endringen kan også knyttes opp til min sak, hvor deltagelsen i den aktuelle reguleringsaken skapte stor engasjement og mange deltagere, mens Kristiansand med 60,2 % deltagelse ved kommunevalget 2007 følger den generelle, til da vanlige nedgangen i deltagelse gjennom tradisjonelle kanaler. Om den nedgangen i Kommunevalgene vi ser kan knyttes opp mot endringer i folks oppfatninger, og deres tiltro til denne institusjonens politiske styringsevne har også vært gjenstand for undersøkelser.

Det er vel ikke mulig og fullt ut å konkludere med at misnøyen alene har ført med seg endret deltagelse, men den økende passive holdningen i befolkningen gir et viktig signal om den generelle holdningen til valg kanalen, og viser også at kommunen som politisk institusjon er i endring. (Østerud mfl.2005).

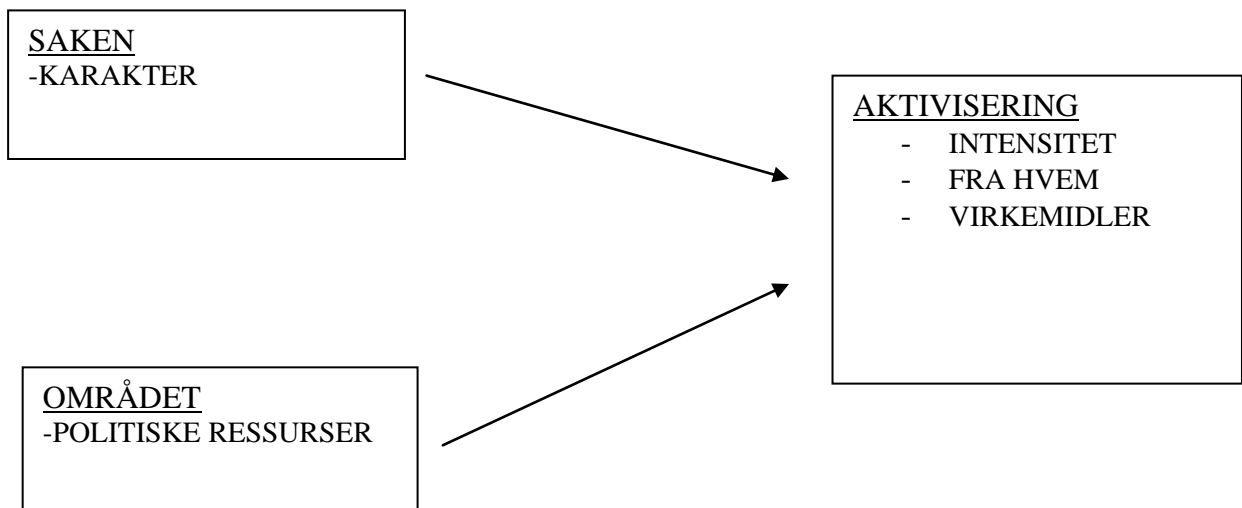
I (Aars og Kvalvåg 2005) rettes oppmerksomheten inn mot politikken inntaksside, altså mot den aktiviteten som har som siktemål å påvirke utformingen av politikken. Aars og Kvalvåg antar forut for sin undersøkelse at politisk aktivitet påvirkes av den konteksten den utøves innenfor. Deres undersøkelse har vist at bykonteksten tilbyr et mangfold av kanaler for politisk deltakelse. De ulike deltakelseskanalene mobiliserer også ulike deltakere. Rapporten viser videre til i sin oppsummering at noen av de viktigste observasjonene i materialet handler om sosial skjevhet. Undersøkelsen som er foretatt viser at det kan se ut til at skjevheter opprettholdes eller forsterkes i byer, som i dette tilfelle Bergen. Slik byen fremstår i deres prosjekt, er den preget av sosial segregasjon, snarere enn stimulerende heterogenitet (Aars og Kvalvåg 2005). Min undersøkelse av forholdene i de ulike bydelene i Kristiansand vil også se nettopp på dette forholdet og om dette kan ha vært med på å bestemme utfallet av denne reguleringsaken.

Denne opphopning av levekårsproblemer blir samtidig karakterisert som politisk fattigdom. Vi vet også som deres prosjekt demonstrerer, at de uformelle deltakelseskanalene i enda større grad enn de formelle, domineres av en sosial elite. Årsaken er trolig at denne typen involvering krever større individuelle ressurser enn det å involvere seg gjennom de mer formelle kanalene. På mange måter blir de politisk ressursfattige enda fattigere mens de rike på politiske ressurser blir bare rikere (får større innflytelse). Problemet mener Aars og Kvalvåg vil kunne forsterkes eller motvirkes av de institusjonelle ordningene, men enkelte trekk ved den institusjonelle utviklingen av lokalstyret i norske byer, virker trolig til å befeste og til og med forsterke et skjevt deltakelsesmønster. (Aars og Kvalvåg 2005).

I (Fimreite mfl. 2005) trekkes forholdene enda nærmere, det vil si helt ned på det lokale planområdet, hvor denne fragmenteringen i samfunnet bidrar til at politikken (byplanlegging) endres og stadig møter nye utfordringer. Utfordringene artikkelen viser til er en mer lokal deltagelse uttrykt gjennom eksempelvis aksjoner mot veibygging, nyetableringer i boligområder, motstand mot rivingen av bygg osv. (Fimreite mfl. 2005).

Vi ser at dette område i politikken som før var en ren offentlig oppgave, har i dag fått et større innslag av andre aktører. Dette er private aktører som er med for både å igangsette, finansiere, gjennomføre og også fullføre utbyggingsprosjekter. Prosjekter som i utgangspunktet er helt eller delvis offentlige, men som av ulike grunner har behov for private aktører i prosessen. Denne korporative kanalen medfører at man ser lokalpolitiske eliter med makt, som også innehar store interesser i lokalsamfunnene, noe det for øvrig er gjort hyppige registreringer av (Fimreite mfl. 2005).

Vi ser av undersøkelsene ovenfor og den endringen som har skjedd i demokratisk deltagelse, at det fremkommer ulike former for aktivisering. Hva kan forklare at det finner sted ulike aktiviseringer rundt like saker? Er det trekk ved saken som gir dette utslaget eller er det trekk ved område for implementering eller nedslagsfeltet for den politikken som avgjør graden av aktivisering.

2.2 Sakens karakter - ”Policies determine politics”.

Med dette menes at politikkenes innhold bestemmer den politiske prosessen, og at det er innholdet som former og påvirker konflikt eller samarbeidsrelasjonene i prosessen. Theodore Lowi presenterte i 1964 denne tesen, og en typologi bestående av tre analytiske kategorier av offentlig politikk for å belyse hvordan bestemte former for interesseformidling og politisk samhandling oppstår og endres.

Han la til grunn at innholdet i offentlig politikk bestemmer karakteren ved de politiske prosesser gjennom etablering av begrepet ”Policies determine politics”. En annen teori presentert av Wilson, forenkler Lowis kategorier til å si saker består av; nytte eller kostnad, og ut fra disse kan man se reaksjonene og samhandlingen i prosessen.

Lowis mener i sitt budskap at det er sammenhenger mellom politikkenes innhold og den politiske prosessen, han deler politikkenes innhold inn i følgende tre kategorier:

Fordelingspolitikk, reguleringspolitikk og omfordelingspolitikk. (Kjellberg og Reitan 1995:110-111).

TYPE POLITIKK	HOVED-AKTØRER	FORHOLDET MELLOM AKTØRENE	BESLUTTNINGS-NIVÅ
FORDELING	Enkelt personer/ bedrifter	Gjensidig ikke innblanding	Sterkt desentralisert
REGULERING	Grupper/ organisasjoner	Begrensede koalisjoner	Noe desentralisert
OMFORDELING	Hovedorganisasjoner/ partier	Konfliktpreget	Sentralisert

Tabell 2.3 Oppsummering av Lowis antagelser om forholdet mellom typer politikk og politiske relasjoner. (Kilde: Lowi 1964, S. 713 (omarbeidet).

Tabellen gir en oppsummering av Lowis hypoteser om de politiske arenaene, disse er arenaer som dannes i tilknytning til de tre politikk kategoriene i hans inndeling.

I Lowis sier i sitt resonnement at fordelingspolitikk fører til at bare enkeltaktører blir mobilisert, og at det dermed danner seg et pluralistisk system hvor aktørene avstår fra innblanding i andres interesser. Myndighetene kan fordele tjenester på et lavt beslutningsnivå, mens det motsatte tegner seg i forhold til omfordelingspolitikk.

I omfordelingspolitikk mener Lowi at det er de sentrale politiske aktørene som mobiliseres. Det gjelder partiene og hovedsammenslutningene i næringslivet og det hele preges av et høyt konfliktnivå, som til en viss grad dempes av sentraliserte ordninger for beslutningene.

Sistnevnte ligger svært nærme korporative modeller, uten at Lowi nevner dette. (Kjellberg og Reitan 1995:114).

Reguleringspolitikk vil være en tredje beslutningsarena i følge Lowi. Her vil aktørene være representanter for avgrensede interessegrupper som kjemper for sin spesielle sektor eller bransje. Arenaen preges av begrensede allianser mellom organisasjonene. Myndighetene er mer i en tilskuerrolle eller i bestefall en part på lik linje med de andre. Denne typen politikk er i følge Lowi politikk som er preget av enkeltvise tildelinger av offentlige gode og tjenester. Utformingen av reguleringspolitikken skiller seg ved at det foretas et bevisst og åpent valg om hvem som skal bli tilgodesett på bekostning av noen andre, noe som kan dreie seg om tildeling av goder eller fastsettelse av byrder for enkelte grupper.

I denne master oppgaven analyseres nettopp en slik reguleringssak, og det må være riktig å si at saken om lokalisering av boliger for tidligere straffedømte opplevdes som en sak som innebar en tildeling av en byrde for noen, og en gode for de andre involverte som ikke fikk boligene i sitt nærområde. Dette kan knyttes opp mot et av Lowis poeng, som sier at nettopp politikkenes innhold, eller det forventede innhold, vil være med på å forklarer hvordan aktørene handler.

Ifølge Lowi vil hver politikktipe ha sin "egen" beslutningsarena, og arenaene vil skille seg fra hverandre både med hensyn til hvem som deltar, og graden av konflikt. Av dette fremkommer hans hovedpoeng at det er nettopp i forbindelsen mellom typologi og arena vi finner grunnlaget for hans påstand om at "*policies determine politics*".

Lowi poengterer videre i hans resonnement at politikkenes innhold, eller det forventede innhold, forklarer hvordan aktørene handler og at hver politikktipe vil ha sin "egen" beslutningsarena. Beslutningsarenaene vil skille seg fra hverandre både med hensyn til hvem som deltar på de enkelte arenaer og graden av konflikt. Han mente at dette konfliktnivået tiltar når man går fra en fordelingspolitisk arena via en reguleringspolitisk arena og til en omfordelingspolitisk arena (Kjellberg og Reitan 1995:113).

På maktarenaene inngår det fire forhold av spesiell karakter ifølge Lowi; hvem er aktørene, hva er forholdet dem imellom, hvor stabile er disse relasjonene og hvilket formelt avgjørelsesnivå utspiller de seg på (Kjellberg og Reitan 1995:113).

Lowi argumenterte for at arenaene var preget av forhold med begrensede koalisjoner, hvor myndighetene på mange måter er frakoblet hendelser utenfor den formelle prosessen og beslutningsarenaen.

Disse arenaene består av aktører og koalisjoner, som er representanter for interessegrupper eller berørte avgrensede områder og som kjemper spesielt for sitt område, bransje eller sektor.

I forholdet til maktarenaene og fordelingen av makt gikk eksempelvis Robert Dahls perspektiver på at saksområdet var med å forme og påvirke samarbeids- og konfliktrelasjonen, som igjen påvirket fordelingen av makt. Makten kunne ikke begrenses til aktørens posisjoner, men måtte vurderes ut fra samhandlingsmønstre i beslutningsprosessen, også at varierende innholdet i politikken kunne defineres som en forklaringsvariabel for skiftet i forholdet til aktørens innflytelse (Dahl 1961). Theodore Lowi fulgte opp argumentasjonen til Robert Dahl, og videreutviklet en struktur som han mente var mer stabil og varig enn Robert Dahls kategorisering som var utelukkende ut fra type sak.

James Wilson, en annen amerikansk statsviter tok utgangspunkt i Lowi tese, men forenklet den ved å utelukkende bygge teorien/ tesen på en kostnad -nytte tankegang. Wilson mente at virkningen av en type politikk ikke burde tilsløres på grunn av vanskelig definerbare kategorier med misvisende betydning. Han mente at en klassifisering utelukkende burde bygge på fordelingen mellom kostnad og nytte, og da fordelingen av kostnader og nytte for gruppene det aktuelle tiltaket ville berøre (Wilson 1973 i Kjellberg og Reitan 1995 s:122-123). Et stadig misforhold mellom disse to kategoriene, vil skape stadig organisert motstand mente Wilson, men ved å føre en politikk som gav god spredning i forholdet kostnad og nytte, ville en derimot oppleve liten konflikt. (Kjellberg og Reitan 1995:124).

Denne spredningen av kostnad og nytte tenkning, kan i dagens situasjon rundt lignende saker knyttes opp mot begrepet Nimby. Ordet Nimby eller ”Not in my back yard” defineres også som en moderne manifestasjon av et større fenomen, som for øvrig er redegjort for i tidligere avsnitt. Fremveksten av dette begrepet kobles gjerne til folkeaksjoner, anti movements og veksten av miljøorganisasjoner på slutten av 1900-tallet (Matthew J. Kiefer 2008). I Dag knytter vi ordet Nimby mer direkte opp til motstand som oppstår i tilknytning til planer som direkte vil ha innvirkning på den enkeltes hverdagsliv. En betegnelse som gjerne benyttes er ”*Ikke i min bakgård*”. Den økende kunnskapen i befolkningen generelt sammen med en befolkning som i større grad er klar over at deres livssituasjon bestemmes på et mer lokalt plan, gjør at denne form for engasjement er en situasjon offentlige planer må ta høyde for i sine planprosesser i tiden som kommer. Skifte i økonomien ved at vi går mot en mer kunnskapsbasert økonomi skaper behov for en ”re-urbanisering” av landområder. Samtidig som befolkningen krever større innsikt i slik planlegging.

Ut fra dette oppstår en spenning som tidligere nevnt vil være nødvendig å ta høyde for i offentlige planer med den hensikt å fordele kostnader og nytte gjennom en reguleringsplan (slik som er tilfelle er for denne masteroppgaven). Vi kan stille spørsmålet om dette var tilfelle for reguleringsaken og plasseringen av overgangsboligene i Kristiansand Kommune. Et misforhold mellom disse to kategoriene, vil skape organisert motstand mente Wilson. Ved å føre en politikk som gav god spredning i forholdet kostnad og nytte, ville man derimot oppleve liten konflikt. (Kjellberg og Reitan 1995:124).

Selv om Lowi knytter omfordelingstiltak til forholdet mellom sosiale klasser, kan omfordeling og konfliktene rundt slike spørsmål også gå langs andre dimensjoner, slik som geografiske fordelinger. I Lowis behandling av denne problematikken er det imidlertid et hovedpoeng, at det er aktørenes egen forståelse som vil definere hva slags type beslutning man står overfor. Et tiltak som i en gitt situasjon kan oppfattes som omfordelingspolitikk kan i en annen situasjon bli oppfattet som fordelingspolitikk. Likeså vil tiltak som på ett tidspunkt oppfattes som omfordelingspolitikk kunne gjennomgå en rutineisering i retning av en fordelingspolitisk arena.

2.4 Politiske ressurser

Politiske ressurser definerer jeg som egenskaper som gjør det lettere å delta i politisk påvirkningsarbeid. De kan være personlige ressurser, som utdanning, sosiale kontakter, mulighet til å bruke tid på politisk medvirkning, språklige evner, selvtillit, kunnskap, god økonomi og adgang til media osv. Ressursene kan være på kollektivt nivå, ved at det eksempelvis finnes en organisasjon i lokalsamfunnet man kan gå gjennom for å øve innflytelse. I denne masteroppgaven vil det bli lagt vekt på begge disse nivåene, og jeg vil i min undersøkelse belyse denne ressursfordelingen knyttet opp til områdene i prosessen. Det er forskjeller mellom individuelle ressurser alene, og ulike individers ressurser sammen når de er medlemmer av eller danner grupper. Gruppene vil kunne representere ulike områder og sosiale kategorier som sannsynligvis på begge nivåer vil inneha ha ulik mengde politiske ressurser (Hernes og Martinussen 1980).

Kristin Strømsnes presenterer i boken fra 2003, resultatene fra *Medborgerundersøkelsen* fra 2001. Jeg vil her trekke frem de resultatene, som er mest relevante for min undersøkelse. Undersøkelsen har sett på variasjonen i aldersgruppene, og fremkommet datamaterial støtter i hovedsak også konklusjonen i Makt- og demokratiutredningen (Østerud m.fl. 2003) som var at den politiske interessen er lavere i de yngste aldersgruppene (opp til 35 år), men relativt lik for dem over 35 år. Undersøkelsen viser videre at den politiske diskusjonen følger en kurvlineær sammenheng, der det er de yngste og aller eldste som deltar minst (Strømsnes 2003:64). Kristin Strømsnes konkluderer i tillegg ut fra *Medborgerundersøkelsen* (2001), at den politiske interessen er størst blant de med høyere utdanning, og at engasjementet øker med økende lederansvar på jobb, og i tillegg at det er de med høyest lønn som er mest interessert i politikk og samfunnsutvikling og diskuterer oftest politikk. I forhold til hvem som er deltakere i de direkte deltakelseskanalene, viser det seg at deltakelsen stiger med økende utdanning. Samtidig ser vi at de med høy inntekt oftest deltar i politiske aksjonsgrupper og underskriftsaksjoner, mens det er de som tjener minst som oftest deltar i offentlige demonstrasjoner. De i høyinntektsgruppen tar mest kontakt med offentlige myndigheter eller media direkte (Strømsnes 2003:118-121).

En liknende undersøkelse ble som nevnt gjennomført i 1969, undersøkelsen ble gjennomført med tanke på å belyse medborgerskapets deltagelse i de politiske beslutningsprosessene, og da spesielt det politiske medborgerskapet. Til grunn for undersøkelsen lå også en antagelse om sosial ulikhet i den politiske deltakelsen. Denne antagelsen om sosial ulikhet ble i Martiniussen (1973) formulert slik: *”Innflytelse over politiske avgjørelser er en viktig måte å styre egne livsvilkår på. Slik innflytelse krever at man på en adekvat måte kan levere de riktige premisser til offentlige myndigheter, dvs. formulere både krav og støtte til politiske organer slik at de blir forstått og tatt hensyn til. For å kunne drive denne typen politisk aktivitet, kreves tilgang til en rekke ressurser. Politiske ressurser genereres av andre typer ressurser – tilgang til dem er i stor grad bestemt av den enkeltes sosiale posisjon. Fordi samfunnsborgere som er uten en viss andel i samfunnsgodene dermed også har lite å stille opp med overfor alle slags offentlige organer, vil den skjeve fordelingen av goder og byrder ha en tendens til å bevares”*

En sammenligning av disse undersøkelsene vil kunne fortelle oss om det har funnet sted en endring i den sosiale ulikheten som førte til ulik deltagelse og derav skjev fordeling av politiske ressursene og politiske engasjementet som undersøkelsen viste i 1969.

Hovedrapporten fra undersøkelsen i 1969 om politisk deltagelse finner man i boka Martiniussen (1973). I boka vises det til at den enkeltes sosiale posisjon, i stor grad med å bestemme tilgangen til ulike ressurser som igjen danner grunnlaget for politiske rikdom eller fattigdom. I Martiniussen (1973) beskrives den politiske deltakelsen i Norge som lav (1969). En politisk passivitet og følelse av avstand og avmakt overfor beslutningstakerne dominerer i befolkningen. I tillegg er de aktivitetene som forekommer med visse unntak sosialt skjevfordelt. Dette må forstås som utslag av en utbredt politisk fremmedgjøring.

Den sosiale skjevfordelingen i deltagelse man så i 1969 gav seg utslag i at politikken i stor grad dominertes av organiserte og etablerte lag. Man så i den politiske deltagelsen en klar lagdeling i samfunnet. Fra undersøkelsen kunne man grovt sett si at det avtegner seg to hovedveier til politisk aktivitet. Den ene går gjennom organisering, mens den andre fører fra høyere yrkesmessig og sosial posisjon (høyere utdanningsnivå) via politisk oppmerksomhet og selvtillit til politisk deltakelse (Berg og Underdal 1984:53).

I forbindelse med disse to undersøkelsene som belyser deltagelsen i politiske beslutningsprosesser og deltagerdemokratiet generelt, blir spørsmålet om den tydelige sosiale skjevfordelingen av aktiviteten i deltakerdemokratiet fortsatt eksisterer. Er det fortsatt en sosial elite som dominerer på grunn av deres tilgang på politiske ressurser, og har den skisserte politiske fattigdommen i lavere sosiale lag i samfunnet vedvart i årene mellom de to undersøkelsene.

I Willy Martiniussen (2003), kan vi lese med tanke politisk interesse og deltagelse at den generelle politiske interessen ikke nødvendigvis er redusert, men at den i stedet for som tidligere gjennom partipolitikk og brede medlemsorganisasjoner i dag kanaliseres i større grad gjennom saksrettede aksjoner og andre former for deltakelse. En form for organisering gjennom øyeblikksorganisering - hjelp-til-selvhjelp-grupper, velforeninger, naboskapsaksjoner, sorggrupper, pårørende grupper, spesialforeninger for lidelser og saksrettede lobbygrupper.

Willy Martiniussen (2003) viser også til i at skjevfordelingen i deltakelsen fortsatt er betydelig, og at det å være organisert fortsatt spiller en viktig rolle for den enkeltes forsøk på å påvirke politisk.

Den generelle politiske interessen øker med økende utdanning for både kvinner og menn, men her ligger menn klart høyere enn kvinner både på det laveste og de to høyeste utdanningsnivåene.

Det samme bildet får vi når vi ser på den politiske informasjonssøkingen: Tydelig økning med økende utdanning, og menn mer aktive enn kvinner på alle utdanningsnivå. Sammenlikner vi med 1969, synes forskjellene å være omtrent like store i 2001 som da (se for eksempel Hernes og Martinussen 1980:186).

Hovedkonklusjonen blir at de politiske ressursenes betydning fortsatt er stor. Lang utdanning er heller blitt viktigere som forutsetning for politisk engasjement enn tidligere.

Avslutningsvis spør Martiniussen, hva er det som gjør at folks utdanning, organisasjonstilknytning og økonomiske evne blir viktige forutsetninger for politisk aktivitet? Svaret kort fortalt" går ut på at god utdanning, sterk organisasjonstilknytning og den friheten og kommunikasjonsevnen som en god økonomi gir, skaper holdninger hos den enkelte som tjener som psykiske politiske ressurser. Den politiske interesse og politisk selvtillit øker altså med økende utdanning, organisering og økonomisk evne.

Og slik som det også var for en generasjon siden vil sjansen for å være en politisk aktiv samfunnsborger allment sett være økende, med økende utdanning og tilknytning til de sosiale nettverkene som organisasjonssamfunnet skaper, dette både fordi disse forholdene er ressurser i seg selv i mange sammenhenger, også fordi de bidrar til politisk interesse og selvtillit (Willy (Martiniussen 2003)

Min case ønsker jeg å se i lys av den teoretiske forankringen omkring, det Lowi i 1964 kaller i sin tese "policy determines politics". Den type sak eller "policy" som han refererer til på det tidspunktet(1964), vet vi i dag formes av flere aktører og på flere nivåer eller "governance". Det som ifølge tesen er den faktiske gjennomføringen av politikken eller "politics" er endret ved en ny form for demokratisk deltagelse, da spesielt med tanke på direkte aksjoner. Med dette nye utgangspunktet men med Lowis fremsatte tese fra 1964 om at "Policy determines politics" som utgangspunkt, søker jeg gjennom teori og tidligere undersøkelser å få svar på min problemstilling;

"Var det slik at denne samme saken møtte de samme reaksjonene, og hvis ikke, hva skyldes det at reaksjonene var forskjellig?"

3.0 Metode.

I valg av metode, skiller vi mellom en kvantitativ og en kvalitativ tilnærming. Hva du velger avhenger i all hovedsak av hva slags problemstilling som skal belyses. Ved en kvalitativ tilnærming søker du å oppnå en felles forståelse av sosiale fenomener, med bakgrunn i fyldige data om blant annet hendelser og aktører. Det er en åpen metode der det på forhånd legges få føringer på informasjonen som skal samles inn, i motsetning til kvantitativ metode hvor en kategoriserer i forkant av datainnsamlingen (Jacobsen 2005:127). En prosess kan i all hovedsak studeres på to forskjellige måter. Enten gjennom å se på endringer i variabler over tid, eller ved å fokusere på et historisk utviklingsperspektiv. I denne oppgavens prosessanalyse vil jeg studere tre distinkte tidsperioder. Jeg vil blant annet se på hendelser, aktører og arenaer isolert i de aktuelle tidsperiodene, og samtidig studere samspillet mellom hendelser og mellom aktører i den formelle politiske prosessen og i folkeaksjonene.

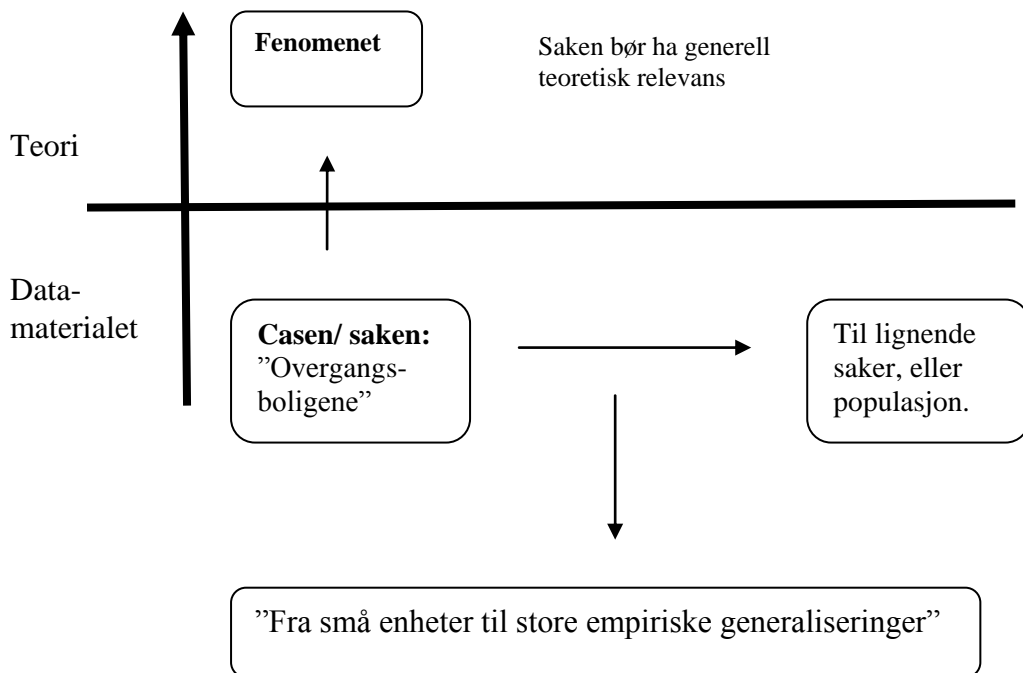
3.1 Case-studier.

"Case-studier er en foretrukket strategi når man ser at "hvordan" og "hvorfor" spørsmål blir spurt." (Yin 2003:1)

I denne masteroppgaven er case-studie benyttet som forskningsstrategi. Yin (2003) påpeker at ved studier av enkelt-case skal en være bevisst på hva slags type sak man skal studere. Er det en typisk sak som også kan være representativ for andre saker, er saken av en kritisk og ekstrem art, eller er den kanskje en helt unik sak som du sannsynligvis ikke finner andre av? Jeg definerer min case som atypisk; altså en ekstrem-case. Dette gjør jeg ut fra sakens intensitet, og ut fra det vi kjenner til av tidligere forskning av folkeaksjoner i norske kommuner. Oppgaven representerer én case, som Yin kaller en "explanatory" og er en av tre mulige valg ved enkelt case studie som forskningsstrategi, og kjennetegnes ved data presenteres med grunnlag i et "cause-effekt" forhold som forklaring på hendelser (Yin 2003). Saken kjennetegnes med at den inneholder masse informasjon, den har en svært høy intensitet, mange aktører og saken er meget godt dokumentert gjennom et stort antall dokumenter. Denne ene saken inneholder på mange måter tre separate faser, disse fasene vil bli sammenlignet og vil kunne gi oss mye informasjon og mulig læring omkring hvordan motstanden organiseres og hvordan de ulike gruppene opererer i møte med en slik reguleringssak av denne typen vi så i Kristiansand kommune.

En casestudie kan fremstå som en studie av ulike enkelthendelser eller for eksempel enkeltindivider. Samtidig kan disse individene og hendelsene også studeres som flere grupper av individer, eller en rekke enkelthendelser som danner en prosess, slik det er i denne oppgaven (Yin 2003:23). Case-studier kan også ha rammer i forhold til tid og sted, slik som hendelsene i dette caset er lokalisert i Kristiansand, og har et klart tidspunkt for start og slutt.

Vi vil som tidligere beskrevet, ikke automatisk kunne generalisere utover enkelt-caset, men vil likevel kunne generere overførbarhet til andre lignende saker når man studerer enkeltsekvenser for å avdekke samspill. Dette er søkt illustrert i modellen under.

"Lære men ikke generalisere" James March

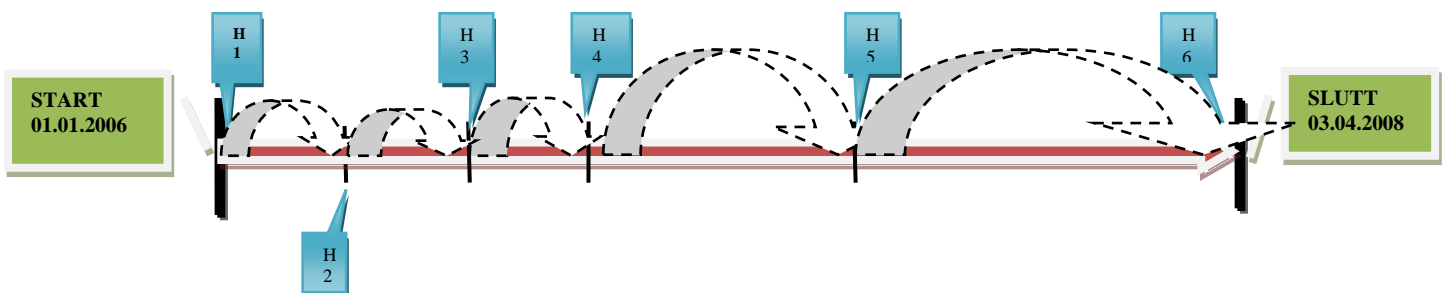
Det er flere lignende saker det kunne vært interessant å sammenligne dette studiet med. Eksempelvis kan "Brosaken" i Mandal kommune (Kvelland 2009) og den såkalte "Veisaken" i Listerregionen nevnes.

Jeg vil i det følgende utdype enkelte trekk ved denne type case, og gi en beskrivelse av mitt valgte case: plasseringen av overgangsboliger i Kristiansand kommune.

Caset jeg tar i bruk for å besvare problemstillingen, er en politisk prosess; mer presis en regulerings sak i Kristiansand kommune. Caset er valgt ut fra de folkeaksjoner og konflikter som var svært synlige i det offentlige rom og spesielt i media. Det vi søker og har en forventning om å finne ut i fra teorien, og det som i virkeligheten skjer, er to elementer man i studiet av offentlig politikk, skal forsøke å bringe nærmere hverandre. Dette representerer også i min masteroppgave en klar utfordring, og jeg vil forsøke å gjøre det ved blant annet å beskrive saken ut i fra ulike typologier for prosesser. Theodor Lowis typologier av offentlig politikk, består av tre analytiske kategorier. Den amerikanske statsviteren James Wilson tar utgangspunkt i Lowis kategorier, men foreslår en enklere kategorisering som bygger på en tankegang om nytte og kostnad. Caset i denne oppgaven vil det være riktig å se i lys av at noen vil oppleve lokaliseringen av overgangsboligene som en ulempe for sitt nærområde.

3.2 Prosessanalyse

I oppgaven vil jeg se på om hendelser over tid igjen leder til nye hendelser, og hvordan den fastlagte politiske prosessen eventuelt endres av de forskjellige hendelsene. Perioden er, som nevnt, tidsavgrenset og begrenset i sted til Kristiansand kommune, så tilnærmingen vil være prosessdesign, med en narrativ fremstilling av hendelsesforløpet (Van De Ven 2008).

Problemstillingen i denne oppgaven stiller spørsmål ved hvordan noe oppstår, endres og utvikles over tid (Van de Ven 2007:145). Med andre ord så stilles det et "hvordan"-spørsmål og ikke et "hva"-spørsmål. Sistnevnte ville gjort at jeg hadde hatt fokus på utfallet og dermed kunne valgt en variansmodell, mens jeg ved å i denne oppgaven fokusere på hendelsesforløpet i en prosess over tid, metodologisk vil benytte en prosessmodell i analysen.

En prosess kan i all hovedsak studeres på to forskjellige måter. Enten gjennom å se på endringer i variabler over tid, eller ved å ta et historisk utviklingsperspektiv og fokusere på sekvenser av hendelser og aktiviteter som endres over tid (Van de Ven 2007:197). Denne oppgavens case kan beskrives som en utviklende virkelighet og en virkelighet som består av en serie hendelser som på mange måter ”flyter” fremover. Enkelte hendelser driver prosessen fremover og andre hendelser endrer den planlagte prosessen. Det finnes en rekke forskjellige prosessmodeller, tilpasset forskjellige typer og former av prosesser.

Det vil i forkant være viktig å bestemme seg for en strukturert og klar metode for å kunne systematisere og kategorisere rådata (Van de Ven 2007:216). Momenter i et prosessdesign vil være blant annet hendelsene, fordi vi i en prosessanalyse ikke søker å identifisere variabler, men ser etter helt spesifikke hendelser, som igjen leder til en annen hendelse. Hendelsene kan videre være direkte utløsende, og/eller influere innholdet og utfallet av en eller flere påfølgende hendelser. Prosessdesign forutsetter også en kartlegging og spesifisering av forholdet mellom hendelsene; altså om de påvirker hverandre kausalt eller ikke, og dernest i hvilken grad. Van de Ven (2007) viser til kausaliteten i hendelser gjennom en prosess, og hvordan enkelthendelser vil kunne åpne eller lukke dører for liknende hendelser i fremtiden.

For å studere prosessen i denne oppgavens case, vil jeg også dele den opp i tre distinkte og tidsmessig påfølgende faser. Avgrensningen mellom de tre fasene er styrt av de ulike lokaliseringalternativene som prosessen bestod av. Ved å studere hendelsene i slike sekvenser, får vi mulighet til å se om prosessen endret seg fra fase til fase, og ikke bare mellom enkelthendelser.

En prosess skal ha en tidsmessig start og slutt. I denne oppgaven har jeg definert prosessens start ut fra den første synlige hendelse relatert til saken, og slutten da det endelige vedtaket om plassering av overgangsboliger ble gjort. Dette tidsrommet strekker seg over ca to år. Innenfor dette tidsrommet vil en rekke aktører være en del av prosessen. Oppgaven min vil romme en kartlegging av disse aktørene, hvilke interesser de representerer, hva forholdet mellom dem er og hvordan de er organisert i forhold til direkte eller indirekte deltakelse i, og påvirkning på, prosessen. I tillegg til aktører og hendelser, vil også arenaer og virkemidler være viktige elementer i kartleggingen og analysen av prosessen. På hvilke arenaer deltar hvilke aktører, og hvilke virkemidler blir tatt i bruk av hvem og på hvilket tidspunkt.

3.2.2 Strømperspektivet i politiske prosesser

Det finnes mange forskjellige modeller for å forklare politiske prosesser. Den amerikanske statsviteren John W. Kingdon (2003) presenterer en modell som fokuserer mer på flyten i og timingen for politiske hendelser, enn på de forskjellige stegene i en empirisk studert prosess, og er nyttig for å kunne forstå kompleksiteten og realiteten i politikkutforming. Kingdons strømperspektiv er kontradiktorisk til det en rasjonell tilnærming til politikkutforming er. Dersom politiske prosesser og vedtak skal utformes etter en ren rasjonell modell, ville den fulgt et stringent mønster med definering av mål og alternativer, vurdering av alternativer og valg av den løsningen som på best mulig måte oppfyller målets hensikt. Kingdon viser til tidligere undersøkelser som er gjort, og viser at en slik modell i liten grad beskriver den faktiske realiteten. Menneskers mulighet til å håndtere informasjon er begrenset. Det samme er evnen til å simultant kunne vurdere mange alternativer samtidig. Selv om enkelte aktører i deler av prosessen kan opptre relativt rasjonelt, så er mengden av aktører stor, og det stadige skiftet mellom forskjellige aktører gjør at evnen til å formulere klare mål og alternativer svekkes (Kingdon 2003:78). En annen antakelse om rasjonelle politiske prosesser er at den skjer i fastlagte stadier; fra agendasetting, via en avgjørelse og til implementering. Vi vil også tro at mennesker først oppdager og definerer problemstillinger og deretter søker å finne løsninger. Noen deler av prosessen kan framstå på en slik rasjonell måte, men ofte ser vi en sammensetning av forskjellige prosesser som ikke nødvendigvis følger hverandre gjennom tid i et bestemt mønster. Flere prosesser kan utvikles uavhengig av hverandre og uavhengig av etterfølgende kronologi, men med en kobling på avgjørende tidspunkter (Kingdon 2003:79). Det er dette som er utgangspunktet for Kingdons strømperspektiv på prosesser, og hvordan en sak blir satt på den politiske agenda.

Ved å presentere hendelser, aktører, arenaer og virkemidler i en prosess kronologisk, får jeg på en måte en renere beskrivelse av datamaterialet.

Kronologisk kartlegging over tid i 3 ulike faser, både for å binde sammen og adskille prosessen i faser og kunne gi den en start og slutt.

Jeg skal gjennom en prosessanalyse foreta en beskrivelse saken angående plasseringen av overgangsboliger i Kristiansand. Analysen og beskrivelsen av prosessen vil foregå på flere nivåer. De ulike nivåene vil jeg analysere gjennom en beskrivelse av hendelser, aktører og relasjoner mellom aktører, samt arenaer og virkemidler.

Videre vil min analyse med hjelp av disse begrepene, bestå av å se på de tre tidsperiodene separat. Hva skiller periodene fra hverandre? Hvilke hendelser starter og avslutter en periode? Utløser den ene perioden den andre?

I det videre vil jeg gi en mer utfyllende forklaring og definisjon på de nevnte begrepene.

Hendelser

I min beskrivelse av de ulike hendelsene vil jeg beskrive disse kronologisk etter som de fant sted i de ulike tidsperiodene, for så å studere om det er noe som kan tyde på en sammenheng mellom hendelser i en periode og om hendelser i en periode skaper overgangen til en ny periode og avslutter en annen. Jeg vil presentere hendelser både fra media i form av artikler (leserinlegg, lederartikler og nyhetsartikler) og fra den politisk/administrative prosessen gjennom dokumenter fra kommunens arkiver. Hendelser som jeg viser til basert på kommunens arkiver og saksdokumenter, inneholder dokumenter i saken, henvendelser fra andre aktører til administrasjon og politikere, samt eventuelle svar på disse henvendelsene. Man vil se at både i media og den formelle prosessen, vil enkelt hendelser fra andre ulike aktører fremkomme. Jeg velger å ta med disse, fordi jeg mener de er med på å forme debatten som foregikk i spesielt media.

Aktører

Aktørene som vil komme til kjenne gjennom min analyse, og som jeg vil legge vekt på i den formelle prosessen, vil være administrasjonen i kommunen ved Kristiansand Eiendom (KE) (prosjektleder Myhrstad), teknisk direktør (Westvik) og plan- og bygningssjef (Stavrum). Enkeltpersonene som her nevnes, vil hele tiden være representanter for den organisasjonen/institusjonen de representerer. Beslutningsmyndighet ligger i siste instans hos formannskapet i Kristiansand kommunen, men saken er også til behandling i bystyret, byutviklingsstyret og kommunalutvalget. Videre vil Kriminalomsorg i frihet, region sør-vest og Statsbygg være aktører, mer eller mindre aktive i den formelle prosessen. Også politiske aktører som står utenfor organer med myndighet i saken, er synlige i prosessen. I folkeaksjonene vil jeg se på de ulike velforeninger/aksjonsgrupper samt enkeltpersoner tilhørende de ulike områdene aktuelle for lokalisering, som de viktigste aktørene gjennom hele prosessen. Synlige enkeltpersoner i prosessen som tilhører et bestemt boområde, er ikke ensbetydende med tilhørighet i eller representanter for, områdets velforening/aksjonsgruppe, noe som vil fremkomme av analysen.

Medias rolle i prosessen var viktig. I tillegg til å være aktør som meningsbærer for standpunkter, og agendasetter, styrer de også andelen spalteplass til andre aktører. Media vil i tillegg være en hovedarena og et virkemiddel spesielt for de ulike aksjonsgruppene.

Arenaer og virkemidler

Den formelle politiske prosessen vil man se foregår på to plan; både gjennom den formelle og forhåndsbestemte behandlingen av en regulerings sak, og på en mer åpen arena hvor kommunen legger til rette for eksempelvis åpne folkemøter. Disse møtene fant sted på alle de tre ulike aktuelle lokaliseringalternativene og kom i stand på kommunens initiativ. De vil bli definert som distinkte hendelser utdypet ytterligere i analysen. Den politiske debatten finner også sted i media, hvor sentrale politikere svarer og ytrer sine meninger underveis i prosessen.

Som nevnt vil media være en sentral arena for uttrykk og påvirkning fra aktørene. Jeg vil søke å identifisere likheter og ulikheter mellom de forskjellige aksjonsgruppene i hvordan de benytter denne arenaen. Jeg vil også søke å vise de enkelte aktørers kontakt med andre aktører i prosessen; dette for å vise forskjeller i måten de opererer på, og eventuelt forsøke å påvise om noen aktører bruker ulike arenaer mer aktivt og derav andre virkemidler for å tale sin sak og utøve påvirkningen. Denne saken ble av mange sentrale politikere karakterisert som unik; unik iden forstand at de aldri hadde opplevd et slikt massivt forsøk på påvirkning gjennom direkte og personlige henvendelser. Det fremkommer også av mitt datamateriale, og er blitt sagt fra flere sentrale politikere, at innholdet i disse henvendelsen i flere tilfeller kan karakteriseres som svært grove, og på grensen til trusler. Videre er det i saken fremkommet at en ”ny” form for henvendelse, da spesielt mot ordfører og sentrale politikere, har foregått via sms, og da fra anonyme avsendere. Jeg har ingen dokumentasjon som underbygger disse påstandene, enn muntlige samtaler med de involverte.

Derfor vil de ikke være en del av den videre analysen, men nevnes her for å understreke den intensiteten og engasjementet denne saken skapte i Kristiansand.

3.2.3 utfordringer ved prosessanalyse

Prosess dataen fra virkeligheten og en faktisk kontekst er det som ligger til grunn for denne masteroppgaven. Ann Langley presenterer i sin artikkel ”*Strategies for theorizing from process data*” (1999), fire utfordringer knyttet til denne typen data. Disse vil jeg se i lys av og, drøfte opp mot, det datamateriale jeg har tilgjengelig.

Prosessanalyser er basert på data satt sammen av hendelser og ikke variabler. Vi søker å finne et mønster i hendelsene på en tidslinje.

Disse mønstrene kan være forskjellige i form, og er derfor ikke like stringente å manipulere som variabler kan være (Langley 1999:692). Min oppgave består av et omfattende materiale fra både en politisk prosess og fra de mer uformelle folkeaksjonene. Den politiske prosessen er mer eller mindre klart definert, mens vi ser at hendelsene i folkeaksjonene har svært ulik art – her forekommer en rekke aktører, arenaer og virkemidler. Sannsynligheten er derfor stor for at du ikke vil se lineære sekvenser. Ved å gjennomføre en parallellanalyse av den formelle prosessen og folkeaksjonene på en tidslinje, vil man kunne avdekke forskjeller i dette mønsteret.

Den andre utfordringen Langley presenterer, er problemene med å definere hva som skal inkluderes som enheter og analysenivåer når du studerer prosesser (Langley 1999:692). Lovverket som ligger til grunn i Kristiansand gir relativt faste føringer på hvordan en prosess skal gjennomføres, hvilke aktører som har formell vedtaksrett og videre hvilke aktører som av en overordnet instans er gitt fullmakt til å fatte slike vedtak. Det som gjør denne prosessen mer sammensatt å studere, er den store og fragmenterte mengden av aksjonsformer og aktører som søkte å påvirke prosessen og aktørene i prosessen, på ulike tidspunkter og i ulike deler av prosessen. Dette gjør vedtaksprosessen mer sammensatt, og man må stille seg spørsmål ved hva som skal og ikke skal inkluderes som en del av den. I en tidsmessig parallell analyse av den formelle politiske prosessen og folkeaksjonene som en del av konteksten, vil jeg søke å avdekke hvilke hendelser som påvirket hverandre og på hvilken måte.

Det tredje elementet Langley viser til er de hendelser og fenomener som av forskjellige grunner ikke blir en del av den systematiske datainnsamlingen. Dette kan være bakenforliggende hendelser, ting som foregår i menneskers hoder eller møter som ikke setter synlige spor i hendelsesforløpet (Langley 1999:693). I denne oppgavens case, vil det for eksempel gjelde ting jeg ikke har mulighet til å dokumentere. Da tenker jeg spesielt på sms meldinger, private e-poster og telefonsamtaler som ikke er arkivert eller referert til i sakens dokumenter.

Den siste utfordringen Langley viser til, er utfordringene med og viktigheten av, å separere varians- og prosessteori – variabler og hendelser (Mohr 1982, i Langley 1999:693; Van de Ven 2007).

Artikkelen problematiserer dette videre med å påpeke at vi ved å lage et kunstig skille mellom disse, ikke tar hensyn til at hendelser og variabler påvirker hverandre, og at dette kompliserer analyse og tolkning av prosessene (Langley 1999:693).

Analysen min vil som sagt bestå av en beskrivelse av hendelser, aktører og arenaer i en prosess over tid, som har det formål å avdekke og synliggjøre forholdet mellom aktørene og deres reaksjoner på hendelser. Denne beskrivelsen vil også måtte bestå i å selv velge ut den informasjon jeg ser som relevant og ikke. Jeg vil se etter hendelser som i sin egenskap er kritisk avgjørende og drivende for prosessen, og hendelser som endrer prosessens gang og som sammen med andre faktorer er med på å klargjøre forskjeller mellom fasene.

3.2.4 Egen nærhet til saken.

Min subjektive opplevelse av saken er i all hovedsak ikke interessant her, men jeg vil gjøre rede for min nærhet og deltagelse i den prosessen som fant sted i Kristiansand i årene 2006-2009. Saken i seg selv var en hendelse i området rundt Kristiansand, med et fokus og engasjement som gjorde at det var de færrestes om ikke hadde dannet seg en mening om dette. Da denne saken pågikk var jeg som aktivt Venstremedlem på flere gruppemøter hvor saken ble tatt opp og diskutert. Før en sak skal opp i bystyret eller formannskapet, tas denne ofte opp til diskusjon i forkant hos partiene. Det var bred enighet i gruppen om at man ønsket disse boligene etablert i kommunen, og i forhold til de ulike alternativene var det ønskelig med lokalisering på Prestehøia. I ettertid har jeg hatt verv som nestleder i partiet og denne saken har jeg og sikkert flere i Kristiansand, et forhold til, så når jeg fikk muligheten til å gjøre en undersøkelse av nettopp denne saken gjennom mitt studie ved UiA, var valget enkelt. Min agenda i så måte har ikke vært å finne noen syndebukker eller umoralske aktører, men snarere å belyse den og nærmere forstå den til tider enorme intensiteten denne saken skapte.

3.3 Datagrunnlaget

Å foreta utvelgelse av data til gjennomføring av empiriske undersøkelser kan være utfordrende, og man opplever sjeldent at man kan undersøke alt det vi skulle ønske. Videre vil valg av undersøkelsesenheter kunne ha betydning for undersøkelsens pålitelighet og troverdighet (Jacobsen 2005:141). Ulike prosjekter vil kreve ulike design for undersøkelse, og uansett hva vårt designvalg blir, vil det kreve at du legger til side noe data for å bedre kunne fokusere på noe annet (Van de Ven 2007:229). Datagrunnlaget som velges for å best kunne fremstille virkeligheten, gir oss bare en liten del av den totale sannheten.

Ulike metoder kan dog brukes, og et og samme fenomen som sees på fra flere ulike vinkler, vil kunne gi oss et mer helhetlig bilde.

Ved mitt valg av kilder for datainnsamling til denne oppgaven, ble det vurdert hvilke kilder som ville gi et mest mulig realistiske bilde av prosessen. I tillegg til dokumentundersøkelser vurderte jeg å foreta supplerende intervjuer med for eksempel politikere og sentrale aktører i folkeaksjonene. Jeg så imidlertid relativt fort at begrensninger med hensyn til omfanget og behov ekskluderte dette, og min rådata i oppgaven vil i all hovedsak være basert på dokumentundersøkelser av sekundærdata.

3.3.1 Dokumentundersøkelse og offentlige dokumenter

Når vi studerer sekundærkilder som dokumentanalyse vil være, studerer vi data som vi ikke selv har samlet inn og skrevet ned. Ved for eksempel bruk av intervjuer, ville dette være motsatt (Jacobsen 2005:164). Saksdokumentene som er hoveddelen av mitt datamateriale, krever at jeg er bevisst på flere forhold knyttet til selve dokumentene; ikke minst må troverdigheten til hvert dokument vurderes (Jacobsen 2005:166). Dokumentasjonen i mitt datagrunnlag representerer lite eller ingen tall eller statistikker, bortsett fra de jeg selv har generert ut fra for eksempel tellinger. Min oppgave vil metodisk fremstå som en ren kvalitativ metode, dette fordi det empiriske datamaterialet fremkommer mer eller mindre i ren ordform. Ved å benytte seg av dokumentanalyse må man stille seg flere spørsmål. Hvor har dokumentet oppstått, hvilke prosesser ligger bak, hvem initierer saker og hvem fatter de endelige vedtakene? Det er viktig å ha forståelse for innholdet i dokumentene og forståelse for det arbeidet som ligger bak. Jeg har tatt i bruk både offentlige dokumenter, avisarkiver og enkelte andre kilder til dokumentanalysen.

Den systematiske kartleggingen av hendelser og aktører har endt opp i en skjematisk og kronologisk fremstilling.

Dokumentet har et omfang på i overkant av 102 avisartikler med ca 200 skrevne sider og i underkant av 100 saksdokumenter. Mengden tilsier at disse ikke vil være med som vedlegg til oppgaven. Et utsnitt vises her:

Dato/hendelser	Innholdet i hendelsene	Aktørene
8.2.2007. Brev fra Akos Arkitekter, ang. Statsbygg sør og Kr. sand kommunes engasjement av Akos arkitekter i omregulering av området "høyfjellet" på Flekkerøya.	Det blir fra Akos arkitekter etterspurt en forhåndsuttalelse fra byutviklingsstyret i Kristiansand, om det er en aktuell lokalisering for overgangsboligene. Dette fordi det er gjort klart at avhengig om det er eller ikke er aktuelt med boligene her (Flekkerøya), vil Statsbygg erverve området fra forsvaret eller avstå, og dermed om regulering av området er noe aktuelt for Akos å jobbe videre med.	Forespørselen om en uttalelse kommer fra Bjørn Andersen i Akos Arkitekter og blir sendt til Teknisk/plan- og byggingsetaten i Kr. sand kommune og Stasbygg v/ Ivar Vestervik.

Kristiansand kommunes arkiver viste seg å innehold store mengder saksdokumenter, som var fordelt på ulike etater og avdelinger som var involvert. Dokumentene lå under blant annet ordførerens kontor, teknisk avdeling, plan- og byggavdeling, administrasjonsavdeling og rådmannen. De var systematisert på en relativt oversiktlig måte vist ved utsnittet under:

U = Utgående fra kommunal etat.

I = Inngående til kommunen i forbindelse med saken.

X = Referat/ notat internt

S = Saksfremlegg til politisk behandling.

<u>Saksnr</u>	<u>J.p. nr</u>	<u>Type</u>	<u>Dok.dato</u>	<u>Beskrivelse</u>
200701196	1/147 - Flekkerøy - overgangsboliger -			
200701193	6	U	9052007	Gebyr
200701193	5	X	30032007	Saksprotokoll
200701193	4	S	14032007	Overgangsboliger Flekkerøya - forespørsel om regulering
200701193	3	U	7032007	Krav om innsyn og veiledning - overgangsbolig for straffedømte på Høyfjellet på Flekkerøy
200701193	2	I	13022007	Krav om innsyn og veiledning - overgangsbolig for straffedømte på Høyfjellet på Flekkerøy
200701193	1	I	8022007	Forespørsel om regulering - overgangsbolig på

Slike saksdokumenter er som regel systematisert og skrevet med den hensikt at politikere lett kan skaffe seg det beste grunnlaget for å fatte vedtak (Jacobsen 2005:165).

Referatene fra all form for møtevirksomhet gjennom hele prosessen, gir oss historien om hva som faktisk skjedde. I motsetning til avisartikler, som blir redegjort for senere i kapitelet, er disse dokumentene i prinsippet uten noen form av subjektive meninger. Bruken av dokumentanalyse er ikke dermed fritatt for å behandle med kritiske øyne når man studerer disse. Man bør stille seg spørsmål om dokumentets opprinnelse, hvordan prosessen har foregått, hvem tok i sin tid initiativet til det og hvor og av hvem ble det endelige vedtaket fattet? Å ha en forståelse av innholdet og det arbeidet som ligger bak dokumentene er nødvendig. Mine kilder til datamaterialet har i all hovedsak bestått av saksdokumenter i kommunens arkiver som på en eller annen måte har med saken om overgangsboliger å gjøre. De utvalgte dokumentene ligger innenfor min avgrensede tidsperiode (01.01.06 til 04.04.08).

3.2.4 Avisarkiver

Det ble fort klart for meg at det ville holde å bruke Fædrelandsvennen som mediekilde. Ved hjelp av A-tekst/Retriver, tok jeg utgangspunkt i den valgte tidsperioden og fant 102 avisartikler som inneholdt ordet ”overgangsboliger” i kombinasjon med ordet ”Kristiansand”. Ved bruk av avisartikler som kilde må man spørre seg om kildenes status med tanke på reliabilitet og validitet. Og vi spør oss om vi faktisk måler fenomenet, ved å stille spørsmål om kildenes validitet. I forhold til begge spørsmålene vil svaret være ja, men man skal også ha et kritisk blikk på denne typen kilder da disse som sekundærkilder, er skrevet med et subjektivt utgangspunkt. Å utvise streng kildekritikk gjelder også ved bruk av media som kilde. Alle kilder vil formidle et bestemt budskap, og det er derfor avgjørende å karakterisere kildene ut fra egenskaper til både avsender og mottaker, samt forholdet mellom disse (Holme og Solvang 1996:119). Det går et skille mellom det som er avisens egne skrevne ord, enten gjennom nyhetsartikler eller en lederartikkel, og der avsender er en annen aktør. Teksten er, uansett form og avsender, en tolkning av en situasjon eller en hendelse. Det er også viktig å fortløpende foreta en vurdering av kildens kvalitet i forhold til kunnskap og kompetanse. Det er blant annet viktig å stille seg spørsmål om avsender kan ha egeninteresse i å forvrengte informasjon (Jacobsen 2005:183).

Nyhetsartikler definerer jeg til å inkludere artikler, reportasjer, features og intervjuer (Skomedal 2007:28), mens kategorien lederartikler kun innbefatter lederartikler. Innlegg og kronikker inkluderer alt som er innsendt til avisen og trykket i sin rene form uten vesentlig grad av redigering.

3.3.4 Offentlig statistikk.

Kristiansand kommune har gjennomført en levekårsundersøkelse på bydelsnivå.

Undersøkelsen bygger på sosioøkonomiske faktorer som beskriver et områdes indeks for levekår sammenlignet med kommune gjennomsnittet. Undersøkelsens hovedkonklusjoner fikk jeg tilgjengeliggjort fra Kristiansand kommune, og har vært brukt for å beskrive trekk ved de ulike geografiske områdene som var aktuelle for plassering av overgangsboliger.

Statistikk fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) har også vært med på å muliggjøre en beskrivelse av disse bydelsområdene i Kristiansand kommune. Jeg beskriver de ut fra for eksempel områdenes politiske ressurser, utdanningsnivå, alderssammensetning og generelle levekår.

Levekårsundersøkelsen viser til at det ulike trekk ved befolkningen, noe vi kan beskrive med *registerdata* og sier noe om risiko for å oppleve ulike levekårsproblemer. Metoden som brukes for å fremstille disse forholdene er indeksert mot kommunesnittet. Forekomstene innen hvert delområde sees i forhold til forekomsten for hele kommunen. Undersøkelsen presiserer; ” *Det må understrekes at dette handler om statistiske trekk ved bydelene. Det vil således være betydelig spredning rundt verdiene, slik at ikke alle innbyggerne kan ”tas over en kam”.* (sitat i dokumentet tilsendt fra Kristiansand kommune 25.04.10) Det understrekes også ”*at det her snakk om kvantitative (objektive) størrelser som ikke nødvendigvis er ensbetydende med livskvalitet for den enkelte, selv om det også her er statistiske sammenhenger. De fleste innbyggerne i Kristiansand opplever tross alt god livskvalitet iflg. undersøkelser som retter seg mot den kvalitative delen av levekårsbegrepet*”. ”(sitat i dokumentet tilsendt fra Kristiansand kommune 25.04.10)

3.2.5 Annet

Selv om kommunale sakspapirer og de beskrevne mediene er benyttet som hovedkilder, ble også enkelte andre kilder gjennomgått som supplerende elementer for å få en så nøyaktig som mulig beskrivelse av hendelsene i prosessene.

NRK lokalt, og da deres hjemmeside www.nrk.no/sorlandet ble brukt i oppstarten og vurdert som kilde sammen med Fædrelandsvennen, men ved innsamling så jeg at mengden i Fædrelandsvennen vil være mer en tilstrekkelig. Som tidligere nevnt, har det gjennom prosessen foregått kommunikasjon mellom aktørene på måter som ikke er formelt registret i offentlige arkiver. Ved henvendelse til Kristiansand kommunes og ordførerens kontor, fikk jeg oppgitt at det ble hyppig brukt sms-meldinger og personlige e-post inn mot sentrale aktører i prosessen. Denne formen for hendelser vil jeg ikke kunne referere til, og vil være en del av det materialet jeg går glipp av i denne undersøkelsen.

4.0 ANALYSE

Jeg baserer min analyse i all hovedsak på kartlegging av Kristiansand kommunes arkiver (kriss), dvs. dokumenter fra saksprosessen som er knyttet til plasseringen av overgangsboligene. Videre vil også avisartikler i Fedrelandsvennens papir og nettutgave (www.fvn.no) være materiale jeg baserer min analyse på. Analysen vil bestå i en beskrivelse av saken som en prosess i første omgang, deretter deler jeg opp prosessen og gir en mer detaljert beskrivelse og kartlegging av hendelser, aktører og arenaer og virkemidler i disse tre ulike periodene av prosessen. Periodene i denne sammenheng representerer i hovedsak det tidsrom de tre stedene var aktuell for plassering av overgangsboligene. Hendelser, aktører og arenaer og virkemidler i de ulike periodene vil jeg skille fra hverandre for i etterkant å kunne sammenligne, og vise til likheter og ulikheter i områdenes aksjoner.

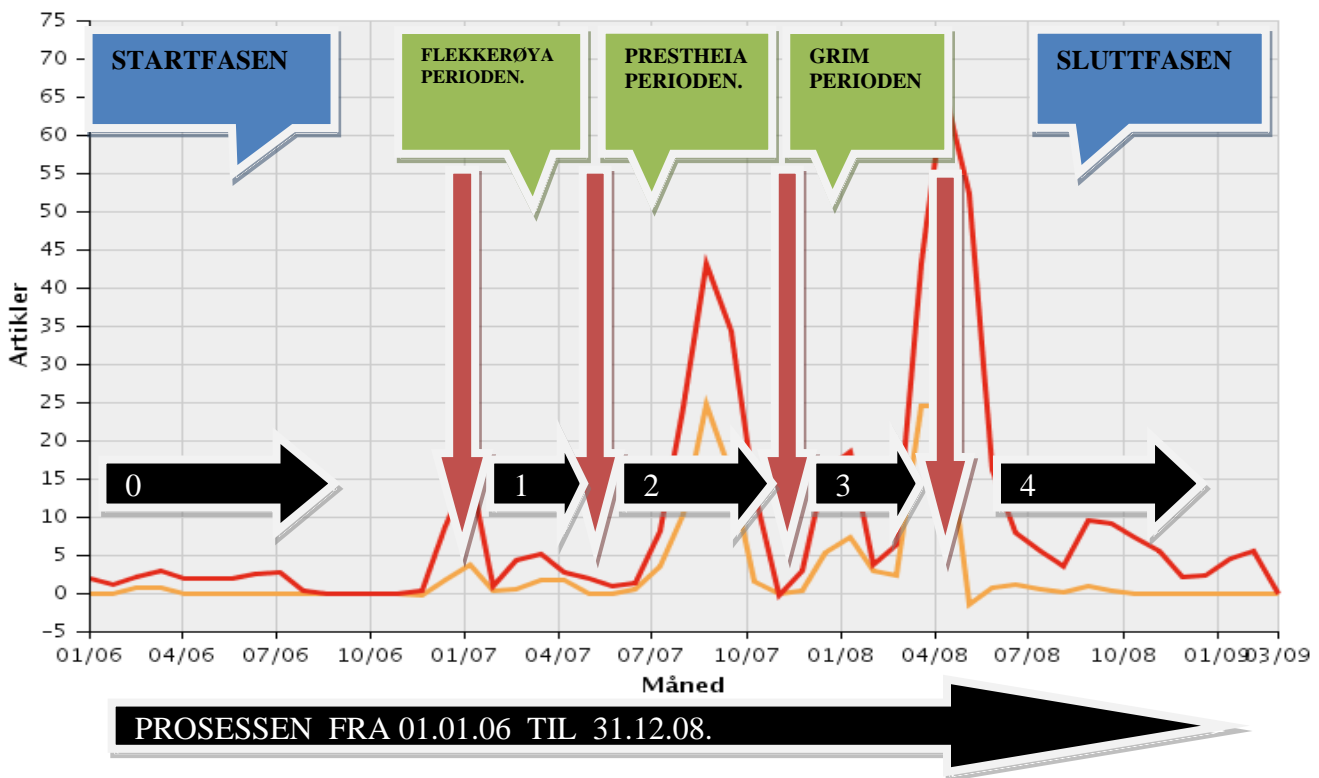
Jeg vil innledningsvis gi en analyse av de tre aktuelle stedene i Kristiansand kommune basert på utvalgte elementer. Beskrivelsen gir jeg på grunnlag av datamateriale fra Statistisk sentralbyrå, Kristiansand kommunes hjemmeside og ved hjelp av Per G. Uberg i kommunens administrasjon. Det har vært gjennomført en levekårs undersøkelse og en kartlegging av sosioøkonomiske forhold i Kristiansands 19 bydeler, hvor forekomstene innen hvert delområde settes opp mot forholdene i kommunen totalt sett.

Resultatene fra de bydelene jeg bruker i min oppgave, vil jeg redegjøre for og bruke i min beskrivelse av stedene Flekkerøya, Presteheia og Grim. Undersøkelsen i sin helhet vil jeg gå nærmere inn på og redegjøre for, når jeg senere i analysen gjennomfører en sammenligning av de ulike områdene. Jeg vil også beskrive områdenes velforeninger. Disse foreningene var aktører i prosessen og fremsto som ”aksjonsgrupper”, eller så hadde aksjonsgruppene sitt utspring i disse foreningene. Beskrivelsen vil danne grunnlag for en videre analyse og en sammenligning av disse tre fasene satt opp mot hverandre, videre gir beskrivelsen meg en mulighet for å undersøke mine antagelser om ulikheter i reaksjonsmønstre for grupper i samme type saker. I analysen vil jeg skrive ”historien” til Flekkerøya, Presteheia, og Grim gjennom innsamlet data materialet. Beskrivelsen min vil utheve momenter jeg finner viktig og kort vise til eller slå sammen hendelser av mindre viktighet. Jeg vil kort oppsummere hver av fasene og avslutningsvis foreta en sammenligning av dem. I min undersøkelse søker jeg, som sagt å finne ulikheter dem imellom, og vil derfor ved å gjennomføre denne sammenligning være i stand til å gjøre rede for disse eventuelle ulikhetene.

4.1 En prosess, flere faser.

Som nevnt innledningsvis er min analyse av prosessen tidsavgrenset til perioden fra 01.05.06 til 04.04.08. Under min innsamling av datamaterialet satt jeg inn i et tidsdiagram de to ulike prosessen, dvs. den formelle politiske prosessen og den motstanden man så gjennom folkeaksjonene sammen med aktiviteten i media Dette arbeidet ble gjort for å lettere se hvordan prosessen skred fremover og hvordan de ulike prosessene på mange måter fulgte hverandre. Denne illustrasjonen velger jeg ikke å legge frem i min oppgave, den blir for stor og omfattende og var mer et redskap for meg i det tidlige arbeidet.

Jeg velger derimot å vise ett diagram som illustrerer prosessen i første rekke som faser. Diagrammet viser oppstarten og hvordan aktiviteten gjennom de ulike fasene bølger i intensitet. Illustrasjonen viser avslutningsvis hvordan prosessen til slutt kulminerer og avsluttes.

(Fig.4.1)

Jeg tidsavgrenser min analyse av den totale prosessen, til den tiden hvor de tre ulike aksjonene fant sted. Den aktuelle tiden jeg ser på er fra 01.05.06 til 04.04.08. Den avviker lite i forholdet til hele prosessens tid. Den som skjedde etter sluttdatoen jeg har satt for min analyse vil jeg kort gi en redegjørelse av mot slutten av oppgaven.

Prosesen under ett.

Kristiansand var som nevnt positive til å etablere disse overgangsboligene for tidligere straffedømte. Høsten 2006 startet kommunen søk etter egnet lokalisering, ansvarlig for prosjektet var Kristiansand eiendom (KE), med Dag O. Myhrstad som prosjektleder. Det fant sted flere befaringsrunder den høsten og ved årsskifte 06-07 ble det kjent at det mest egnede stedet var ”Høyfjellet” på Flekkerøya. Planene om denne lokaliseringen ble møttet med motstand fra lokalbefolkningen, motstanden ble i stor grad organisert av området hovedvelforening Flekkerøya velforening. Motstanden forgikk både inn mot den formelle politiske prosessen og man opplevde motstanden i det lokal mediebildet, fasen hvor denne plasseringen var aktuell sterk seg over ca tre måneder, planene ble til slutt skrinlagt ved at by-utviklings styret i slutten av mars 2007 sa nei til videre arbeid med denne reguleringsplanen. Arbeidet med å finne nye alternative lokaliseringer startet umiddelbart. Prosesen går over i neste fase ved at Kriminalomsorgen i frihet region sørvest, blir etter flere nye befaringer invitert av kommune administrasjonen til å velge det alternativet de vurderte som det beste. Kriminalomsorgen var klare på ved dette tidspunktet at en lokalisering av overgangsboligene på Presteheia fullt ut ville tilfredsstille alle deres krav og ønsker i forhold til lokalisering. Likt Flekkerøya skapte også disse planene motstand fra lokalsamfunnet. Reaksjonene kom umiddelbart i etterkant av at planene ble kjent gjennom media. Dette alternativet strak seg lenger ut i tid og inneholdt på mange måter flere aktører, utspilte seg på flere arenaer og man så bruk av virkemidler fra motstandsgruppen som ikke fant sted i forrige fase. De var i alle fall ikke like synlige. Motstanden kom i denne perioden fra flere enkeltpersoner og institusjoner tilknyttet området Dette til motsetning fra Flekkerøya hvor kun området velforening var involvert i fasens oppstart. Intensiteten nådde sitt høydepunkt i tiden rundt et arrangert folkemøte på Presteheia og i den forbindelse et påfølgende formannskapsmøte. Dette formannskapsmøte vedtok verken ja eller nei til å plassere boligene på Presteheia, men vedtok at det skulle arbeides videre med å finne en egnet lokalisering i Kristiansand kommune.

Prosesen går med dette inn i en relativt stille periode både med hensyn til hendelser i den formelle politiske prosessen og aktiviteter på andre arenaer. Ved at statsbygg i november 2007 henvender seg til kriminalomsorgen med informasjon om at det blir et ledig bygg på Grim i forbindelse med nedleggelse av Solholmen barnehjem, går prosessen inn i en ny fase. I denne perioden stilles to alternative lokaliseringer opp mot hverandre, disse er Grim og Presteheia. Denne perioden strekker seg fra årsskifte 07-08 frem til det endelige vedtaket faller i begynnelsen av april 08.

I denne tiden er aktiviteten svært høy og vi ser motstand fra begge områdenes beboere, motstanden kan man se gjennom mediebildet og sakens dokumenter fra denne perioden er av ulik karakter. Fra sakens oppstart som en regulerings sak med planer om lokalisering av overgangsboliger på Flekkerøya, oppleves saken å ha endret karakter, dette og en beskrivelse av de ulike områdene involvert i prosessen, vil danne grunnlaget for å belyse min antagelse om at dette var med å avgjøre sakens endelige utfall. Overgangsboligene ble vedtatt å skulle plasseres på Grim i formannskapet i Kristiansand kommune den. 02.04.08

Jeg deler nå opp analysen i tre faser/perioder og tar for meg tre ulike steder som var aktuelle for lokalisering av boligene. Det fremkommer av min problemstilling at jeg ønsker å se på om aksjonene har endret og eller påvirket den formelle politiske prosessen. Jeg vil i første omgang og som nevnt innledningsvis i analysen beskrive hvert av de tre områdene som var aktuelle for plasseringen og også områdenes velforeninger. Jeg gir så en redegjørelse for de ulike hendelsene for hver av fasene der jeg velger å fremheve de hendelser jeg mener er best egnet til å beskrive fasen, videre slå sammen eller kort referer til hendelser jeg anser for å være mindre viktige. Denne beskrivelsen av fasene vil danne grunnlaget, for å i etterkant kunne sammenligne de tre ulike fasene.

4.2 Fase 1: Flekkerøya.

Høyfjellet var sammen med flere blant de første alternativene foreslått for plassering av overgangsboligene i Kristiansand. Alternativene kom som et resultat av flere befaringsrunder høsten 2006. Disse lokaliseringalternativene ble offentlig kjent rundt årsskifte 06-07.

Høyfjellet er et område på Flekkerøya i Kristiansand. Flekkerøya som er en øy utenfor Kristiansand, er på ca. 7300 dekar og har pr.2010 ca. 3000 innbyggere. Øya er en av 19 bydeler i Kristiansand og ligger i underkant av 9 km fra Kristiansand sentrum. Flekkerøya har de senere år har opplevd stor tilstrømning av nyetableringer og innbyggertall har økt. Området på øya hvor Høyfjellet ligger, er et område som inntil nylig har vært militært. Det ble som mange av forsvarets tidligere områder i begynnelsen av 2000 åpent for allmennheten. Dette er et forholdsvis stort naturskjønt område, det har de siste årene blitt et veldig populært turområde både sommer og vinterstid.

Den politiske tradisjonen på Flekkerøya har vært at Kristelig folkeparti har stått veldig sterkt, spesielt ved kommune valgene. Ved valgene 2003 og 2007, viser resultatene at de 3 største partiene ved denne valgkretsen er; Krf - 47,7 %, H- 16,1 % og Frp -14,2 %.

Det sitter 3 folkevalgte representanter i bystyret og andre politiske utvalg fra øyas i denne perioden. Befolkningen på Flekkerøya er aldersmessig på mange måter ulik kommunen ellers, dette vises i figuren nedenfor. Vi ser at det er en klar hovedvekt av unge og unge voksne, dette som resultat av den tilflytningen man har sett de siste årene. Befolkningen har økt fra 2200 personer i år 2000 til ca3000 i 2008.

Alder sammensetning

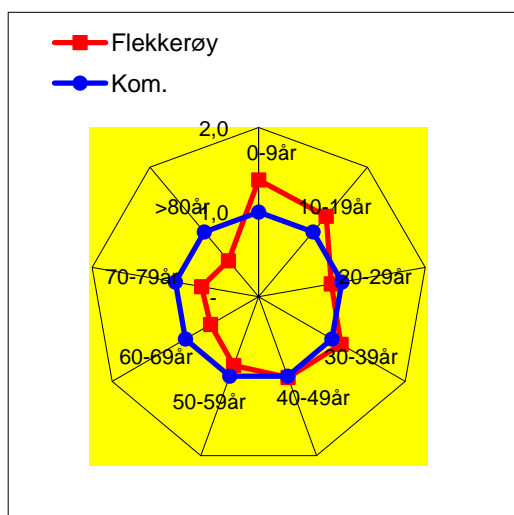

fig.4.3

Sosioøkonomiske forhold

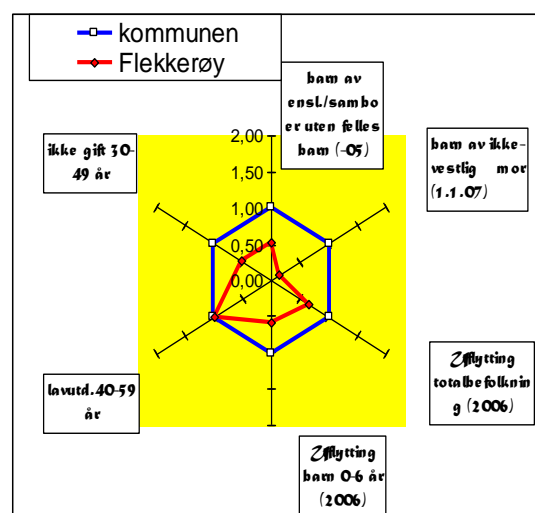

fig.4.3.1

Befolkningen på Flekkerøya tallfestet i tiårsgrupper:

	0-9år	10-19år	20-29år	30-39år	40-49år	50-59år	60-69år	70-79år	80år	sum
Flekkerøy	532	522	365	481	439	312	182	121	70	3024

Videre viser statistikkstabeller fra www.ssb.no at i befolkningen på Flekkerøya utgjør innbyggere av ikke vestlig bakgrunn totalt 51 personer, dette tilsvarer 1,7 % av innbyggerne. Sosioøkonomiske forhold målt i en undersøkelse av alle bydelene i Kristiansand og som jeg har vist i figuren 4.3.1, viser at Flekkerøya ligger på et høyere "levekårsnivå" en de øvrige bydelene og dermed høyere enn gjennomsnittet i kommunen for øvrig.

Øyas "hovedvelforening", er Flekkerøya velforening www.4625.no . Velforeningen fremstår å være godt organisert, og man ser at de er jevnt aktive i deres bruk av hjemmesiden. Denne er til en hver tid å være oppdatert i forhold til saker som gjelder øya, kommuneplaner og politiske saker som har med Flekkerøya å gjøre osv. Det er flere "mindre" velforeninger rundt på ulike områder av øya.

Disse er organisert under Flekkerøya velforeninger og ser ut til å i stor grad samarbeide om oppgaver. Referat fra årsmøtene ligger på hjemmesiden, og nytt styre og andre verv velges ut fra alle velforeningene på øya.

4.2.1 Hendelsene

Det ble på bakgrunn av at Kristiansand Kommune stilte seg positive til denne etableringen av boligene i kommunen høsten 2006 foretatt befaringer på flere ulike steder i kommunen for å finne aktuelle tomter eller bygg for overgangsboligene. I denne forbindelsen blir Høyfjellet lansert som et alternativ blant flere. Andre alternative lokaliseringer som var aktuelle etter befaringer var ”Hybelblokka på Eg”, Alladin Kino, ”Vaskeriet”, Musikkens hus og Pedagogisk senter på Lund, disse ble forøvrig raskt tatt av kartet som uaktuelle. Planene om at Høyfjellet ble sett på som et aktuelt område for lokalisering av overgangsboligene ble kjent rundt årsskifte 2006-2007. Denne kjennskapen til planene kan vi se av mediebilde fra perioden, skapte umiddelbare reaksjoner.

De avisartiklene som fremkommer i denne fasen vil jeg i kronologisk rekkefølge legge inn i en tabell med tittel/dato, type (leder, reportasje, leserinnlegg), forfatter og innhold. I tabellene vil jeg gjennom hele analyse kapitlet i den kolonnen som beskriver innhold i de ulike avisartiklene utheve i *kursiv* tekst det som er direkte sitater. Det vil også fremkomme i tabellene, innlegg på fedrelandsvennens nettside www.fvn/debatt.no disse er har i mitt materiale telefonnummer i forbindelse med innleggene, de er tabellene satt opp som anonyme forfattere. Tabellene som faller inn under de ulike fasene i prosessen og som i stor grad er knyttet til enkelt måneder, vil vise et utvalg av de totale artiklene den aktuelle måneden, denne begrensningen har jeg måtte foreta er på grunn av at den totale mengden vil bli for stor å ta med i denne oppgaven.

Tabellen under viser et utvalg av avisartikler i perioden Jan 07 til mars 07.

OVERSKRIFT DATO	TYPE	FORFATTER	INNHold
”Ber øyfolket å ta imot fangene” 12.01.07	<i>Red.</i>	Kjetil Reitekjetil.reite@fvn.no	Det er en appell fra daværende ordfører i Kristiansand Oddvar Skisland hvor han ber ”øyfolket” vise nestekjærighet og å si ja til overgangs boliger.
”Fanger ikke velkommen” 12.01.07	<i>Red.</i>		Dette er et svar på den ovenfor nevnte, svaret kommer fra en annen lokalpolitiker Axel Fjell(H) og fra lederen i Flekkerøya velforening, De tar ikke utfordringen og mener dette ikke er et spørsmål om at de ikke vil ha folk med vanskelig bakgrunn til øya, men et spørsmål om hvor det er best å ha dem.
”Tro kan flytte fjell” 13.01.07.	<i>Red.</i>		Axel Fjell (H) var i går helt imot å ha fanger på Flekkerøya, har dagen etter skiftet mening. Han kommer derfor til å jobbe for et kompromiss, han sier at ”fangene bør får bruke selve bygningen ved det gamle radaranlegget (høyfjellet), men folk skal likevel ha tilgang til området”.
”Narko-dømttar moralsk oppgjør medFlekkerøy” 13.01.07	<i>Red.</i>	Pål Kaalaas paal.kaalaas@fvn.no	”Menneskene på Flekkerøy bør gå i seg selv. Det er mange religiøse mennesker der, og nestekjærighet er viktig i kristendommen. Hva er et bedre uttrykk for nestekjærighet enn å hjelpe en som ligger nede”, spør den mannen (39) som soner en narkotika- og heleridom i Kristiansand fengsel.
”Trakassering av en svak” 13.01.07	<i>Innlegg</i>	Kjell Erik Esperås	”Negativiteten til overgangsboliger på Flekkerøy er intet mindre enn trakassering av en svak gruppe”, sier Kjell Erik Esperås, beboer på Flekkerøy. – ”Flekkerøy skal være et sted der det er plass til alle. Dessuten trenger vi litt mangfold”.

<p>”Flekkerøy Vel har ikke skiftet mening” 15.01.07</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Erik Arntsen Flekkerøy velforening</p>	<p>I motsetning til høyrepolitikerer Fjell har ikke Flekkerøy Vel skiftet mening i saken omovergangsboliger for fanger på Flekkerøy. ”<i>For oss er det beklagelig å konstatere at det som i våre øyne er en arealdebatt har blitt gjort til en moraldebatt. Ordføreren har ved å lansere nestekjærlighetsbegrepet fratatt en viktig sak retten til å bli offentlig og objektivt diskutert</i>”.</p>
<p>”Dette er en normal regulerings sak” 15.01.07</p>	<p><i>Red.</i></p>	<p>Pål Kaalaas</p>	<p>”<i>Jeg reagerer på at Jan Oddvar Skisland legger et urettferdig press på folk ved å henvise til kristendommen og Skriften. Det er veldig dårlig gjort</i>”, sier Vidar Kleppe. Han mener beboerne på Flekkerøy må få lov til å sette spørsmålsteget ved eventuelle overgangsboliger på øya uten at religion trekkes inn i debatten.</p>
<p>”Overgangsboliger på Flekkerøy?” 15.01.07</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Ansatte og menighetsrådet i Flekkerøy menighet.</p>	<p>”<i>Flekkerøy menighet ønsker å være en menighet der alle medlemmer, både aktive og ikke aktive, kan oppleve varme relasjoner og trygge rom der vi kan dele tro og tvil, sorger og gleder. Flekkerøy menighet ønsker også å ha omsorg for alle som sliter med sine liv og som trenger støtte og medmenneskelighet når viktige relasjoner er brutt eller ulykken på andre måter har rammet livet</i>”.</p>
<p>”Fanger og Skislands nestekjærlighet” 18.01.07</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Roger Samuelsen Flekkerøy.</p>	<p>”<i>Kriminalomsorgen ønsker boligene til Flekkerøy. Ordføreren støtter forslaget og appellerer til nestekjærlighet og spiller på øyfolkets samvittighet. Dette er en form for hersketeknikk når argumentene i seg selv ikke strekker til. Jeg hadde forventet mer av ordfører Skisland. Jeg ønsker ikke at Flekkerøy skal ta imot disse fangene</i>”.</p>

<p>Når tro flytter Fjell 24.01.07</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Egon Vik Kristiansand</p>	<p><i>” Fævennen skrev på lørdag at Axel Fjell (H) snudde i samme spørsmål på grunn av at han lot sin private tro gå foran politikken sin. Jeg tror ikke så mye om Axel Fjell, men jeg velger å tro at han er bra mann han også Jeg vet at det er valg i år, men vet velgerne hvem de skal stemme på når ordføreren vet at han ikke vil være ordfører mer og "Jesus" kommer flyende inn fra Høyre ”?</i></p>
<p>”Men vi kan'ke ha det her” 31.03.07</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Jan Odvar Skisland (daværende Ordfører).</p>	<p>Forslaget om å etablere overgangsboliger på Høyfjellet på Flekkerøy har skapt stort engasjement, og relativt sterke utfall både i media og i brev/e-post. <i>”Mitt håp er at vi får politikere som evner å se helheten når en skal foreta vanskelige prioriteringer, og jeg håper inderlig at vi kan slippe en valgkamp hvor fokus blir på om enkeltpolitikere eller partier ivaretar akkurat mine eller våre primærbehov”.</i></p>
<p>”Bruk av Høyfjellet” 03.04.07</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Dag Vige Gruppeleder Kristiansand Venstre</p>	<p><i>”Høyfjellet på Flekkerøya er i kommuneplanen definert som område med spesielle natur- og friluftsjnteresser av særlig høy verdi”. ”Områdets unike karakter vektlegges og at beboerne på øya og befolkningen generelt i Kristiansand bør ha fri tilgang til dette, derfor var Venstre imot planene om boliger der”.</i></p>

Det blir i begynnelsen av feb.07 på initiativ fra Kristiansand kommune arrangert et folkemøte på Flekkerøya. Tema for møte var nettopp overgangsboligene som var planlagt på Flekkerøya. Møte ble arrangert blant annet fordi debatten om plassering mildt sagt hadde kookt over etter at forslaget om å legge disse til øya var blitt kjent. De fremmøte hadde mange spørsmål og stor skepsis til forslaget, spesielt med tanke på sikkerheten til deres barn. På møte ble det konkrete soningsopplegget og ellers andre spørsmål fra møtedeltakerne redegjort for av Kristiansand kommune. Daværende ordfører Skisland viste til at det er relativt strengt opplegg rundt beboerne i disse boligene.

Møte var preget av et stort engasjement og til tider meget høy temperatur, blant annet måtte Demokratenes Vidar Kleppe bli ilagt ”munnskurv” etter flere ”utidige” utbrudd. Han fikk tydelig beskjed at han ikke fikk bruke møtet som arena for hans og Demokratenes valgkamp. Ordfører Skisland siteres i Fedrelandsvennen neste dag slik: *”vi måtte nesten true Kleppe til taushet i denne saken, og det var litt ubehagelig”*.

Dette folkemøte var iverksatt av Kommunen, og i utgangspunktet var ment som et informasjonsmøte hvor befolkningen på Flekkerøya til å få svar på spørsmål rundt boligene. Gjennom media får man følelsen av at resultat ble noe helt annet.

Det datamaterialet jeg bygger min oppgave viser på mange måter at ved dette møte virkelig våknet motstanden på øya. Jeg mener det var da det gikk opp for innbyggerne at kommunen faktisk ville plassere boligene for tidligere straffedømte på deres øy.

I saksdokumentene ser man få dager etter folkemøte, et brev sendt fra Akos Arkitekter til administrasjonen i kommunen, brevet angikk Statsbygg sør og Kristiansand kommunes engasjement av Akos arkitekter. Det ble stilt et konkret spørsmål i forbindelse med omregulering av området ”Høyfjellet” på Flekkerøya. Brevet inneholder en etterspørsel fra Akos, om det er mulig å få en forhåndsuttalelse fra byutviklings styre i Kristiansand, da med hensyn til om dette fortsatt var en aktuell lokalisering for overgangsboligene. Denne forhåndsuttalelsen ønsket Akos fordi det var tidligere gjort klart at deres engasjement som arkitekter var avhengig av om det ble aktuelt å plasere overgangsboliger på Flekkerøya. Akos Arkitekter ønsket å få avklart om denne reguleringsplanen er noe de skal jobbe videre med eller ikke.

Neste hendelse i denne fasen kommer få dager etter henvendelsen Akos arkitekter.

Kristiansand kommune mottar et brev fra Simonsen advokatfirma. I brevet viser advokat firmaet til krav om innsyn og veiledning i forbindelse med overgangsbolig for straffedømte på Høyfjellet på Flekkerøya.

Man ser i saksdokumentene at Flekkerøya velforening blir representert ved advokat Simonsen, som kort tid etter det nevnte folkemøte henvender seg til Kristiansand kommune. I henvendelsen stilles det på generelt grunnlag spørsmål vedrørende kommunens saksbehandling. Advokaten viser blant annet til Forvaltningsloven, og mener beboerne på øya må her behandles som en part i denne saken, og at som part har de rett til innsyn i sakens dokumenter samt krav på forvaltningens veiledningsplikt.

Det blir videre i brevet bedt om innsyn i, og etter sendelse av flere dokumenter, blant annet mandat fra justis departement og dokumentasjon som foreligger i vurderingen som er gjort av andre lokaliseringer alternativer.

Det etterspørres en plan for hvordan kommunen ser for seg bruken av området i forholdt til naturforvaltningsloven, og den presedens eller føringer som dette vil innebære med hensyn til den nært forestående forvaltningen av flere av forsvarets tidligere eiendommer i Kristiansand kommune.

I min gjennomgang av sakens dokumenter fikk jeg inntrykk av at dette dokumentet eller hendelsen var spesiell. Det synes ikke å være vanlig praksis i slike reguleringssaker at områdets velforening og aksjonsgruppe engasjere advokat. Denne hendelsen virker også å dempe kommuneadministrasjonens engasjement om denne lokaliseringen av overgangsboligene.

Mot slutten av februar mottar administrasjonen i kommunen da nærmere bestemt KE v/ Ole Dag Myhrstad et brev fra Lindebø velforening. Lindebø er en av flere velforeninger som er dannet ut fra å skulle representere et spesielt område på Flekkerøya. De viser i brevet til flere punkter hvorfor de er imot lokaliseringen av boligene på øya.

Punktene er blant annet som følger;

- 1) At det er langt til nærmeste politistasjon, derav av langt responstid ved tilkalling.
- 2) Den aktuelle tomten vil ligge rett ved siden av en barnehage.
- 3) Boligene vil ligge isolert i forhold til offentlig transport og service tilbud.

De skriver også at miljøet på øya er lite og gjennomsiktig, og at det generelt vanskelig for nye beboere mht. integrasjon. De viser til et tidligere tiltak (TUA), hvor de er blitt fortalt at dette prosjektet hadde dårlig erfaring med og store problemer med integrasjon av sine ungdommer.

Men velforeninger ønsker avslutningsvis å presiseres; ”at de ikke ønsker å avvise mennesker på Flekkerøya, men at de ønsker å benytte seg av sin mulighet til å uttale sin skepsis til nettopp en slik institusjon”.

Brevet som er nevnt tidligere i saksprosessen fra Simonsen advokatfirma (08.02.07) besvares fra administrasjonsavdelingen i kommunen i begynnelsen av mars. Administrasjonen redegjør i dette brevet nærmere for sakens historie og viser til at Høyfjellet ble valgt og sett på som beste alternativ av Kriminalomsorgen etter at det var blitt gjennomført flere befaringsrunder i Kristiansand kommune. Administrasjon kommenterer videre de ulike innsigelser fra advokat firmaet, blant annet at DN(departement for naturforvaltning) ikke har noen innsigelser vedrørende omregulering av området og har således også godkjent den planlagte bruken. Avslutningsvis viser de til at den endelige avgjørelsen og eventuelt godkjenning av reguleringsplanen for området nå ligger hos bystyret i Kristiansand

I perioden hvor denne saken om lokalisering av overgangsboligene på Flekkerøya var aktuell ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant øyas befolkning. Av de ca. 1000 boenhetene på Flekkerøya besvarte 450 undersøkelsen, resultatet ble at 96 % av respondentene ikke ønsket overgangsboligene på øya. Denne undersøkelsen var i regi av Flekkerøya velforening.

I slutten av mars ser vi i kommunens sakspapirer at saken er oppe i byutviklingsstyret:

Overgangsboliger Flekkerøya – forespørsel om regulering, § 30.1-sak.

Etter en utredning og gjennomgang av aktuelt område gjennomført av Plan- og bygningsetaten skal det som prosedyre gis en innstilling til byutviklingsstyret. I saken angående forespørsel om regulering området Høyfjellet til overgangsboliger lyder innstilling: ”Plasseringen ligger innenfor et stort sammenhengende grøntområde som strekkes seg fra landskapsvernområdet sør på øya og inn til Høyfjellet som ligger svært sentralt på øya. Det vil være uheldig å stykke opp dette området med tiltak som ikke er forenlig med friluftinteressene. Plan- og bygningsetaten vil derfor ikke anbefale at det etableres overgangsboliger i dette området.” I saksprotokoll for møtet vises det videre til en konsekvensutredning av reguleringsplanen.

Innholdet er standard ved reguleringsplaner, og belyser momenter som:

- Forholdet til arealpolitikken i kommuneplan.
- Barn og unges interesser.
- Miljø- og helse konsekvenser.
- Grønnstruktur.
- Tilgjengelighet for alle.

Byutviklingsstyret viser til saksframstillingen, og anbefaler at det ikke settes i gang reguleringsarbeid med det formål å etablere overgangsboliger på Høyfjellet, Flekkerøya. Plan- og bygningssjefens innstilling blir vedtatt med 5 mot 4 stemmer. Avgjørelsen i byutviklingsstyret setter på mange måter det endelige punktum for saken i forhold til Flekkerøya. I tiden etter ser vi i mediearkivene flere oppslag, hvor noen støtter avgjørelsen samt understreker at alternativet er utelukket. Det er også oppslag som viser sin skuffelse over avgjørelsen og holdningen til overgangsbolig i kommunen og på Flekkerøya.

Jeg ønsker å utdype to av de artiklene som vises av tabell 4.3 Disse er 1) ”**Men vi kan'ke ha det her**”. Her får vi Oddvar Skislands reaksjon på kritikkene mot han, og hans opplevelse av prosessen. Han viser til det han kaller relativt sterke utfall både i media og i brev/e-post. Og det har gitt han noen refleksjoner på lokalpolitikk.

Tidligere ordfører Skisland presiserer at han for all del kan forstå folks frykt/usikkerhet angående overgangsboligene og fangene, men sier han: *Det som likevel har overrasket meg i denne saken er styrken og virkemidlene. Jeg har ikke opplevd lignende før. Velforeningens virkemidler omfatter det meste fra advokatbruk, personrelaterte angrep på politikere og til mer primitive forsøk på å skremme politikere med at det snart er valg. Han har et ønske for fremtiden det er at han ”håper lokalpolitikere fortsatt vil og evner å se helheten ved prioriteringer og tørre ta vanskelige valg”.*

Den andre artikkelen som jeg ønsker å utdype frem fra denne avslutningen av perioden er ”**Bruk av Høyfjellet.**” Artikkelen er fra Kristiansand Venstres Dag Vige, som viser til at: ”*Høyfjellet på Flekkerøya er i kommuneplanen definert som område med spesielle natur- og friluftsinnteresser av særlig høy verdi*”. Områdets unike karakter vektlegges og at beboerne på øya og befolkningen generelt i Kristiansand bør ha fri tilgang til dette, derfor var Venstre imot planene om boliger der.

Videre i artikkelen sier Vige og viser til en kommentar fra ordføreren tidligere i debatten: ”*Ordføreren ber undertegnede om å ikke rote til debatten om sted for fanger som skal rehabiliteres. Det er ikke meningen, og det gjør en selvfølgelig ikke ved å ha et annet synspunkt enn Skisland selv*”. Jeg viser til denne artikkelen fordi nettopp områdets kvalitet som natur og rekreasjonsområde var et viktig argument, som både motstandsgruppen brukte og også som vi ser her politikere som var for å etablere boligene i Kristiansand, men ikke på Høyfjellet.

4.2.2 Aktører.

På nyåret 2007 da disse alternativene ble gjort kjent kom det umiddelbart reaksjoner fra beboerne på Flekkerøya. Vi så at lokale politikere og ordføreren i Kristiansand sammen med Flekkerøya velforening var de første synlige aktørene i prosessen. Som nevnt tidligere var administrasjonen i Kristiansand representert ved KE og Myhrstad initiativtakere til de ulike befaringene høsten 2006. Befaringene fant sted sammen med Kriminalomsorgen region sør/vest og andre representanter fra kommunen samt ved noen tilfeller Kristiansands politiet. Vi ser at den politiske prosessen kommer litt senere i gang. Det var leserinnlegg og redaksjonelle artikler angående overgangsboligene plassering på Flekkerøya og temaet generelt, som dominerte nyhetsbilde i Fædrelandsvennen januar 2007. Den politiske prosessen blir synlig når den opptrer sammen med "aksjonen" ved at Kristiansand kommune arrangerer et "folkemøte" på Flekkerøya. På møtet deltok i tillegg til mange av beboerne på øya, Kriminalomsorgen region sørvest, Flekkerøya velforening, ordføreren og lokale politikere og administrasjonen i kommunen. Medieoppslagene i denne perioden domineres i stor grad av beboere og velforeningen på Flekkerøya. Et klart flertall av innleggene er imot plassering av overgangsboligene på øya. I perioden hvor disse innleggene var i media er lokalpolitikeren som Vidar Kleppe(D) som Skisland (Krf). og Axel Fjell (H) mest fremtredende.

Artiklene fra disse motstanderne og aktørene i motaksjonen var:

- flere innlegg av Erik Arntsen ,Formann i Flekkerøy vel, på vegne av styret i Flekkerøy Vel.
- innlegg, som besvarer et annet med tittelen "Flekkerøya stinker" er skrevet av beboer på Flekkerøya og tidligere bystyrerepresentant for KrF, John Viste.
- Innlegg fra ansatte og menighetsrådet i Flekkerøya menighet.
- Innlegg av Roger Samuelsen beboer på Flekkerøya, han retter kritikk mot Skisland og Idsø.
- Innlegg av Egon Vik beboer på Flekkerøya. Kritiserer Skisland (Krf), og viser også til Axel Fjell (H).
- Brevet som ble sendt fra Advokatfirmaet Simonsen as til Kristiansand kommune var på initiativ fra Flekkerøya velforening. Ellers er det i den formelle politiske/administrative prosessen i denne fasen aktører som ; Kommunalutvalget med sine folkevalgte representanter og Byutvikling styrets folkevalgte medlemmer. Ordføreren og andre folkevalgte politikere i noe mindre grad.

Andre aktører i prosessen var Gunnar Stavrum som er Plan- og bygningsjef, teknisk direktør Ivar Westvik og Ole D Myhrstad fra Kristiansand eiendom

4.2.3 Arenaer og virkemidler

Proessen ser vi forekommer i første omgang på den formelle politiske arena for så å gi seg utslag i en hyppig frekvens av innslag og artikler i media. Det som preger aktiviteten i den politiske formelle prosessen er at aksjonsgruppen mot etableringen på Flekkerøya, gjennom advokat retter søkelyset på det aktuelle områdets kvaliteter og egenskap som rekreasjonsområdet og stedes unike natur. Aktørene som representerer motstanden ønsker å trekke inn andre aktører som blant annet direktoratet for naturforvaltning.

Motstanden både inn mot den formelle politiske prosessen og henvendelser mot media organiseres som nevnt i all hovedsak gjennom områdets velforening (Flekkerøya velforening). Henvendelsene inn mot den formelle prosessen bistås av advokater på oppdrag fra motstandsgruppen. Etter som tiden gikk innenfor denne fasen ser vi aktører gjør bruk av media som arena for å gi uttrykk for sin motstand og skepsis til de planlagte boligene på Flekkerøya. Disse henvendelsene har også med elementet med områdets unike egenskap med tanke på naturkvaliteter som et hovedbudskap. Vi ser også at aktørene viser til momenter som, frykt for barna i nærområdet og at lignende tiltak ved tidligere forsøkt vist seg å fungere svært dårlig (etableringen av en institusjon for ungdom TUA, ble etter en stund lagt ned, fordi det oppsto konflikt og integreringen i lokalsamfunnet fungerte dårlig). Fasen har en tidssone på ca. 3 måneder og gitt den korte tiden er fasen preget av en høy intensitet med en totalfrekvens på 21(se tabell 4.6 s.82).

Flekkerøyfasen kort oppsummert: Denne reguleringsaken møter i hovedsak verken mer eller mindre motstand en det man burde forventet i en planprosess som har slik direkte innvirkning på et lokalsamfunn. Saken viser at motstanden mot denne planen, kom fra en aksjonsgruppe godt organisert og på mange måter strategisk forberedt i sin fremferd.

4.3 Fase 2: Presteheia.

Presteheia er et forholdsvis nytt boligområde. Det er en utvidelse av Gimlekollen område i retning vest mot Uia og Kristiansand sentrum. Området ligger ca. 4km fra Kristiansand sentrum, og er en del av bydelen Gimlekollen/Kongsgård. Ved kommunevalget 2007 var de tre største partiene i den valgkretsen; H-28,9 % , Krf-22,7% og AP-15,5%. Om man ser disse tallene i forhold til forrige kommunevalg ser vi kun små justeringer. Bydelen Gimlekollen/ Kongsgård var representert med 3 folkevalgte i bystyret i denne perioden. Jeg velger å belyse disse valgresultatene, fordi kommunevalget foregikk i denne perioden, og saksdokumentene viser at dette ble brukt i henvendelser inn mot politikerne som en form for pressmiddel.

Alderssammensetning

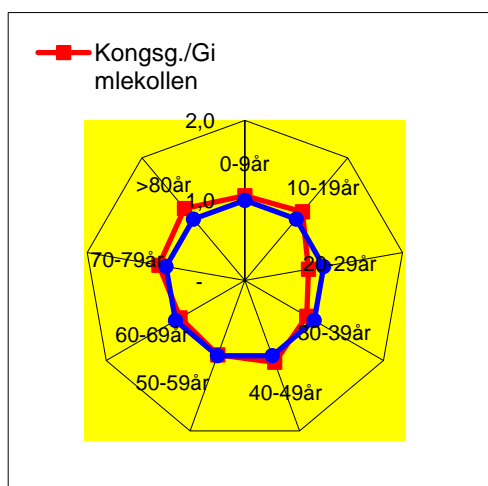

fig.4.4

Sosioøkonomiske forhold

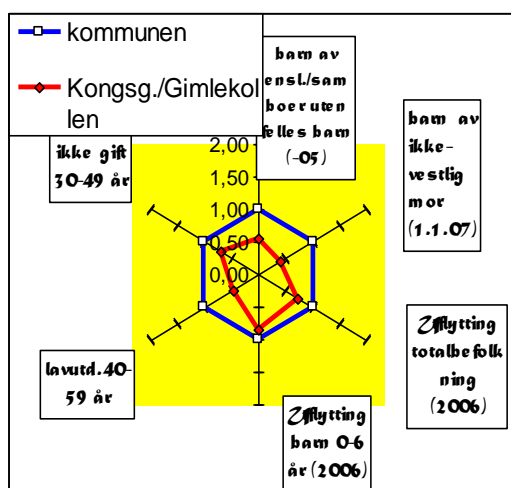

fig.4.4.1

Området Presteheia er som sagt et nytt område som ligger i bydelen Kongsgård/Gimlekollen, De øvrige delene av bydelen er etablert for lengre tid siden. Det er nok grunnen til at alderssammensetningen ikke skiller seg fra kommunen forøvrig. Hadde man sett på Presteheia isolert sett, ville situasjonen sannsynligvis fremstått annerledes.

Aldersmessig i ti års grupper ser tallene slik ut i bydelen:

0-9år	10-19år	20-29år	30-39år	40-49år	50-59år	60-69år	70-79år	>80år	sum
733	846	607	686	845	641	465	346	266	5435

(kilde: www.ssb.no)

Av levekårsundersøkelsen foretatt av Kristiansand kommune ser vi av fig.4.4.1 at denne bydelen har en vesentlig høyere indeks på variabler som beskriver levekår i området. Bydelen ligger vesentlig høyere enn gjennomsnittet målt for kommunen i sin helhet.

Befolkningen i denne bydelen målt etter vestlig-/ikke vestlig fødeland pr. 1.1.2008 viste 164 av i alt 5132 personer med ikke vestlig fødeland. Det tilsvarer 3,1 % av bydelens innbyggere(www.ssb.no).

Presteheia fremsto i perioden som analyseres å ha en egen velforening, i etterkant viser det seg at velforeningen har vært lite, eller mer konkret ikke vært synlig siden denne aktuelle saken. Ved et søk på www.Google.no på ”Presteheia velforening”, som var en av aktørene og fremsto som aksjonsgruppen den gang, er det kun hendelser i denne perioden og ikke i etterkant som beskrives. Riktig nok er velforeningen registret i kommunens oversikt over velforeninger pr. dags dato.

4.3.1 Hendelsene.

April 07 kan vi lese artikkelen ” **Seks tomter til fangene**” av Fvn journalist Odd I Uleberg. Han skriver at etter at Flekkerøya vant fram med sine voldsomme protester, har kommunen funnet ut at det ikke nytter å etablere det nye soningstilbudet i eksisterende boligfelt. Han skriver avslutningsvis at Kristiansand har nå pekt ut seks aktuelle tomter til overgangsboliger for soningsdømte. Disse områdene er:

- Lauvåsen i Randesund
- Justneshalvøya
- Benestad- området i Randesund.
- Nytt område i Fidjeåsen i Randesund.
- Dvergsnes i Randesund.
- Eide mellom Fagerholt og Justvik.

Direktør Idsø i Kriminalomsorgen er blitt spurt om forholdet og viser til at de er i dialog med kommunen, men at ingen er bestemt.

Tidlig i mai 07 er det møte i kommunalutvalget. Her ble arbeidet med overgangsboligene redegjort for. KE fikk i oppgave å raskt finne en løsning på lokaliserings spørsmålet, fortrinnsvis i allerede eksisterende bygningsmasse disponert av enten statsbygg eller kommunen.

Det forekommer flere notater mellom personer i kommunens administrasjon i perioden rundt mai 07. I et notat fra teknisk dir til KE v/ Myhrstad, vises det til møte i Kommunalutvalget tidligere samme måned. Dette møtet inneholdt en presentasjon og et påfølgende oppdrag til administrasjonen fra kommunalutvalget om å finne en løsning raskt.

Notatet sier at etter en drøfting mellom Rådmann og teknisk direktør, ber nå teknisk dir. Kristiansand eiendom om å finne en midlertidig løsning for boligene i eksisterende byggmasse, men at det parallelt skal jobbes for en permanent løsning. Det vises også til tidligere signaler fra kommunalutvalget om at det burde finnes en permanent løsning i den allerede eksisterende byggings masse (kommunalutvalgets møte 08.08.07).

Områdene det ved denne anledning refereres til med eksisterende bygningsmasse er:

- Lindebø / Skålevik
- Hellemyr nord, felt D4
- Tømmerstø, felt Fidje

Videre ber tekn. dir. at KE (Kristiansand Eiendom) holder kommunalutvalget orientert om utviklingen og gangen i prosessen.

Samme mailen inneholder et svar fra teknisk dir. Svaret er et avslag på forespørselen fra kommunalutvalget om man kunne finne en midlertidig løsning eller foreta en oppsplitting av de aktuelle boligene. Saksdokumentene viser også en mail fra Ole Dag Myhrstad hvor han gir en redegjørelse til kommuneadministrasjonen om KE sitt arbeidet så langt. Denne inneholder den redegjørelse og informasjon kommunalutvalget tidligere har fått. Aktuell reguleringsstatus for prosjektet klargjøres som ”område for offentlig formål”. Det redegjøres for retningslinjer KE har fått med hensyn til sitt videre arbeid, og at alternativet Odderøya nå vurderes av KU. Vedlagt mailen ligger kart over de aktuelle plasseringer som det jobbes med på dette tidspunkt:

- Lindebø / Skålevik
- Hellemyr nord, felt D4
- Tømmerstø, felt Fidje
- Presteheia
- Odderøya

Vi ser i redegjørelsen fra KE, at Presteheia for første gang blir presentert som et alternativ. Tidlig i juni måned finner det sted et nytt møte i Kommunalutvalget, og spørsmålet om alternative lokaliseringer for overgangs boliger er på sakskartet.

Resultatet er imidlertid at kommunen ikke har noen muligheter for plassering overgangsboligene i eksisterende bygg, noe som tidligere ble ønsket som løsningen fra kommunalutvalget.

Resultatet av møtet blir kort tid etter i juni 07 opplyst om i et brev fra administrasjonsavdelingen (KE) til Kriminal omsorgen, hvor det står: *Det synes nå klart at kommunen ikke har noe forslag eller mulighet til en midlertidig løsning i eksisterende bygg. Og at nå er det kommunens holdning at det må finnes en løsning blant følgende steder:*

- Lindebø / Skålevik
- Hellemyr nord, felt D4
- Tømmerstø, felt Fidje
- Presteheia

Brevet inneholder avslutningsvis en invitasjon til Kriminal omsorgen om å velge det alternativet de selv ser på som best egnet. Det blir gjennomført en ny befaringsrunde hvor også Presteheia er med.

Tilstede på befaringsrunden var Kriminalomsorgen, representanter for Kristiansand kommune, KE, lokalpolitikere og Kristiansand politikammer. Resultatet av denne befaringen, og det faktum at Kriminalomsorgen nå var invitert til å velge det alternativ de mente var best, ser vi i et brev få dager etter befaringen. Brevet kommer fra Kriminalomsorgen og er adressert til Rådmannen i Kristiansand Kommune. Brevet viser til den befaringen de for kort tid siden hadde deltatt i på Presteheia. I brevet presiserer de at denne lokaliseringen fullt ut tilfredsstillende alle deres krav og ønsker. De gir uttrykk for at Presteheia fra deres hold nå sees på som det beste av de gjenværende alternativene. Denne hendelsen ser vi endrer prosessen på mange måter. På nytt er det blitt et konkret forslag lokalisering. Vi kan si at administrasjonen har lagt opp til dette selv ved å la kriminalomsorgen foreta et valg.

Informasjonen om at Presteheia er aktuell for overgangsboligene blir kort tid etter kjent og vi ser reaksjonene umiddelbart. Jeg velger her i likhet med fase nr. 1 Flekkerøya og gi en kronologisk oversikt over utvalgte avisartikler. Det forekommer mange oppslag fra perioden 01.08.07 til 31.09.07. Jeg gjør et utvalg av disse sammen med andre fra denne fasen i tabellen i neste avsnitt..

OVERSKRIFT DATO	TYPE	FORFATTER	INNHOOLD
”Får kriminelle som naboer”. 11.07.07	Red.	Mari Horve og Christian Johannessen (Fvn)	<i>”Jeg tror det kommer til å bli et ramaskrik som følge av dette. Det er jo ingen som vil ha kriminelle i nabolaget sitt”, sier leder i Presteheia vel Per Gjelsten etter at det er blitt kjent at det svært sannsynlig at det vil bli etablert boliger for inntil 16 straffedømte på Presteheia</i>
”Overgangsboliger for kriminelle” 20.08.07	Innlegg	Kirsten Høines Stensvold, Styrer i Presteheia Barnehage.	<i>”Overgangsboligen vil få beliggenhet rett ovenfor en av byens største barnehager og sykehjemmet. Veien som skiller områdene brukes av barn til og fra skolen. Boligene skal brukes av mennesker som tidligere har utført alvorlige kriminelle handlinger. Vi har trivsel og trygghet som viktig målsetting i barnehagen, og jeg stiller meg undrende til hvordan vi skal kunne nå denne målsettingen i forhold til vårt potensielle nye naboforhold”.</i>
Utbyggingsplaner på Presteheia 21.08.07	Innlegg	På vegne av alle beboere i Märthas vei Elisabeth R. Tønnessen Kristiansand.	<i>Åpent brev til plan- og byggesjef Gunnar Stavrum. ”Vi ber om at Gunnar Stavrum i Kristiansand kommune sørger for at bygging på Presteheia følger en overordnet plan Vi kan ikke ha et samfunn som kun tar økonomiske hensyn og ikke tar hensyn til barns trygghet. Hva vil plan- og byggesjefen gjøre i denne saken? Hva mener de enkelte politiske partier? Barn og Unges representant i kommunen? Trygg Trafikk”?</i>
Barn og unge på Presteheia 27.08.07	Innlegg	Kjartan Myklebust Barn og unges representant i plansaker. (C)	<i>”I et par leserinnlegg i det siste etterlyses barn- og unges representants syn på kommunens arealdisponering på Presteheia. At enda en institusjon er blitt planlagt på tomten for sykehjemmet, gjorde at verken min eller beboernes uro ble mindre av det! Barn- og unges representant kan vanskelig dele den politiske ledelsens synspunkt om at plasseringen er ideell”.</i>

<p>Politimesteren rystet. 31.08.07</p>	<p>Red.</p>	<p>Vegard Damsgaard (Fvn).</p>	<p><i>”Jeg ble forskrekket. Vi må tåle å rehabilitere egne fanger, og ikke fortsette å ha det slik at de må ut av vårt område”, sier politimesteren til Fædrelandsvennen, etter å ha sett uttalelsene til leder av byutviklingsstyret, Hans Otto Lund (H), som sa tvert nei til overgangsboliger i Kristiansand under folkemøtet på Prestehøia, grep han til tastaturet og sendte ut en krass pressemelding.</i></p>
<p>Prestehøia og overgangsboliger 07.09.07</p>	<p>Innlegg</p>	<p>Per Gjelsten Leder Prestehøia Velforening.</p>	<p><i>”Denne tomten var i henhold til reguleringsplanen også avsatt til sykeformål. Det er samme tomt som kommunen nå vil selge til Kriminalomsorg i Frihet. Kan man så forstå at vi heller vil ha et sykehjem som er tilpasset omgivelsene og bebyggelsen rundt, og med omsorgsboliger for eldre på bakkenivå”.</i></p>
<p>Underskriftsaksjon for overgangsboliger 07.09.07</p>	<p>Red.</p>	<p>Kjetil Reite (Fvn)</p>	<p><i>”Vi håper de får de beste tomten i byen”, sa bymisjonsprest Øyvind Stabrun da han i går ettermiddag overrakte underskriftene til ordfører Jan Oddvar Skisland (KrF). ”Når det er noen som mener at enkelte mennesker skal være ekskludert fra samfunnet, så er vi nødt til å reagere på det”, sier Øyvind Stabrun til Fædrelandsvennen.</i> <i>”Jeg er flau og personlig lei meg for den motstanden som har vært”, sa Skisland.</i></p>
<p>Hva er en politikers ord verdt? 15.09.07</p>	<p>Innlegg</p>	<p>Elisabeth R. Tønnessen Kristiansand. (C)</p>	<p>Onsdag 29. aug uttaler H. Lund: <i>”Vi vil ikke ha overgangsboliger på Prestehøia, vi vil ikke ha det i det hele tatt”.</i> Per Sigurd Sørensen har uttalt at boligene skal i alle fall ikke ligge på Prestehøia. <i>”Mange med meg valgte derfor å la årets stemme gå til Høyre. To dager etter valget, onsdag 12.sept i formannskapet: Høyre stemmer for at Prestehøia er et av alternativene som skal videre utredes. Hva mener dere egentlig, Høyre”?</i></p>

Storberget lover penger. 19.09.07	Red.	Fvn	Justisminister Knut Storberget lover penger til overgangsbolig i Kristiansand. <i>"Politikerne nå må få fortgang i saken. - De må vise litt "drive". Hvis lokalpolitikerne finner en beliggenhet for overgangsboligen, så vil de få penger til denne"</i> , lover Storberget.
Overgangsboliger – igjen. 19.09.07	Innlegg	Reidun Nordeng Kristiansand. Beboer Prestheia	<i>"Solidaritet med hvem? Hvem skal vi åpne dørene for? La oss ha dette klart for oss. Mennesker som sitter i fengsel over lengre tid i Norge er ikke hvitsnippforbrytere. Det er heller ikke folk som har stjålet et brød fordi de var sultne. Dette er folk som har begått overgrep mot andre menneskers liv eller eiendom"</i> .
Tryggere by med overgangsboliger. 26.09.07	Innlegg	Carsten Røisum Kristiansand.	<i>"Frykten for å ha overgangsboliger nabolaget, gjør at mange av byens borgere, ja endog politikere, ikke vil ha slike i byen vår. Er "en gang kriminell - alltid kriminell" den rådende oppfatning? I så fall venter mange overraskelser. Det finnes nemlig mange med en fortid de selv ikke er stolte av, som i dag lever et normalt liv"</i> .
De "utidige" overgangsboligene.	Innlegg	Atle J Fosse Cand. polit. sosialt arbeid.	<i>"Overgangsboliger i Kristiansand er blitt en vanskelig sak. Vi kan tolke reaksjonene som motstand mot integrasjon av mennesker som faller utenfor. Saken viser behovet for politikere lokalt som kan si at det er visse rettigheter mennesker har selv om kan tape popularitet i valg"</i> .

Det følger som nevnt tidligere mange artikler i Fedrelandsvennen i perioden 01.08.07. til 31.09.07. Totalt var det 23 innlegg i form av leserbrev, leder eller redaksjonelle artikler. I tabellen ovenfor har jeg gjort et utvalg.

Artiklene i denne perioden inneholder reaksjoner på planene, innlegg som dreide seg om folkemøtet, noen om hva disse boligene er og om erfaringer fra andre steder. Oppslagene er fordelt slik at 14 av de totalt 23 artiklene kommer i etterkant av formannskapsmøte den 12.09.07. og etter en gjennomgang av innholdet i disse, viser det seg at det er en overvekt av innlegg som er positive til etableringen av overgangsboligene.

Det må sies at mange av artiklene berørte temaet generelt og ikke Presteheia spesielt samtidig så man også at dette var skrevet av personer som ikke tilhørte området som var aktuelt da (Presteheia). Jeg nevner dette for det gir bilde av medias rolle i saken, noe jeg vil komme tilbake til senere i oppgaven med hensyn til arenaer.

Det finner sted et formannskapsmøte mot slutten av august hvor administrasjonen og KE spesielt blir bedt om å utarbeide en utfyllende redegjørelse og status rapport angående saken for overgangsboligene. Administrasjonen og KE får oppdraget, og skal fremlegge resultatet for formannskapet når det er utført. (det skjer 12.09.07).

Drøye 200 mennesker var møtt opp på folkemøtet på Presteheia en onsdag kveld i slutten av august. Den siste tiden hadde vært preget av kraftig motstand blant beboerne på Presteheia til planene om plassering av overgangsboligene der. Møtet var arrangert av kommunen slik som også var tilfelle på Flekkerøya. Det var ment å være en arena for informasjon omkring hva boligene ville bestå av og informasjon om planene generelt. Men som på Flekkerøya ble det noe annet som fikk fokus.

Det utviklet seg til en arena for de politiske partiene. Møtet fant sted kun få uker før kommunevalget september 07. Det ble på mange måter en arena hvor de ulike partiene måtte redegjøre for deres ståsted i forhold til forslaget om plassering av boligene på Presteheia. Leder av Byutviklings styret Hans O. Lund (H) gjorde det helt klart ved denne anledning at hans parti gikk imot bygging av boligene på Presteheia, På et direkte intervju på Nrk Sørlandet, gikk representanten Lund så langt som å si at;” *det å bygge boligene i Kristiansand i det hele tatt for ham ikke var aktuelt.* Demokratenes syn var som tidligere. De så helst disse boligene plassert på Evje.

Ap`s varaordfører Mette Gundersen hadde et noe annet syn. Hun mente det burde finnes plass i Kristiansand og at beboerne på Presteheia hadde gode argumenter som talte mot etablering der, i alle fall at det ble en reduksjon av antall. Jeg velger ikke å redegjøre mer i detalj for ulike partiers holdninger til Presteheia.

I begynnelsen av september måned mobiliserer Kirkens Bymisjon ved å samle underskrifter til støtte boligene. Det gjør de en lørdag formiddag i gågaten i Kristiansand.

Ved formannskapsmøte den 12.09.07 overleveres de 759 underskriftene under tittelen ”Ja til overgangsbolig i Kristiansand – ja til en inkluderende by”.

Formannskapsmøte avklarer, og vedtar at Odderøya ikke er egnet plass for overgangsboliger. Grunnen er bystyrets føringer angående bruk av området.

En eventuell oppsplitting av prosjektet for raskere å iverksette planene avises. De vedtak som fattes her bygger på den forespurte redegjørelsen fra administrasjonen (formannskapsmøte 28.08.07) som ble lagt fram på møtet.

Redegjørelsen hadde også konkluderer med at Odderøya ikke var egnet grunnet bystyrets føringer angående bruk av området, og videre at en eventuell oppspilting av prosjektet for en raskere iverksetting var umulig i dagens situasjon og heller ikke ønskelig.

Avslutningsvis vedtar formannskapet; *"Formannskapet ønsker overgangsboliger i Kristiansand og ber administrasjonen jobbe videre med å finne en egnet tomt innfor kommunens grenser"*.

I møte informerer også kriminalomsorgen for sitt valg av Presteheia som beste alternativ. De sier at de er trygge på sin vurdering av stedet, og har erfaringsmessig ikke opplevd problemer med lokalisering i slike nabolag. Dette vedtaket som formannskapet fatter ga ikke noe entydig eller endelig svar på om Presteheia alternativet skulle velges, men bare at saken skulle arbeides videre med. Det er uvisst hvorfor dette utydelige vedtaket ble fattet på møtet, men det bør vel være grunnlag for å spekulere på om det nært forestående valget har betydning.

Den samme dagen som formannskapsmøte holdes, mottar rådmannen i Kristiansand en mail fra bestyreren på Presteheia barnehage.

Henvendelsen viser til en tidligere mail, sendt ut til flere politiske partier samt de øvrige involverte i saken om plassering av boligene på Presteheia. Det bes her om et konkret svar på rådmannen sin holdning til denne plasseringen.

Det spørres også om hvorfor nylig informasjon angående boligene står i så stor kontrast til uttalelser som ble gitt på folkemøtet 29.august. Barnehagebestyrerinnen mener dette vitner om ansvarsfraskrivelse og løftebrudd på virkelig høyt nivå.

I månedene som kommer ser man at det er vesentlig mindre aktivitet i Fædrelandsvennens om overgangsboliger, og ved søk i A-tekst finner man bare totalt 5 oppslag. Jeg velger å vise tre av disse i tabellen under.

OVERSKRIFT DATO	TYPE	FORFATTER	INNHold
Boliger uten tomt 06.10.07	Red.	Hilde Moi Hilde.moi@fvn.no	<i>”Dette er positivt og det var ventet. Nå er det vår jobb å finne en plass å bygge overgangsboligen”, sier påtroppende ordfører Per Sigurd Sørensen. Men hvor? – ”Det jobbes det med. Vi har seks-åtte steder det kan plasseres, og vi venter tilbakemelding på det fra administrasjonen”</i>
Lakmustest på solidariteten 09.10.07	Red.	Fvn	Diskusjonen om overgangsboliger for straffedømte har vært pinlig for Kristiansand. Selv om en del politikere har moderert seg noe i ettertid, festet det seg et inntrykk i valgkampen om at slike boliger vil ikke byen ha.
Fædrelandsvenne s kannibalisme 22.12.07	Innlegg	Lars Dahlen Helse- og sosialdirektør Kristiansand kommune.	Vi har denne uka lest overskriften Søker bolig for «kannibalen», hvor Fædrelandsvennen omtaler en person som etter forvaring skal tilbakeføres til samfunnet gjennom bosetting i byen. Fædrelandsvennens dobbeltmoral og behov for økte salgstill med bruk av vulgære overskrifter er påtakelig. Problemet her er at avisen selv har skapt situasjonen og bygger opp under frykt og intoleranse. <i>”På bakgrunn av debatten som raser etter oppslaget er det vel bare et tidsspørsmål før avisens leder igjen kommer med utsagn om at vi sørlendinger er lite tolerante og inkluderende i forhold til utsatte grupper. Vi stiller oss kritiske til Fædrelandsvennens vurderinger, her bryter avisen ned, og bygger ikke opp under et inkluderende samfunn”.</i>

Disse artiklene beskriver de ulike syn på og holdninger til plasseringen av boligene og prosessen så langt. Vi får en uttalelse fra påtroppende Ordfører, og at Ap ønsker fanger i både fengsel og boliger velkommen til Evje.

Den store motstanden mot boligene blir også kommentert av Dir. Idsø (Krim omsorg) og Myrstad (KE). De mener saken om ”kannibalen” blir brukt av Fvn ved å trekke parallell til folks generelle holdninger til overgangsboligene. De kritiseres for dobbeltmoral i forhold til innlegg med intervju spørsmål laget for kun å øke salgstall, Denne kritikken kommer fra Lars Dahlen som er Helse- og sosialdirektør i Kristiansand kommune.

I saksdokumentene fra Kristiansand kommune finner jeg ingen aktivitet i denne tiden etter formannskapsmøte. Først i november kommer det et brev i arkivet som viser at det er funnet sted en befaring på et nytt område i Kristiansand Kommune. Dette er med å markere at alternativet Presteheia avsluttes, eller i det minste endrer status i prosessen. Dette vil man se når prosessen går inn i sin 3 fase, som jeg skal redegjøre lenger ut i min beskrivelse.

4.4.2 Aktører.

Alternativet Presteheia for plassering blir lansert av KE v/ Ole dag Myrstad i forbindelse med en redegjørelse for arbeidet til kommunalutvalget 31.05.07. Denne redegjørelsen gis av Ole Dag Myrstad som er ansvarlig for prosjektet i Kristiansand eiendom. I begynnelsen av denne fasen ser man av saksdokumentene stor aktivitet mellom aktørene i den formelle prosessen. Korrespondansen skjer mellom teknisk avd. i Kristiansand kommune v/ teknisk direktør, kriminalomsorgen region sørvest v/ Ivar Omdal, som er ansvarlig prosjektleder og Kristiansand eiendom (KE) V/ Myrstad.

Senere i fasen og i forbindelse med gjennomføringen av befaringen på Presteheia, kommer Kristiansand politikammer og rådmannen i Kristiansand inn som aktører. Kontakten med rådmannen kommer som resultat av at kriminalomsorgen ble invitert til selv å velge lokalisering, og at de etter befaringen kontakter rådmannen for å innformere om at de ønsker å jobbe videre med Presteheia. I denne perioden er det kommunalutvalget, som er det folkevalgte organet som er involvert i prosessen. Forøvrig er instanser ingeniørvesen og parkvesenet involvert.

Det er vanlig praksis for slike reguleringsaker i Kristiansand.

Ved at det blir gjort kjent at Presteheia blir sett som et mulig sted for overgangsboligene, blir nå prosessen mer preget av aktører som er utenfor den politisk/administrative arena.

De første hendelsene kommer fra Presteheia velforening i form av innlegg og reportasjer i Fedrelandsvennen. I denne forbindelse er talsmannen, Per Gjelsten daværende leder i Presteheia velforeningen. Denne velforeningen synes å være en aksjonsgruppe, men den er i mye mindre grad fremtredende enn tilfelle var på Flekkerøya.

Etter denne første delen av denne perioden hvor velforeningen er aktiv, viser arkivene til kommunen at det var mange enkelt personer som var aktive, enten som private eller som representanter fra institusjoner. Vi finner et avisinnlegg skrevet av Kirsten Høines Stensvold, Styret i Presteheia Barnehage. Denne personen dukker opp flere ganger i prosessen. Andre enkelt personer som var aktive i større eller mindre grad i denne fasen er: Elisabeth R.

Tønnessen på vegne av alle beboere i Märthas vei, By misjonen i Kristiansand ved Øyvind Stabrum, Lars Dahlen,

Helse- og sosialdirektør Kristiansand kommune. Det forekommer flere enkeltpersoner, men jeg velger å ikke nevne dem her fordi de har ikke tilknytning til område og uttaler seg ikke flere ganger til saken.

Saksdokumenter og arkivene gir et klart inntrykk av at det var aktører i denne fasen som opplevdes å operere på en mer direkte og personlig måte.

Disse aktørene var som sagt enkelt personer, som i større grad kontaktet involverte politikere på en direkte og personlig måte. Spesielt daværende ordfører Per Sigurd Sørensen fikk oppleve dette. Vi ser dette bl. a. ved en mail med ordbruken. ("Husk det er valg, og du som min representant forventer jeg at går mot lokaliseringen på Presteheia....."). Dette vil jeg gå mer inn på og beskrive ytterligere i den siste fasen, da valget er mellom Presteheia og Krosseveien på Grim. Videre ser vi i en annen artikkel at Bjane Ugland (Ap) uttaler seg, samt Idsø som representant for kriminalomsorgen og Pert Gjelsten for Presteheia velforening.

4.4.3 Arenaer og virkemidler.

I denne fasen blir arenaen brukt av motstanden på mange måter endret. Det foregår en masse henvendelser direkte mot politikerne. Politikerne som er involvert i denne saken, og da spesielt ordføreren personlig opplever stor pågang i henvendelser som kommer i form av mail og sms meldinger. Noe flere sentrale politikere har i etterkant bekreftet og gitt uttrykk for at de ikke før har opplevd en slik "storm" av personlige henvendelser. Man så også et stort engasjement fra privatpersoner, velforeninger og institusjoner i som var tilknyttet området. Disse gjør bruk av media i sterk grad.

Motstandsgruppen viser til de allerede eksisterende institusjoner var i stor grad knyttet til barn/unge og eldre.

Det ble i likhet med Flekkerøyafasen arrangert folkemøte på Presteheia september 2008, hvor ca.200 beboere i området var tilstedet.

Møte var preget av høy temperatur, og de ulike politiske partiene ble på mange måter ”tvunget” til å si sin mening angående Presteheia som lokalisering. Møtet fant sted 2 uker før kommunevalget 2007. Det kommende valget denne høsten blir brukt som virkemiddel fra denne motstandsgruppen.

Aksjonsgruppen på Presteheia står for den absolutt høyeste frekvensen av kontakt mot de andre aktørene i saksprosessen. I tabell 4.6 (s.82), ser vi at totalfrekvensen er på 39, dette langt flere en i de andre fasene. Det er samtidig viktig å ta i betraktning at denne perioden var lenger, fordi denne lokaliseringen var aktuell over lengre i tid.

Vi ser her som på Flekkerøya at det er kommunens fremlegging av planer som er utløsningsmekanismen for aksjonsgruppene

Presteheia fasen kort oppsummert: Perioden strekker seg i fra mai 07 og kulminerer ved formannskapsmøte i september samme år, det finner sted høy intensitet i perioden og fasen preges av at antallet aktører involvert øker i forhold til den tidligere fasen Flekkerøya. Ved bymisjonens inntreden som aktør, gis saken også et moralsk aspekt noe som for øvrig vi vil se preger prosessen til dens avslutning. En annen bruk av virkemidler dukker også opp i denne fasen av prosessen, man ser av mediebilde og andre momenter ved undersøkelsen at henvendelser blir av en mer personlig og personrettet karakter. De nevnte medieoppslagene øker kraftig i frekvens i denne fasen, både fra motstandsgruppen og fra aktører ikke direkte tilknyttet området.

4.4 Fase 3: Grim

Grim er en bydel på ca. 5000 innbyggere og er den bydelen lokalisert nærmest Kristiansand sentrum, i underkant av 1 km. Aldersmessig ser vi at befolkningen i bydelen er lik med gjennomsnittet ellers i Kristiansand kommune, og derav satt opp mot de to tidligere alternativene jeg har beskrevet, fremstår Grim som ulik i sammensetning av beboere. Figuren under viser alderssammensetning for Grim området sammenlignet med kommunen ellers:

Alderssammensetning

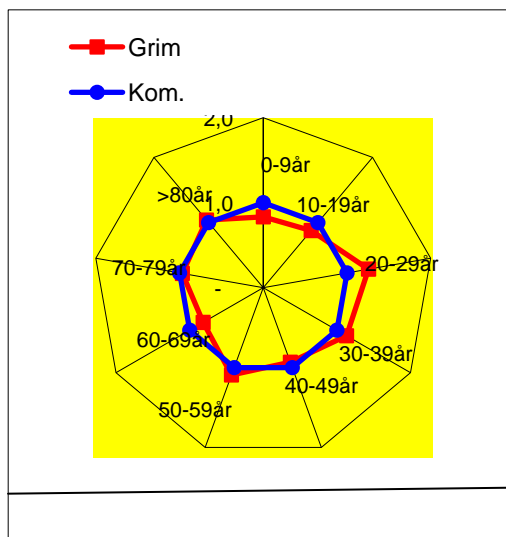

fig.4.5

Befolkningen på Grim vist i 10 års grupper, tallene er fra 2008.

	0-9år	10-19år	20-29år	30-39år	40-49år	50-59år	60-69år	70-79år	80år	Sum
Grim	542	623	889	817	680	665	382	288	221	5107

Befolkningen på Grim målt etter vestlig/ ikke-vestlig fødeland, var i følge www.ssb.no

1.1.2008 på 586 personer med ikke vestlig bakgrunn. av en total på 5080 innbyggere i området. Det tilsvarer 11,5 %. Ved kommunevalgene i 2003 og 2007, ser man av valgresultatene at de 3 største partiene i denne bydelen er: AP - 17,5 % (03) og 23 % (07). H- 17,8 % (03) og 17,9 % (07). Frp - 12,3 % (03) og 11,9 % (07). Grim bydel er representert med 2 folkevalgte av totalt 53 i bystyret (AP-V).

Jeg velger å gi en fremstilling av Grim og de andre områdene i form av statistikk og valgresultat fordi det er med på å danne et bedre bilde av området og aksjonsgruppene.

Sosioøkonomiske forhold

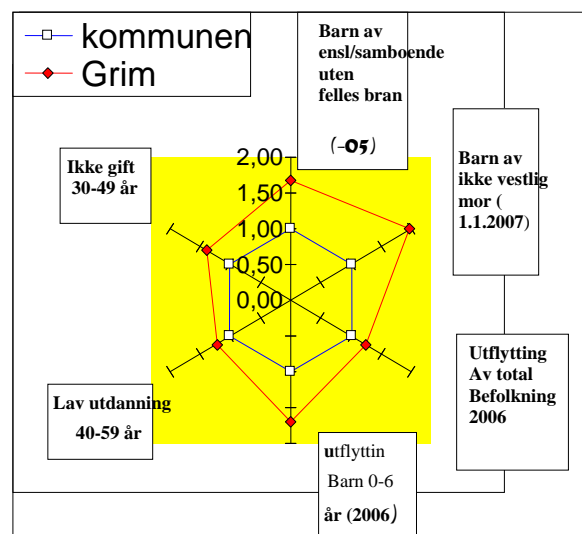

fig. 4.5.1

Det var flere velforeninger i området Grim da saken om overgangsboligene var aktuell. Vi ser at det fortsatt er flere velforeninger i området. Områdets kontakt med kommunen den senere tiden har vært i forbindelse med ønske om etablering av en flerbrukshall og etableringer av andre institusjoner. I dag har de ulike velforeningene sammen etablert et eget bydelsråd. Det er ansatt en person i en fulltidsstilling som bydelsombud. Dette ble gjort i følge en artikkel i Fvn for å profesjonalisere sin kontakt med kommunen, og var nettopp et resultat av blant annet saken om plassering av overgangsboligene i 2008. www.grimbydel.no Hjemme siden gir inntrykk av stort engasjement i bydelen i forholdet til arrangementer og lignende, men det ser ut som kun en liten gruppe er aktive med tanke på kontakt inn mot kommunen.

Den ”*stille perioden*” mellom Presteheia og frem til Grim kommer inn i bildet avsluttes med at kriminalomsorgen får et brev fra Statsbygg. I brevet skriver Statsbygg at det nå finnes ledig bygningsmasse for boligene i Kristiansand. Dette skyldes avvikling av Solholmen barnehjem på Grim.

4.4.1 Hendelsene.

I sakens dokumenter kommer det frem at Statsbygg, satte i gang et ”nytt” søk blant sine eiendommer i Kristiansand for å se om det var aktuelle bygg som ble ledige i nærmeste fremtid og som var egnet som overgangsboliger. Den 11.11.07 blir kriminalomsorgen i frihet region sørvest gjort oppmerksom på at det som tidligere var Solholmen barnehjem og ligger i Krosseveien 2 på Grim ville bli ledig om kort tid. Det ble så få dager etter dette brevet foretatt en befaring av Statsbygg og Kriminalomsorgen på Solholmen. Befaringen resulterte i at Statsbygg blir av Ivar Omdal som er kriminalomsorgens representant bedt om å utforme et skisseprosjekt som vurderer bruk av det tidligere barnehjemmet.

Det går en uke så sender kriminalomsorgen et brev til Statsbygg sør. I brevet vises det til at de på et tidligere tidspunkt er gjort kjent med avviklingen av Solholmen, samt til den befaring av område som hadde funnet sted uken før. Kriminal omsorgen ber i brevet om et snarlig møte, dette for å konkretisere deres behov ved en eventuell etablering.

Den neste hendelsen i denne perioden kommer i form av korrespondanse via mail mellom KE, Plan/ byggingsetaten og kriminalomsorgen på den første den første arbeidsdagen i 2008. Her gir regiondirektøren for kriminalomsorgen region sørvest sin vurdering av aktuelle lokalisering av overgangsbolig for straffedømte i Kristiansand.

Kriminalomsorgen sier at det etter en nøye vurdering fra deres side, nå kun er to alternativ som tilfredsstillere deres krav og som det er ønskelig å arbeide videre med. Disse er Presteheia

og Krosseveien 2 på Grim. I denne forbindelse presenterer også Plan- og bygningsetaten sin anbefaling. De har tidligere kommentert de tre første alternativene (Lindebø/Skålevik, Hellemyr nord, Presteheia), og holder fast ved sin vurdering av at disse bør være uaktuelle som stedsvalg for overgangsboliger.

Plan- og bygningsetaten mener at Krosseveien 2. og Oberstlt. Omdals vei 7 fortsatt er de beste alternativene. Det tidligere nevnte alternativet industrigata 15 sees på som utelukket.

Disse planene blir kjent og vi ser at henvendelser inn mot kommune og Administrasjonen starter den 10.01.08 med en mail til Ordfører fra sint beboer på Møllevannsveien.

Beboeren mener at dem, like lite som menneskene på Presteheia ønsker en forringelse av deres nabolag og eiendom. Innsenderen viser til argumentene fra Presteheia om at det var skole like ved, og at det også er tilfelle på Grim. Hun stiller spørsmål ved ordførerens uttalelse om "større samfunns ansvar på Grim" eller om han mener det kun er fordi de har dårligere forbindelser til avgjørende myndigheter. Noen dager senere sender Øvre Grim Vel et brev til kommunene i forbindelse med at saken er berammet i formannskapet allerede den 16.01.08. Velforeningen stiller flere spørsmål direkte til ordføreren, og mener de er blitt alt for sent involvert når dette allerede om få dager skal opp i formannskapet. Det forekommer enda et brev før saken kommer opp for formannskapet, denne gangen brev fra en beboer på Grim. Sender av brevet legger stor vekt på at brevet sendes på vegne av seg selv. Han viser til hva som er på Grim fra før av institusjoner, noe som allerede oppleves som en stor belastning. Det blir gitt meget klart uttrykk for at han mener politikerne ikke har rett til å la hans område sitte med alt.

Den 16.01.08 fremmer administrasjonen saken for formannskapet, som nevnt i forrige fase fikk Formannskapet 12.09.07 en redegjørelse om arbeidet til nå i saken (sak 64/07), og vedtok følgende: *"Formannskapet ønsker overgangsbolig i Kristiansand og ber administrasjonen jobbe videre med å finne en egnet tomt for dette innenfor kommunens grenser."* (11/2). Det ble her gitt en vurdering av Plan- og bygningsetaten og Kriminalomsorgen hver for seg, av de gjenværende alternativene som på dette tidspunktet var:

- Lindebø / Skålevik
- Hellemyr nord, felt 4
- Presteheia
- Krosseveien 2
- Oberstlt. Omdalsvei 7
- Industrigt. 15.

I møtet legger Plan- og bygningsetaten frem sin anbefaling i prioritert rekkefølgeslik:

- 1) Krosseveien 2

2) Oberstløytnant Omdalsvei 7.(*Tidligere Statens Veivesen v/UIA*).

Kriminalomsorgen legger også frem for formannskapet sin anbefaling i prioritert rekkefølge som følger: 1) Krosseveien 2 og 2) Presteheia.

Rådmannen foreslår i dette formannskapsmøte at saken igjen bør utsettes for videre utredning. Begrunnelsen er at det hadde blant annet blitt forelagt ham nye opplysninger i saken.

Rådmannens innstilling blir enstemmig vedtatt av formannskapet.

Samme dag (16.01.08), som formannskapsmøtet finner sted sendes det ut informasjonsskriv til de parter(velforeningene), som kan bli berørte i saken. Informasjonsskrivet sier også at det vil komme innkalling til et informasjonsmøte så snart rådmannens innstilling foreligger.

Avgjørelsen i formannskapet blir umiddelbart kommentert i et brev til ordføreren. Brevet er fra en beboer på Grim, *"Kan vi stole på at det kommer overgangsboliger?"*

Brevet inneholder videre flere spørsmål omkring utsettelsen i formannskapet, og om at det er velforeningene som skal få bestemme lokaliseringen, med klar henvisning til Flekkerøya/ Presteheia. Det blir også stilt spørsmål om det ikke lenger finnes vilje blant politikerne til å ta upopulære avgjørelser som berører enkelte bydeler i Kristiansand. I saksdokumentene kan man nå se at administrasjonen og da ordføreren spesielt, forsøker å besvare disse henvendelsene så langt det lar seg gjøre. I tilfelle med dette brevet er det varaordfører Mette Gundersen som svarer for ordføreren. Hun skriver *"Utsettelsen denne gang er en betimelig utsettelse fra rådmannens side, og saken vil ikke bli skjøvet mye ut i tid. Det trenges også en bedre oversikt over de sosiale forholdene på de aktuelle steder. Men jeg er sikker på at det vil komme boliger og jeg er glad noen holder presset oppe."*

Fra slutten av januar 08, viser kommunens arkiver et brev fra Kriminal omsorgen adressert til Kristiansand kommune. Med en overskrift som sier; *"Analyse for lokalisering"*. Kriminal omsorgen gir her en utfyllende analyse av de ulike alternativer, med vurdering og konklusjon. De viser her kun til Grim og Presteheia. Det ble i tillegg forelagt en vurdering av tidligere alternativer, men samtlige ble vurdert uegnet på dette tidspunktet.

Kriminalomsorgen vurdering er som følger:

Grim: Meget god beliggenhet. Videreføring av institusjonsmessig virksomhet sees på som positivt. Den påventede ombygging av eksisterende bygg forventes å ikke være veldig omfattende. Det vil raskt kunne igangsettes.

Konklusjon: Statsbygg utreder i disse dager en ombygging av selve bygget for bruk som overgangsboliger. Kriminalomsorgen ønsker å videreføre prosjektet.

Presteheia: Meget god beliggenhet. Tomt er allerede regulert til offentlige formål. Her vil en etablering kreve nybygg, som igjen er tidkrevende. Kriminalomsorgen viser også til den

kraftige lokale motstanden mot boligene både på folkemøte og i media og konkluderer med uttalelsen fra Ivar Omdal, Kriminalomsorgens prosjektleder: ” *Krim omsorgen har tatt til etterretning politiske signaler om at lokalisering her ikke vil være aktuell for Kristiansand kommune. Det oppleves å ikke være politisk levelig med denne plasseringen* ”?

Parallelt med dette var det høy aktivitet i media og det fremkommer mange artikler eller leserinnlegg.

I tabellen under vises et utvalg av avisartikler som var i januar 08.

OVERSKRIFT DATO	TYPE	FORFATTER	INNHold
Fanger på frisoning til Grim 11.01.08	<i>Red.</i>	Odd I.R. Uleberg Fvn	<i>”Men vi raser ikke fordi vi er mot overgangsboliger, for de vet vi lite om. Derimot er vi forbannet over at politikerne overkjører oss fullstendig”, sier Leif Westgård, som er aktiv i Grim Vel. Pietistiske Flekkerøy og besteborgerlige Presteheia lyttet politikerne til, men på Grim får vi ikke lov å uttale oss en gang, sier Westgård, og legger til: ”Det virker som politikerne tror det er lettere å overkjøre innbyggerne i arbeiderbydelen Grim enn andre bydeler”.</i>
Tankeløs prosess, Overgangs- boliger 11.01.08	<i>Leder</i>	Hans Christian Vadseth Redaktør Fredrelandsven- nen.	Lokalpolitikere i Kristiansand får hard medfart av beboere på Grim. Årsaken er at overgangsboliger for straffedømte plasseres på Solholmen uten at naboene har deltatt i prosessen. <i>”Vi skjønner reaksjonene. Da prosjektet ble lansert på Flekkerøya og Presteheia, ble folk i områdene hørt. Dessverre kan en slik forskjellsbehandling av bydelene skape unødig motstand mot boligene på Grim”.</i>
Jeg synes det er helt 14.01.08	1) <i>Debatt</i> 2) <i>Debatt</i> 3) <i>Debatt</i>	Anonym Fvn Anonym Fvn Anonym Fvn	1) ”Jeg synes det er helt hårreisende med alle protestene. Disse menneskene skal tilbake til samfunnet”. 2) ”Grim må være den rette plassen for de straffedømte. Der har de alle fasiliteter i nærheten. Bra!” 3) ”Skjønner egentlig ikke at det er noe å diskutere! Det er like mye «rølp» ute blant oss, som aldri har sittet inne!”

<p>Overgangs- boliger på Solholmen 15.01.08</p>	<p><i>Red.</i></p>	<p>Nedre Møllevannsvei en vel på Grim. Fvn</p>	<p>Innlegget er kopi av e-post sendt til ordfører Per Sigurd Sørensen (H) i Kristiansand. ”Beboere på Grim innser at Kristiansand kommune har et ansvar for dem som har trådd feil, har sonet ferdig og skal tilbake til normalt opphold i samfunnet. Vi er i utgangspunktet kanskje ikke så negative til å skulle få en overgangsbolig drevet av Kriminalomsorgen i nabolaget, men provoseres kraftig av saksbehandlingen. Vi sitter med et inntrykk av en nedlatende holdning til bydelen Grim og dens beboere og finner å måtte be om en forklaring på hvorfor det nå skal være så enkelt å få plassert overgangsboligene ved Solholmen”.</p>
<p>Angsten eter sjelen. 17.01.08</p>	<p><i>Kronikk</i></p>	<p>Terje Næss, Fagforeningsle- der Xstrata Nikkelverk Kristiansand</p>	<p>I Rainer Werner Fassbinders film fra 1974 om kjærlighetsforholdet mellom den 60-årige tyske vaskekona Emmi og den 20 år yngre marokkanske presses pekefingeren smertefullt mot punktet hvor vegring, angst og fordommer bor. ”Høringer og informasjonsmøter vil sjelden rokke med velforeningers protester eller bidra til å senke de hvitknokede knyttenever, det bør være den kollektive fornuft og ikke den kollektive frykt, som skal styre de folkevalgtes beslutninger”.</p>
<p>Ikke rom for dem i herberget 17.01.08</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Willy Urtveit Kristiansand Fvn</p>	<p>”Dette hendte for ca. 2000 år siden: Et ungt par trengte et sted å overnatte. I dag dreier det seg om mennesker - som deg og meg - som har sonet sin straff. De trenger «et herberge» for å venne seg til et liv i frihet. Tenk deg godt om! Kunne det ha vært deg, din sønn, din datter? Ville det ha betydd noe for deg”?</p>

<p>Burde håndtert saken bedre 18.01.08</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Ragnar Evensen Teknisk direktør Kristiansand kommune. Fvn</p>	<p><i>”Forslaget om å lokalisere overgangsboliger i Krosseveien på Grim har denne uka skapt debatt og engasjement i lokalmiljøet. Bakgrunnen for at vi fra administrasjonens side har anbefalt at det arbeides videre med en mulig lokalisering på Grim, er at barnehjemmet som holder hus der i dag skal avvikles. Det har vært kritisert at informasjonen til lokalmiljøet har vært fraværende. Dette er korrekt, og noe jeg i ettertid ser burde ha vært håndtert annerledes. På bakgrunn av disse forholdene, og fordi berørte velforeninger på Grim (som jeg for øvrig vil berømme for gode og konstruktive innspill den siste uka) ber om det, gikk rådmannen og undertegnede inn for å be formannskapet utsette saken til den er bedre belyst fra administrasjonens side”.</i></p>
<p>Regnskapet etter 100 dager 19.01.08</p>	<p><i>Red</i></p>	<p>Journalist Fvn</p>	<p>LØFTE 4. Plassering av overgangsboliger for 16 soningsdømte skulle være bestemt og gjennomføringsplan vedtatt. Ikke løst: Saken ble utsatt på nytt for tre dager siden. Det var to grunner til det: Beboerne på Grim hadde ikke fått uttale seg - dessuten hadde ikke administrasjonen laget en argumentliste over hvorfor den anbefaler Grim foran steder som Presteheia og Flekkerøy.</p>
<p>Svarteper 21.01.08</p>	<p><i>Innlegg</i></p>	<p>Carsten Røisum Fengselsbetj. Kristiansand</p>	<p><i>”Striden om overgangsboliger i Kristiansand brukes nå i en kamp bydelene imellom. Overgangsboliger er gjort til noe farlig. Noe ingen vil ha. «Svarteper» i et spill. Ingen bydel vil ha noe andre har «sluppet unna». I Kristiansand trenger vi ikke mer vingling i spørsmålet om vi skal ha overgangsboliger i byen. Nå må de lokale politikerne vise mot og lederskap til å ta en avgjørelse! Noe annet ville være pinlig og ramme dem som trenger en plass på en slik institusjon”.</i></p>

Sitter igjen med Svarteper? 25.01.08	<i>Innlegg</i>	Leif Westgård Nestleder Fagerdalen Velforening. Fvn	<i>”Fengselsbetjent Carsten Røisum fremstiller saken om overgangsboliger i sitt innlegg som om dette dreier seg om en kamp mellom bydelene, feige politikere og krav om mer idrettsanlegg. Velforeningene i Grim bydel har aldri gått bastant ut og sagt at vi er mot å få en slik institusjon til vår bydel. Men når dette kom opp som et alternativ etter at flere andre bydeler var blitt forkastet, fikk vi en følelse av at det er altfor lett å plassere diverse institusjoner i vår bydel. Det er et faktum at vi allerede huser flere boliger innen rus/psykiatri og hjemløse”.</i>
Striden om overgangsboliger 29.01.08	<i>Innlegg.</i>	Kirsten H Stensvold Styrer i Presteheia Barnehage (Ikke beboer på Gimlekollen)	<i>”I Fædrelandsvennen 15. januar kunne man lese om misforståelser og feil i forhold til vurdering av Presteheia som alternativ for overgangsboliger. Teksten uttrykker at folk på Presteheia fikk informasjon om saken, og at beboere på Grim ikke har fått det. Fakta er at saken ble kjent for beboere på Gimlekollen gjennom media. Vi kontaktet selv kriminalomsorgen for å få informasjon. Det var vi i området som arrangerte folkemøtet som ble avholdt. Møtet skulle etter planen gi oss kunnskaper om hva overgangsboliger i nærområdet ville innebære. Det fikk dog en annen vridning”.</i>

I begynnelsen av februar sendes det en mail fra Presteheia, denne er et svar på det informasjonsskrivet Kristiansand kommune sendte i midten av januar.

Mailen sendtes på vegne av flere foreninger og borettslag i områdene rundt Presteheia. Det en en svært omfattende mail.

I første rekke peker de på informasjonsskrivet hvor det står ”...det kan bli aktuelt å holde møter for å kvittere ut at adm. har rett informasjon om den sosial infrastruktur i området.....”. Kommentaren til dette er at de har ikke blitt kontakt og at de nå på grunnlag av ordlyden i brevet, vil informere om Prestehøia uten at de har fått noen forespørsel. De viser punktvis til, hvorfor det ikke bør etableres overgangsboliger der:

- antall institusjoner fra før
- trafikk belastning
- skolevei
- kollektiv tilbud osv. osv.

De er sterkt skeptiske til om det er mulig å stole på politikernes ord, med klar henvisning til Høyres/ordførers tidligere nei, eller om det kun var den gang fordi da var like før kommunevalget (høst 2007).

Noe senere i februar kommer et lignende brev fra Lindebø/ Flekkerøya velforening. Det inneholder også en punktvis liste med faktorer som begrunner deres nei til plassering av boligene på Flekkerøya.

Det er faktorer som:

- langt til nærmeste politi stasjon
- at miljøet der ute er lite og gjennomskiktig
- fra før vanskelig å integreres
- nærmeste nabo vil bli en barnehage osv.

Dette kommer også som ett svar på informasjonsskriv fra kommunen (16.01.08) hvor Høyfjellet enda står som mulige part i saken. Mitt kildemateriale Fedrelandsvennen, viser at aktiviteten falt drastisk i februar 08. Det fremkommer kun tre artikler som har ”overgangsboligene” som tema.

Artiklene fra februar omhandler ikke saken om overgangsboligene Kristiansand kommune konkret, men saken blir referert til eller brukt som sammenligning. Jeg velger av den grunn ikke å utdype disse artiklene her.

I Fedrelandsvennen i mars måned ser en disse innleggene eller artikler som inneholder temaet overgangsboligene i Kristiansand.

Jeg viser også her gjennom tabellen under en kortversjon med overskrift/dato, type artikkel, forfatter og publisert hvor og et sammendrag av innholdet.

Tabellen under viser avisartikler i mars 08.

OVERSKRIFT DATO	TYPE	FORFATTER PUBLIKASJON	INNHold
Kirkens egen urokråke 11.03.08	<i>Red</i>	Birgitte Klækken og Nina Skråmestø Nesheim @ fvn.no	<p><i>"Vi ønsker å være en vaktbikkje mot urettferdighet", fastslår Terje Seilskjær, gateprest og daglig leder av Kirkens Bymisjon i Kristiansand. Du finner dem på Fiskebrygga. Der, i et gammel gult murhus, klemt inn mellom byens fiskeutsalg og flotte restauranter, ligger kapell, kunstrom, sykkelverksted og kafé. Her finner både fine fruer, kaffetørste kunstnere og folk som sliter med livet sitt, seg til rette. Han er opptatt av å engasjere seg i grupper som er sårbare og som trenger oppbacking.</i></p> <p><i>"Det handler om solidaritet og å se ting fra et annet ståsted. Det å få folk tilbake til samfunnet etter et fengselsopphold, er eksempel på dette", fastslår Seilskjær.</i></p>
Overgang til Presteheia? 15.03.08	<i>Leder</i>	Hans Christian Vadseth Redaktør Fedrelandsvennen	<p>Saken om overgangsboliger for straffedømte rir det politiske systemet i Kristiansand som en mare. Flere steder har vært vurdert, men hver gang har politikere og administrasjon latt seg jage vekk av redde og sinte beboere i de aktuelle områdene. Det uverdige spillet toppet seg under valgkampen sist høst da de borgerlige partiene på et folkemøte på Presteheia overgikk hverandre i løfter om at overgangsboligene i alle fall ikke skulle plasseres der. Med bakgrunn i de mange garantiene som ble utstedt på folkemøtet sist høst, vil beboerne på Gimlekollen med rette oppleve det som et gedigent løftebrudd hvis et flertall går for Presteheia</p> <p>.</p>

Overgangsboliger 27.03.08	<i>Innlegg</i>	Bjørg Amundsen Vennesla	<p>På det første møtet beboerne på Presteheia holdt, om mulige fangeboliger på Presteheia, sa nåværende varaordfører Mette Gundersen til beboerne at: <i>"Denne saken har dere allerede vunnet". "Jeg oppfordrer Mette Gundersen om å opplyse til Fædrelandsvennen og oss alle, hva det var hun så i saken den gangen som gjorde at hun kom med denne uttalelsen. Og hva hun ser nå, som gjør at hun har endret mening. Og hvorfor den nye faglige vurderingen av fangeboligene veier tyngre enn omsorgen for barn og unges trygghet og oppvekstmiljø i et lite boligområde. Venter spent på Mette Gundersens oppsummering"</i>.</p>
Fengsel eller overgangsbolig? 29.03.08	<i>Innlegg</i>	Tor S. Utsogn Gruppeleder Kristiansand Frp	<p><i>"Plassering av overgangsbolig i Kristiansand skal avgjøres i formannskapet 2. april. Overgangsboligen blir trolig plassert midt i et boligområde, enten på Presteheia eller på Grim. Fremskrittspartiet er imot en slik plassering og foretrekker helst rehabilitering i fengslene. Fvn har sagt på lederplass at et nei til overgangsboliger er uverdlig for byen, og at et slikt standpunkt er basert på uvitenhet. Jeg vil hevde det motsatte"</i>.</p>
Høyre avgjør overgangs- bolig 01.04.08	<i>Red.</i>	Torbjørn Witzøe @fvn.no	<p>Ap, V og SV (fire i formannskapet) vil stemme for administrasjonens forslag om å plassere overgangsboligene på Presteheia. KrF og Pp også fire representanter går inn for Grim. Frp sine to representanter i formannskapet vil av prinsipp stemme imot begge lokaliseringforslagene, da partiet mener straffedømte bør sone hele straffen i fengsel.- Vi går for Prestheia, men Grim er også et godt alternativ. <i>"Det viktigste er at det nå fattes et endelig vedtak, skulle saken bli utsatt enda en gang så er politikerne feige"</i>, sier Vige (V).Flere av gruppelederne forteller at de er blitt utsatt for massiv lobbyvirksomhet og da spesielt fra beboere rundt Presteheia.</p>

Fysjom, Maarten Mager! 01.04.08	<i>Innlegg</i>	B. Skadberg Presteheia	<i>”Godt du formidler din nestekjærighet ned til oss lavmålte mennesker på Flekkerøy, Grim og Presteheia. Utrolig bra av en tolerant mann fra Engesland, som sannsynligvis er omringet av statlige og kommunale institusjoner?! Jeg synes jeg er ganske så tolerant her jeg bor blant barnehagebarn, skolebarn, fysisk- og psykisk utviklingshemmede, mennesker fra psykiatrien, folk med fysiske handikap - og snart flere eldre, når det nye gamlehjemmet kommer. «Fy skam dere» var da et kraftuttrykk (til barnehagebarna?), fra en dømmende, nedlatende nestekjærlig, herr Mager!”</i>
Oppgjør mot det sørlandske 02.04.08	<i>Red.</i>	Odd I.R. Uleberg @ fvn.no	I forrige uke skjedde flere ting hvor han mener Sørlandet viste seg fra en intolerant og kald side: Folkemøte på Presteheia i Kristiansand sa unisont nei til overgangsboliger for soningsdømte (saken avgjøres for øvrig i formannskapet i dag). Næringssselskapet i Evje og Hornnes vil ikke ha fengsel på Evjemoen, fordi det er negativt for slankeklubben i området. (saken avgjøres endelig i kommunestyret 11. april. Folkemøte i Bygland var sterkt imot at Landeskogen igjen skal bli asylmottak for folk som har flyktet fra sitt hjemland. En familie som mistet alt i brann på Søm, sto fram i Fædrelandsvennen. De får ikke leid seg nytt husrom, fordi alle svarer nei til utleie når de skjønner at familien kommer fra utlandet.
Storberget gir siste frist. 02.04.08	<i>Red.</i>	Journalist @fvn.no	Justisminister Knut Storberget har begynt å planlegge fengsel og overgangsboliger i Stavanger. Men han sier Sørlandet fremdeles kan få, hvis politikerne i Kristiansand og Evje og Hornnes kjapt sier ja. Jeg beklager sterkt hvis Sørlandet sier nei til denne kriminalpolitiske pakken - som jo bedrer kriminalomsorgen og den forebyggende biten betydelig. Han sier han ikke kan vente på flere utredninger og mer lokal krangel!!

Avgjørelsen omkring det endelige valget av plassering for overgangsboligene vil finne sted i formannskapsmøtet 02.04.08. Saksdokumentene fra før dette møte viser en betydelig økt aktivitet

En drøy uke før avgjørelsen skulle tas, sendes det en mail fra en Presteheia beboer som sier hun er svært skuffet over at politikerne tar sine valg så lite alvorlig. Dette mener personen vil vise seg i ettertid. Dette er ikke lokaldemokrati mener hun.

Samme dag avholdes det tidligere nevnte informasjonsmøte i Byhallen. Møte er angående overgangsboligene.

Informasjon om dette ble sendt berørte parter etter formannskapsmøtet 16.01.08 Hva er en overgangs bolig? Krimomsorgen orienterte om hva det innebærer for et lokalsamfunn, og fortalte om deres tidligere erfaringer. Rådmannen var ventet å presentere sin innstilling til dette møtet. Det var også tilfelle og denne lå også allerede på kommunens hjemmeside. Sakspapirene viste at rådmannen innstilte Presteheia som beste lokalisering for overgangsboligene.

Dagen etter finner man i saksdokumentene en mail fra en Presteheiabeboer til ordfører. Mailen vises til informasjonsmøtet. Hun var som de andre der skuffet over at de ikke hadde fått den informasjonen som de aller helst ville hatt. Hun viser til bekreftet mail fra ordføreren og Høyre at Presteheia var uaktuelt. Kan vi stole på at ordføreren og H fremdeles står ved det de har sagt?

Så to nye mailer som kommer fra Prest heia og er sendt til ordfører. Beboeren fra Presteheia, viser i den første mailen til at punktene i kommunens sakspapirer er alt for dårlig belyst, noe personen skisserer systematisk i hovedpunkter og tilleggs punkter. Det må sies å være en kraftig mail, ordbruken er over middels grov og den går direkte på ordføreren som innsenderen ser på som sin egen representant. Han påpeker Høyres valgløfter og legger inn en direkte link til Høyre sin hjemme side.

Man ser for første gang i prosessen, at henvendelsen til ordføreren videresendes fra ordførerens kontor til Fedrelandsvennen og i dette tilfelle journalisten Odd I. Uleberg.

Mail nummer to fra Presteheia til ordfører, viser et utsnitt/referanse til ordførerens uttalelse i Fedrelandsvennen. 12.09.07. hvor han uttalte *"Høyre står fast ved at Presteheia ikke er egnet"*

Innsenderen mener ordføreren må svare ham nå på om han fortsatt mener det samme, eller har skiftet mening. Saksdokumentene viser at denne personen opptreer dessuten anonym og kaller seg "bill- me- blow"

Den siste dagen i mars ser man i dokumentene mail fra to av Grims velforeninger til Ordføreren.

"Kan vi stole på våre folkevalgte lokalpolitikere? Mailen inneholder i hovedsak administrasjonens innstilling fra januar, som sier Grim ikke er egnet. De har regner med dette, og likedan at det ikke er hvem som skriker høyest eller driver mest lobby virksomhet som blir lagt til grunn for et endelig vedtak. De refererer også til, at de hadde blitt kontaktet av media for uttalelser.

Her uttalte de at de forholdt seg til det politikerne hadde sagt i januar.

Det som ble sagt da var at dette skulle utredes ordentlig, og da var de ”trygge” på at Grim ikke ville bli valgt. Men ”naive” var de ikke, så de hadde skrevet dette brevet som siste ord fra dere side før endelig vedtak.

-KrF og Pensjonistpartiet som til sammen også har fire representanter i formannskapet går inn for Grim.

Flere av gruppelederne forteller at de er blitt utsatt for massiv lobbyvirksomhet og da spesielt fra beboere rundt Presteheia. Denne informasjonen fikk jeg ytterligere bekreftet under samtale med Ordførerens sekretærer. Det hadde blitt sendt en stor mengde sms til han med den hensikt å påvirke hans standpunkt, og at de ansvarlige for arkivering av henvendelser på et tidspunkt hadde mistet kontrollen.

Til formannskapet legger rådmannen fram følgende innstilling:

1) Rådmann / Teknisk direktør innstilling:

”Formannskapet anbefaler at overgangsbolig for Kriminalomsorgen lokaliseres til tomt O4 på Presteheia”.

2) Krf fremmet følgende alternative forslag:

”Formannskapet anbefaler at overgangsbolig for Kriminalomsorgen lokaliseres til Krosseveien 2 på Grim”.

Det ble så votert i på disse 2 alternativene med følgende resultat:

1) Teknisk direktørs innstilling pkt.1 (om plassering på Presteheia) falt med 9 mot 4 stemmer. Partiene som stemte for var (AP/SV/V), som hadde til sammen 4 plasser i formannskapet.

2) KRFs forslag nr. 1 (om plassering på Grim), ble vedtatt med 11 mot 2 stemmer,

Vedtak:

”Endelig vedtak innebærer at de nye overgangsboligene vil bli lokalisert i Krosseveien 2 på Grim”.

Det endelige vedtaket, blir få dager etterpå informert om i et brev til kriminalomsorgen region sørvest. Det inneholder formannskapets behandling av, og endelig fattet vedtak. Vedlagt følger en kopi av protokollen, med notis; *”at når det gjelder festkontraktens betingelser vil de komme tilbake til dette når godkjente planer foreligger”.*

Like etter formannskapsmøtet får ordføreren mail fra en ”kry” Grimbeboer. Hun fremsetter her en klar påstand om at lokaliseringen sto og falt på høyrestemmer.

Og at dette blir en flau sak for ordføreren og Høyre når alle undersøkelser viser at Grim er et mer belastet område enn Presteheia.

Hun mener grunnen til at dette ikke er blitt tatt hensyn til, er fordi det nok er flere Høyre stemmer der oppe enn på Grim. Hun mener også beboerne i disse boligene nok er mer tjent med Grim, enn å måtte oppleve ”utfrysningen” fra Presteheia.

Det skal bli svært spennende og lærerikt å få se hva de ulike partiene har gått inn for, så man vet hva man skal velge ved neste valg!!

4.4.2 Aktører.

Denne tredje lokaliseringsfasen i prosessen er preget av mange aktører. I den formelle prosessen ser vi at rådmann og administrasjonen i kommunen er involverte parter i større grad enn før. Aktører i aksjonsgruppene blir flere og privatpersoner tilknyttet de to alternativene er mer aktive. I den politiske prosessen gir dette seg utslag for politikerne ved at henvendelser inn mot dem personlig øker i mengde og styrke.

I beskrivelsen av fasen viser jeg til 12 artikler i Fedrelandsvennen jan 08. Av disse innleggene er for utenom redaksjonelle artikler, tre innlegg av personer direkte tilknyttet Grim og et innlegg er fra en person med tilknytning til Presteheia. Saksdokumentene viser også tre mail fra beboere og velforeningen på Grim i begynnelsen av januar 08.

Teknisk direktør i Kristiansand kommune skriver også et innlegg i Fvn, for å oppklare forhold rundt deres innstilling på Grim. Terje Næss skriver som fagforeningsleder ved Xstrata Kristiansand en kronikk knyttet til denne lokaliseringssaken og to privatpersoner skriver om deres syn på saken.

Den ene redaksjonelle artikkelen er skrevet av Odd I. Uleberg, journalist i Fedrelandsvennen, hvor han beskriver reaksjonene på Grim. I artikkelen er Leif Westgård Grim velforening, Varaordfører Mette Gundersen (Grim beboer) og Jørn Kjetil Jacobsen, For Nedre Møllevannsveien vel er intervjuet.

Utover avisartikler foregår det korrespondanse mellom aktørene både i mail og i brevform, Dette skjer både inn mot politikere og administrasjon. Daværende ordfører Sørensen og varaordfører Mette Gundersen får en rekke henvendelser fra velforeningene og privat personer tilknyttet Grim og Presteheia, og som nevnt forsøker de så godt de evner å besvare

henvendelsene. Disse henvendelsene blir ved noen anledninger videresendt til Odd I Uleberg, journalist i Fedrelandsvennen som har skrevet flere artikler i denne saken.

En bestemor som bor på Vennesla, er svært bekymret for sitt barnebarn på Presteheia, og sender et håndskrevet brev til ordføreren hvor hun uttrykker disse bekymringene.

Informasjonsskrivet som Kristiansand kommune sendte ut 16.01.08. i etterkant av formannskapsmøte samme dag og som var adressert til mulige fremtidige berørte parter, besvares i brevform adressert til KE (Myhrstad) i februar. Svar kommer fra lederen i Lindebø velforening, som ligger på Flekkerøya og i området som tidligere var aktuelt.

Dette skrivet besvares også av skole, barnehage og velforeningene i områdene rundt Presteheia.

Til forskjell er svaret fra Presteheia sendt til alle aktørene i den formelle politiske prosessen, gruppelederne i byens politiske partier og til daværende barn og unges representant i kommunen, Kjetil Myklebust

De tre artiklene som var i Fedrelandsvennen i februar var skrevet av:

- * Mette-Marie Salvesen beboer på Grim, Kristiansand.
- * Odd A. Salvesen leder av Pensjonistpartiet i Kristiansand.
- * Vidar Fløde journalist i Fedrelandsvennen.

Innleggene berører for øvrig ikke plasseringsalternativene direkte, men de er brukt som henvisning.

I mars måned øker frekvens og aktivitet. Aktørene som er i media denne siste tiden er: Tor S. Utsogn / Gruppeleder Kristiansand Frp, Bjørg Amundsen som tidligere har sendt brev til ordføreren, da som bekymret bestemor, beboer på Presteheia ved B. Skadberg. De resterende er redaksjonelle artikler fra journalister i Fedrelandsvennen. Den ene artikkelen tar for seg flere av gruppeledernes synspunkt, og referer blant annet Tor Utsogn (Frp) og Dag Vige (V). Alle involverte fra de mulige områdene for lokalisering er invitert til informasjonsmøte 26.03.08. Tilstede var også Kriminalomsorgen v/ Ivar Omdal, E. Brekkhund som er leder ved en bolig i Stavanger, representanter fra kommunen, rådmannen, administrasjonen og sentrale politikere. Få dager før avgjørelsen forekommer det flere mail til ordføreren fra blant annet; Turid M Gundersen fra Presteheia, Jon Helle fra Presteheia, en anonym person ”billmeblow” tydeligvis fra Presteheia og en mail fra to av Grims velforeninger.

Dagen dette skal opp i formannskapsmøte skrives det flere artikler i Fedrelandsvennen. To redaksjonelle av Odd I. Uleberg og T Witzøe, en artikkel av bystyrerepresentant Stian Saga(H) og en av Ranveig Andersen ”Kry Grimbeboer”

De siste aktørene i denne fasen blir administrasjonens og rådmannens redegjørelser og innstilling, og avslutningsvis formannskapetets representanter og deres avgjørelse.

4.4.3 Arenaer og virkemidler.

Fase tre var på mange måter annerledes, ikke bare ved at to alternativer sto mot hverandre, men spesielt med tanke på hvilke arenaer aksjonsgruppene brukte og hvilke virkemidler som ble brukt. Gruppen fra Presteheia ser man gjør bruk av media i stor grad, og etter som tiden går gjør også denne gruppen bruk av henvendelser direkte til involverte politikere. Disse direkte henvendelsene skjer som tidligere nevnt via brev, mail og sms meldinger, og var i en slik størrelsesorden at ordførerens kontor en periode mistet kontrollen og hadde problemer med å få alt arkivert.

Fra Grim vises aksjonsgruppen og enkelt personer til at det allerede er stor etablering av liknende institusjoner på Grim og at dette for noen allerede oppleves som en belastning. Det er riktig å presisere at også enkelte fra Grim området ikke så på etableringen av overgangsboligene som noe de fryktet. Aktivitet fra aksjonsgruppen må man si er moderat med tanke på tidsepoken, det forekommer en totalfrekvens på 23(se tabell 4.6)

Ulikt de andre områdene kan det virke som utløsermekanismen for aksjonene her og hvordan Grim kommer inn i bilde som alternativ, mer har karakter av å være en tilfeldighet. Det forelå ingen konkrete planer fra kommunens side om lokalisering av overgangsboligene på Grim i denne prosessen før det nevnte initiativet fra Statsbygg november 07.

Det at prosessen hadde gått lang tid kan være et viktig moment for dette alternativet med hensyn til rask etablering i et allerede eksisterende bygg på Grim (Solholmen barnehjem).

Kort oppsummering av Grimfasen: Fasen strekker seg fra november 07 og frem til den endelige vedtaket blir fattet i april 08. Fasen inneholder også en forlengelse eller oppblomstring av Presteheia alternativet og i prosessens siste fase står disse to alternativene mot hverandre. Dette skaper en svært høy intensitet. For Grim ser vi en frekvens på 23(tabell 4.6 s.82). Vi ser at disse to gruppene i deres motstand, skiller seg fra hverandre i bruk av virkemidler og på hvilke arenaer de er aktive.

4.5 SAMMENLIGNING AV FASENE.

I forrige avsnitt ga jeg en beskrivelse av de ulike fasene basert på hendelser, aktører og virkemidde. I dette avsnittet vil jeg søke å sammenligne fasene. Sammenligningen baserer seg på de faktiske hendelsene. Faktaopplysninger tilgjengelige om de forskjellige områdene vil si oss noe om de faktiske forskjellene på disse områdene. Jeg har valgt å kategorisere denne sammenligningen av stedene. Først ser jeg på frekvensen av aktivitet som faktisk fant sted knyttet opp mot de 3 ulike områdene. I gjennomgangen av sakens dokumenter og avisartikler har jeg telt opp for hvert av områdene, medieoppslag, henvendelser til andre aktører og på hvilken måte henvendelsene har funnet sted.

Frekvenstabell for aksjonsgruppene

	STATSBYGG	KRIMINAL OMSORGEN	POLITIKERE	ADMINISTRASJON	MEDIA	TOTAL AKTIVITET
1) FLEKKER ØYA	1 (Brev)	1 (Brev)	1 (Folkemøte)	4 (Folkemøte, Brev)	14 (Fvn)	21
2) PRESTHEIA	0	2 (Brev)	10 (Folkemøte Personlige Mail, Brev)	5 (Mail personlige, brev)	22 (Fvn)	39
3) GRIM	1 (Info. Møte)	3 (Mail, møte)	7 (Brev, Mail)	3 (Mail, Brev)	9 (Fvn)	23

Aksjons gruppenes henvendelser mot politikerne direkte: Eksempelvis ser vi at den mest aktive gruppen som var Prestheia, i stor grad gjorde bruk av direkte henvendelse til politikere. I forhold til totale henvendelser utgjør Grim sine henvendelser direkte til politikerne 30 % av alle deres henvendelser. Flekkerøya ser vi kun hadde en direkte kontakt med politikerne. Ved min henvendelse til kommunen i forbindelse med denne saken, fikk jeg beskjed om at veldig mange henvendelser til politikere og spesielt ordføreren foregikk på mobiltelefon og sms. Disse henvendelsene har jeg ikke anledning til å dokumentere her, men understreker det, fordi det opplevdes som massivt og i flere tilfeller som ganske ufint i følge flere av de involverte.

De konkrete virkemidlene fra de ulike aktørene skiller seg i hovedsak ved folkemøtene på Flekkerøya og Prest heia, hvor på siste nevnte fant dette sted 2 møter. Oppslutningen rundt disse møtene viste også gruppens evne til mobilisering. Vi så eksempelvis at over 200 mennesker var samlet på Prest heia september 2008 og like mange på Flekkerøya året før.

Aksjonsgruppenes henvendelser mot/ bruk av media: I denne formen for henvendelser skiller Prest heia seg klart ut. Deres totale frekvens mot andre aktører er på 39 henvendelser. Av disse ser vi at så mange som 22 finner sted ved bruk av media. Det er i overkant av 50 % i forhold til totalen. Vi ser også aksjonsgruppa fra Grim bruker media i stor grad. De ligger i forholdet til totale henvendelser rett under 50 %. Bruken av media er med på å skille måten gruppene opererer på.

Aksjonsgruppenes henvendelser mot administrasjon: Vi ser av tabellen nesten likt antall henvendelser til administrasjonen. Det som skiller seg ut i dette tilfelle synes jeg er Flekkerøya, tatt i betraktning den korte tiden Høyfjellet var aktuelt.

Aksjonsgruppenes henvendelser mot andre aktører: Vi ser av tabellen liten eller ingen kontakt mellom aksjonsgruppene og aktørene stasbygg og Kriminal omsorgen i frihet.

Det videre arbeidet med sammenligningen vil bestå i en kartlegging av fasene eller områdenes opplevelse av, reaksjon, argumenter mot, kritiske hendelsene, og den faktiske intensiteten saken representerte for motstandsgruppene og områdene i de ulike fasene, og hvordan disse gruppene faktisk forholdt seg til dette. Dette velger jeg å gjøre blant annet gjennom figuren fig.46, Denne viser i korte trekk likheter og ulikheter med hensyn til faktorer man opplevde som svært viktige i nettopp denne saken.

4.5.1 Sammenligning av stedene Flekkerøya, Presteheia og Grim.

Ved en sammenligning av områdene, ser vi at alle tre ligger i bydeler som er innenfor en avstand på under 10 km fra Kristiansand sentrum, nærmest er Grim og lengst vekk Flekkerøya. Områdene varierer i alder, Presteheia er et relativt nytt boligområde i bydelen Gimlekollen/Kongsgård, mens Grim og Flekkerøya har vært bebodd i lengre tid. Grim er klart størst med ca. 5000 innbyggere. Deretter kommer Flekkerøya med ca. 3000 og Presteheia er minst med ca. 2000 innbyggere om en regner med områdene Bjørndalsheia, Vestre Bjørndalen og Gimlekollen vest. Disse ligger så tett opptil det aktuelle området til at et er naturlig å regne det til Presteheia i denne sammenheng. Bydelen Gimlekollen/Kongsgård som Presteheia er en del av, har ca 5500 innbyggere totalt.

Flekkerøya, Presteheia og Grim skiller seg i stor grad fra hverandre i forhold til alder, inntekt, boforhold og politisk ståsted. Fra Statistisk sentralbyrås statistikker kan vi se: at mens 86,8 % bor i eneboliger og 49 % stemmer Krf på Flekkerøya, så bor 16,5% i eneboliger og 10,6% av innbyggerne stemte Krf ved forrige kommunevalg i bydelen Grim. Aldersmessig målt opp mot kommunen generelt, så avviker områdene Flekkerøya og Presteheia i forholdet til antall barn bosatt i området.

Ved en sammenligning av disse tre områdene ser vi at Flekkerøya har flest innbyggere i aldersgruppen 0-9år, mens den største aldersgruppe på Grim er "*unge voksne*" eller personer i alderen 20-29 år, noe som også er markant større enn kommunen generelt. Presteheia er som sagt et nytt område i en allerede godt etablert og eldre bydel, så den aldersmessige sammensetningen ut fra de statistiske dataene vanskelig å forholde seg til i dette tilfelle. Kristiansand kommune har gjennomført en levkårsundersøkelse for kommunens 19 bydeler. Levkårsundersøkelsen viser ulike trekk ved befolkningen, og sier noe om risiko for å oppleve ulike levkårsproblemer. Metoden som brukes for å fremstille disse forholdene er indeksert mot kommunesnittet. Forekomstene innen hvert delområde sees i forhold til forekomsten for hele kommunen.

Undersøkelsen er basert på disse variablene og sosioøkonomiske dimensjonene:

1) Barn av enslig forsørger/ samboer uten felles barn. Det viser seg at barn som vokser opp hos enslige forsørgere statistisk er mer utsatt for adferdsproblemer og har oftere behov for ulike barnevernstiltak

2) Barn av mor født i ikke-vestlig land. Disse barna og familiene utgjør en særlig integreringsutfordring. De har ofte lavere inntekt enn ”vestlige” familier, og har i større grad levekårsutfordringer.

3) Utflytting totalbefolkning. En viss utskifting av befolkningen er normalt. Høy utflyttingsrate kan si noe om turbulens, mindre stabilitet og svakere nettverk i et bomiljø.

4) Utflytting barn 0-6 år. I tillegg til at *bolig strukturen* – for eksempel mange små leiligheter som etter hvert blir for små for barnefamilier – kan medvirke til at mange flytter ut, kan også høy utflytting av barn si noe om hvordan foreldrene opplever er boområde som egnet for oppvekst.

5) Andel 40-59 år med grunnskole som høyeste utdanning. I levekårsforskningen blir utdanning gjennomgående fremhevet som en ”tung” variabel, faktisk en nøkkelvariabel

6) Andel ikke gift 30-49 år. Selv om uformelle samlivsformer etter hvert er blitt mer vanlig, er det offisielle ekteskap fortsatt så utbredt at andel ikke gifte i denne aldergruppen kan si noe om husholdningstørrelse og enslighet. Enslighet er også statistisk forbundet med svakere sosialt nettverk.

I sammenligningen med denne undersøkelsen som grunnlag velger jeg å trekke ut de momentene/variablene, som jeg mener klart skiller områdene fra kommunen generelt, og som skiller de 3 områdene i forholdet til hverandre.

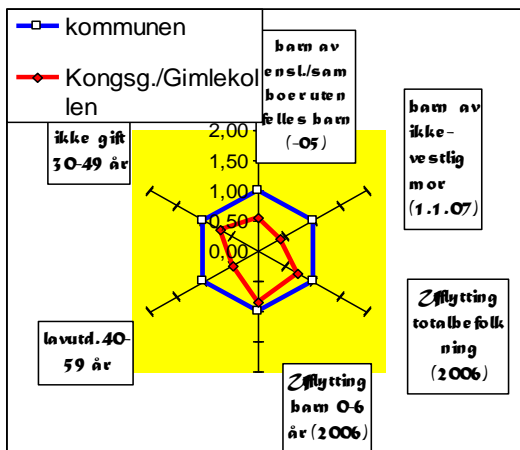
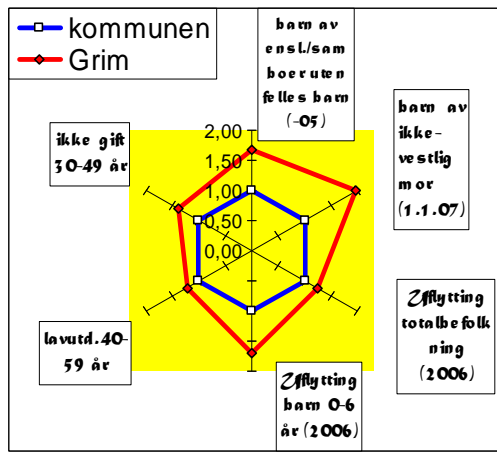
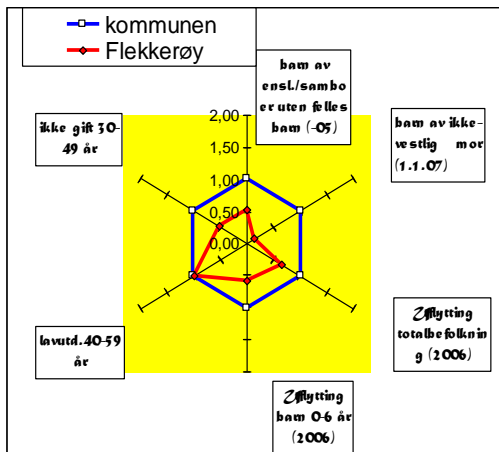
Levekårsundersøkelsen med de variabler som er beskrevet viser en klar forskjell på områdene både i forhold til kommunen og områdene seg imellom.

For variabelen *utdanning* ser vi Grim skiller seg fra både kommunen generelt og for områdene Presteheia og Flekkerøya ved at antallet med utdanning utover grunnskolen i aldersklassen 40-59 år er vesentlig lavere enn Presteheia og noe lavere enn Flekkerøya og kommunen generelt. Jeg velger å bruke disse tallene for det de sier oss noen om områdenes organisatoriske og politiske ressurser både på individ og gruppenivå.

De vil være en faktor blant flere som kan forklare oss om noe om hvordan ulikheter mellom områdene har spilt en rolle. Variabelen *Barn av mor født i ikke-vestlig land* og variabelen *Utflytting barn 0-6 år*, fremstår som mest markante og skiller seg igjen ut for området Grim, både i forholdet til kommunen generelt og sett opp mot Presteheia og Flekkerøya.

Det er en vesentlig større forekomst av barn fødte av ikke vestlig mor, og det forekommer i vesentlig større grad en utflytting av barn i alderen 0-6 år fra området Grim.

Levekårsundersøkelsen viser tydelig at det er forskjell på disse områdene i forholdet til alle variablene valgt ut for beskrivelse av de sosioøkonomiske forholdene. Dette ser vi ved en sammenligning av diagrammene nedenunder:

Vi ser at indeksen for området Grim ligger utenfor indeks for kommune gjennomsnittet, og til sammenligning ligger Flekkerøya og Prestehelia ligger med klar margin innenfor indeksen for kommunegjennomsnittet. Denne undersøkelsen og indeksene av resultatet viser oss at det er en vesentlig forskjell på områdene når det gjelder levekår for innbyggerne i de respektive områdene og bydelene. Men jeg mener det er viktig å presisere at som undersøkelsen viser til innledningsvis er dette basert på kvantitative (objektive) størrelser som ikke nødvendigvis er ensbetydende med livskvaliteten for den enkelte innbygger på Grim er dårligere, selv om det også her er det statistiske sammenhenger.

Sammenligning av fasene på bakgrunn av tabell 4.6

I tabellen under, har jeg satt opp punkter som har til hensikt å si noe om hvordan fasene forløp i forhold til de ulike momentene. Momentene er valgt ut etter gjennomgang og kartlegging av hele prosessen, og hvor disse momentene fremsto å ha stor relevans og betydning for saken i sin helhet og for det endelige utfall

	SAKENS KARAKTER	ARGUMENTER MOT	AKTØRER-VIRKEMIDLER	KRITISKE HENDELSER	INTENSITET
FASE 1 FLEKKER ØYA	#ett alternativ. # kort periode ca. 3 måneder. #Byutviklingsstyret Behandler (nei)	#områdets karakter natur/verdi #barnehage/skole i nærheten #tidligere mistet bibliotek og politistasjon # dårlige erfaringer (TUA)	# velforeningen bruker advokater. # brukte Fvn til leserinnlegg. # Flekkerøya vel, Privatpersoner, enkelte politikere og politiske representanter fra øya.	# Advokat henvender seg til kommunen etter folkemøtet.	# perioden bærer preg av å være kort og intens. # høy aktivitets frekvens, på liten tid.(ca.3 mnd.)
FASE 2 PRESTHEIA	# presentert sammen med flere, men utvalgt av kriminalomsorgen etter oppfordring om å velge av KE. # lang periode, også over i Grimfasen. #FormannskaBehandler(nei/ja).	# allerede institusjoner: hvpu boliger, eldre, skole og barnehage. #barna, de voksne frykter for hendelser. #vil ødelegge barnehagens visjon ang. trygghet.	# velforeningen aktiv i starten, mange enkeltpersoner, institusjoner i slutfasen. # ny type henvendelse, sms meldinger til ordfører/politiker # personlige og ”skarpe” meldinger mot politikere. #valget 07 ble pressmiddel.	# folkemøte på Presteheia #formannskapet ”avvikende” vedtak,(<i>jobbe videre for å finne egnet...</i>) #Innstillingene fra rådmann og kriminal omsorgen	# størst aktivitet av motstands Gruppene. # flere henvendelser som ikke er registrert pga. kapasitet, men bekreftet å komme fra denne gruppen. (mail/sms)
FASE 3 GRIM	#gikk fra 6 til 2 alternativer i siste fase. # tiden begynte å bli knapp. # Storberget gav frist for å få støtte til prosjektet (fvn).	# allerede etablerte institusjoner i området: bosteds løse, misbrukere og psykiatri m.m. # mener å ha fått sin del av etableringer i området. # også personer som uttalte seg positivt.	# de mest aktive aktørene var velforeningers representanter. # fåtall privat personer. # bruk av brev og mail inn mot politikere, saklig og lite personlig. # ikke valget07 (var i 08).	# statsbygg sin ”eiendoms søk” nov 07. # rådmannens innstilling.	# meget høy intensitet i siste del av prosessen. # 2 alternative lokaliseringer skapte høy frekvens og intensitet.

Den videre sammenligningen vil jeg gjøre med bakgrunn i tabellen over. Tabellen viser som nevnt momenter funnet viktige for sakens utfall. Jeg velger å redegjøre for de ulike momentene i en punktvis sammenligning av de tre fasene, for så å vise i et senere kapittel, en samlet vurdering av hva som skiller fasene fra hverandre.

Sakens karakter: Fasene kommer som kjent i rekkefølgen Flekkerøya, Presteheia og deretter Grim, og ettersom prosessen skrider fremover ser vi at saken endrer karakter. Den endres blant annet av at de ulike fasene og områdene presenteres enten stående alene, opp mot et annet alternativ eller valgt ut fra flere alternativer. Saken endrer seg også ved at den fra å være relativt skjult/ lukket i starten, blir åpen og svært tilgjengelig mot slutten. Dette vil etter min mening være med på å gjøre saken vanskeligere å forholde seg til for de ulike motstandsgruppene, både i forholdet til åpenhet og om området presenteres alene eller sammen med andre alternativ. Ved prosessens oppstart og fase nr.1, fremstår Flekkerøya som et alternativ presentert alene. Dette som et resultat av ulike befaringer og vurderinger underveis. Saken er på mange måter fortsatt relativt lukket eller skjult påtross av at det arrangeres folkemøte og det forekommer innlegg fra motstandere i media. Dette fremkommer som å ha fungert som fordelaktig for Flekkerøya.

I prosessens fase nummer to blir kriminalomsorgen invitert til å foreta et valg blant da aktuelle lokaliseringer. Valget faller på Presteheia. Det blir også stående alene som alternativ. Saken har endret karakter fra å være en noe annerledes regulerings sak i fase 1. til å nå være en sak som blir vurdert og diskutert, på et helt annet grunnlag. Saken har på mange måter godt fra å være en regulerings sak til i å sees på som en verdi/moral sak.

I fase nr.3 går alternativene fra å være seks til to og de to blir stående mot hverandre i denne avsluttende fasen. Saken fremstår her som om mulig enda mer åpen og for de to gjenværende alternativene enda mer vanskelig å forholde seg til. Tidspresset preger saken, det presses fra sentral holdt, det sies at en snarlig avklaring er ønskelig og nødvendig for om boligene skal få departementets støtte. Det fremstår som Presteheia stiller sterkere i denne fasen hvor de kjemper mot Grim, enn i fasen hvor de var eneste alternativ.

Argumenter mot etablering: I de ulike fasene ble det brukt argumenter mot å etablere boligene i deres område. I saksdokumentene og i media ser vi at disse argumentene er ulike fra sted til sted.

I fase nr.1 på Flekkerøya går argumentene på at dette vil berøre et naturområde av en helt spesiell karakter og verdi som bruks og rekreasjon område. Områdets biologiske mangfold og innhold blir også pekt på. Det vises til at området planlegges vernet som friområdet. I denne fasen brukes også frykten for barna i nærområdet som argument. Det ble vist til at det hadde vært vanskelig for en tidligere institusjon, TUA å bli integrert i lokalsamfunnet. Fra områdene Presteheia og Grim og i fasene 2 og 3, var argumentene på en måte like ved at de viste til allerede etablerte institusjoner i området, men det var svært ulike typer institusjoner som ble trukket fram. Mens Presteheia viste til skoler, barnehage, boliger for psykisk utviklingshemmede og eldre boliger, viste Grim til etablerte institusjoner som boliger for rusmisbrukere, bostedsløse, psykiatri og vanskelig stilte generelt. Presteheia brukte også i sin argumentasjon barna og frykten for hva som kunne ramme dem. De viste da både til beboerne i boligene og til den store økningen i trafikk som dette ville medføre. Bestyrer ved Presteheia barnehage viste for øvrig til at dette ville helt klart ødelegge dere visjon på punktet som gjaldt trygghet. Grimområdets beboere var for øvrig den eneste gruppen som på noe tidspunkt uttalte seg positive til etablering av boligene i sitt nærområde.

Aktørene og deres virkemidler:

Fase 1 var som nevnt på mange måter skjult, og aktiviteten blant motstanderne ble virkelig aktiv etter det beskrevne folkemøte på øya tidlig februar 07. Saksdokumentene viser at i umiddelbar etterkant av møtet ble det brukt advokat fra øyas velforening inn mot kommunen. Eller ser vi at de aktørene som er mest fremtredende her er; Flekkerøya velforening, enkelte privatpersoner og også politiske representanter fra Flekkerøya og fra andre deler av Kristiansand. Det ble registrert 14 leserinnlegg i Fedrelandsvennen knyttet til personer fra Flekkerøya. Til forskjell fra eksempelvis Presteheia ser vi at motstanderne i svært liten grad gjør bruk av henvendelser direkte mot politikere.

I fase nr.2 er motstanden i begynnelsen på Presteheia knyttet til områdets velforening og leder. Ettersom saken går fremover, er det privatpersoner og institusjoner i området som er de dominerende aktørene. Virkemidlene fra denne gruppen er også annerledes. Det foregår en utstrakt bruk av direkte henvendelser gjennom mail og sms rettet mot politikere, og da mot ordfører og partiens gruppeledere spesielt.

Områdets motstandere gjør bruk av media og i stor grad Fedrelandsvennen, men gjør i mindre grad bruk av henvendelser mot kommunens administrasjon. Gruppen bruker også i perioden august, september 08 det nært forestående kommunevalget som pressmiddel i sine direkte henvendelser mot politikerne.

Kritiske hendelser i fasene:

I fasene nr.1 og nr. 2 fremstår folkemøtene som hendelser av en kritisk eller viktig karakter. Med det mener jeg at disse møtene i stor grad endret, og drev prosessen fremover i de enkelte fasene. Disse folkemøtene ble på mange måter aksjonsgruppens opprinnelsessted, opprettelsestidspunkt eller fødsel om du vil. Resultatet av dem ble istedenfor å være informerende slik det var tenkt fra kommunens side heller sterkt mobiliserende for dem som var mot etablering.

Isolert sett for området Flekkerøya og fase nr1 i prosessen, var også henvendelsen fra advokater som representerte Flekkerøya velforening til administrasjonen i Kristiansand kommune en hendelse av en kritisk karakter. Denne hendelsen skaper et inntrykk av å være et ”varsko” til administrasjonen. Det virker som det underliggende budskapet er at denne saken vil ikke gå upåaktet hen. Det kan virke som kommunen forsto hvor vanskelig dette ville bli, og lot saken dø ut av den grunn.

Presteheia området og fase nr.2 i prosessen har for utenom det nevnte folkemøte, to kritiske hendelser slik som jeg ser det. Den første ved at kriminalomsorgen blir invitert til å velge mellom flere aktuelle lokaliseringsteder, og dermed velger ut og dermed isolerer Presteheia som det alternativet de ønsker å jobbe videre med. Den andre hendelsen mener jeg finner sted ved formannskapets avgjørelse 12.09.08, hvor det ikke ble vedtatt noe i forhold til lokaliseringen på Presteheia, men hvor formannskapet vedtok at det skulle arbeides videre med å finne egnede lokaliseringalternativer for overgangsboligene. Dette samsvarer ikke med de signaler enkeltpolitikere hadde gitt i forbindelse med folkemøtet.

For Grim og fase nr.3 blir den tidligere beskrevne hendelsen at det blir klart at Solholmen barnehjem skal avvikles og at eiendommen vil stå ledig i nær fremtid. Dette ble som nevnt presentert for kriminalomsorgen og etter en befarings sett på som et alternativ. En annen hendelse av en slik viktig karakter var når rådmann og kriminalomsorgen skulle gi sin innstilling med hensyn til lokalisering. Rådmannen i Kristiansand innstilte da tydelig Presteheia som beste alternativ fremfor Grim, men kriminalomsorgen innstilte Grim som ønskelig lokalisering og Ivar Omdal som var prosjektansvarlig i kriminalomsorgen uttalte

”Kriminalomsorgen har tatt til etterretning signaler fra administrasjon og byens politikere, at en lokalisering på Presteheia ikke vil være politisk levelig, og ønsker dermed å arbeide videre med Grim og Krosseveien for lokalisering av overgangsboligene”.

Intensiteten i fasene: De tre fasene er på mange måter ulike med hensyn til intensitet. Dette til en viss grad skyldes at de var av ulik varighet. Fase nr. 1 som var Flekkerøya varte i knappe 3 måneder. For fase nr.3 som var Grim strakk fasen seg noe lenger og varte i overkant av 5 måneder. For fase nr. 2 som var Presteheia startet den opp 31.05.07 og hadde et stopp den sammen høsten, før dette område igjen var aktuelt fra årsskiftet 2007-2008 og frem til avgjørelsen 03.04.08. Presteheia hadde da vært aktuell og aktiv i overkant av 7 måneder til sammen. Dette gir noen svar på fasenes intensitet, men vel så beskrivende er engasjementet i de ulike fasene og hvilke arenaer og virkemidler som ble brukt. I den henseende skiller fasene seg igjen ved det som tidligere har fremkommet at Presteheia gjorde bruk av en personlig og tøff stil i sine henvendelser og ”aksjoner”. Den form for ”aksjoner” gjør fasen på mange måter mer intens for de involverte partene, og man så spesielt i prosessens siste fase hvor Presteheia og Grim sto stilt opp mot hverandre at det fant sted en ukritisk form for aksjonsvirksomhet fra enkelte. Flekkerøya og fase nr.1 var også intens ved at den i sitt korte forløp bar preg av et stort engasjement og stor frekvensen i henvendelser gjennom media og ellers. For Grim sin del i fase nr.3 var det også en høy frekvens på hendelser. Det at de sto stilt opp mot et annet alternativ skapte stort engasjement fra flere privat personer i området. Det fant aldri sted den form for ukritiske handlinger som man så fra Presteheia. Intensiteten kan sees i sammenheng med hvordan prosessen gikk over tid. Fra begynnelse til slutten økte intensiteten i prosessen i sin helhet. Sakens karakter endret seg som sagt også etter som tiden gikk. Denne endringen var nok også med på å skape større intensitet.

5.0 Drøfting og konklusjon.

Jeg vil gjennom min drøfting søke å gi svar på om mine antagelser forut denne oppgaven helt eller delvis kan bekreftes eller avkreftes ut fra resultatene i min undersøkelse. Jeg vil gjennom min drøfting søke å gi svar på om mine antagelser førut denne oppgaven helt eller delvis kan bekreftes eller avkreftes ut fra resultatene i min undersøkelse. Teoriene omkring reaksjoner fra nedslagsfeltet av bestemt politikk, og Lowi og Wilsons kategorisering av politikken er det som i utgangspunktet danner grunnlaget for min hypotese og problemstilling *”Var det slik at denne samme saken møtte de samme reaksjonene, og hvis ikke, hva skyldes det at reaksjonene var forskjellig?”* Problemstillingen kommer fra grunnleggende antagelse nettopp om at det fant sted en ulik reaksjon fra de tre områdene som var aktuelle for plassering av overgangsboligene, og at denne ulikheten i reaksjon var med å bestemme utfallet av saken. Denne ulike reaksjonen og aktiviteten i den eventuelle motstanden har jeg søkt å forklare gjennom momenter som beskriver de ulike områdene og om det har funnet sted en skjev mobilisering på bakgrunn av geografiske og sosioøkonomiske kvaliteter i områdene (Aars og Kvalvåg 2005). De sosioøkonomiske momentene som da er belyst er blant annet utdanningsnivå og alder noe som direkte er indikatorer på et områdes politiske ressurser (Aars og Kvalvåg 2005)..

Men, som analysen i oppgaven viser var variasjon i motstanden fra de ulike områdene til dels stor, vi så variasjon i motstanden med tanke på intensitet, hvilke aktører som var involvert, variasjon i forhold til på hvilke arenaer og med hvilke virkemidler de ulike aktørene opererte med. I den videre drøftingen vil jeg se på det jeg tidligere i oppgaven oppgav å kunne være forklaringsvariabler på en eventuell ulik aktivitet og motstand knyttet til de ulike fasene Flekkerøya, Prestetheia og Grim.

5.1 Var reaksjonen lik i alle de 3 områdene vi har undersøkt?

Ja, til en viss grad, alle områdene reagerte med motstand. Det støtter teoriene til Lowi og også Wilson om at det vil fremkomme like reaksjoner i forholdet til like saker.

Men, som analysen i oppgaven viser var variasjon i motstanden fra de ulike områdene til dels stor. Vi så variasjon i motstanden med tanke på intensitet, hvilke aktører som var involvert, variasjon i forhold til hvilke arenaer og med hvilke virkemidler de ulike aktørene opererte.

Hvorfor er intensiteten så mye høyere i prosessen etter som tiden går, mye av forklaringen vil ligge på det at saken endrer sin karakter, både ved at saken blir mer åpen og det at flere aktører kommer inn i bildet. Tiden jobbet på mange måter mot de som sto for motstanden og som nevnt blir den vanskeligere for motstanderne å forholde seg til ved at det menneskelige og moralske aspektet blir et fokus underveis i prosessen. De ulike gruppene må også sees på i forholdet til denne aktiviteten i reaksjonene mot, det er blitt belyst gjennom en beskrivelse av områdene på bakgrunn av sosioøkonomiske forhold representert i de ulike bydelene og deres evne til mobilisering vil også gjenspeiles i deres motstandsaktivitet.

I den videre drøftingen vil jeg se på det jeg tidligere i oppgaven oppgav å kunne være forklaringsvariabler på en eventuell ulik aktivitet og motstand knyttet til de ulike fasene Flekkerøya, Presteheia og Grim.

5.2 Kan denne variasjonen forklares ved at områdene hadde tilgang til eller inneholdt ulike politiske ressurser?

Som tidligere undersøkelser og teori på dette område viser, ser man at i sosialt segregerte byer og områder, finner man hyppigere nettverk som er flinkere enn andre til å avverge byrder og tilegne seg goder for sitt nærområde (Aars og Kvalvåg 2004). Videre sier den samme undersøkelsen at det er først og fremst i de uformelle deltakelseskanalene man finner en sosial elite som kan fremstå som dominerende, og at dette er en elite i besittelse av individuelle politiske ressurser. Undersøkelsen sier også at årsaken er trolig at denne typen involvering krever større individuelle ressurser, enn det å involvere seg gjennom de mer formelle kanalene.

Så kan variasjonen i aktivitet fra de ulike områdene skyldes en sosial segregering og tilgangen på politiske ressurser? Ja, til en viss grad. Det fremkommer av min undersøkelse at områdene bærer preg av en sosial skjevhet i forholdet til politiske ressurser. Dette gjelder både med tanke på hvilke områder som er ressurssterke og på hvilket nivå de er ressurssterke.

Flekkerøya fremstår gjennom analysen og undersøkelsen som ressurssterke på et kollektivt nivå, dette kan skyldes mange faktorer som blant annet tradisjon, sterk politisk representasjon i folkevalgte organer og det faktum at de lenge var et "isolert" øysamfunn osv.

Presteheia er ulik Flekkerøya ved at de fremstår ressurssterke på individnivå.

Presteheiaområdet er i stor grad bebodd av personer med høyutdannelse, stort kontaktnettverk og som er medievanne (levetidsundersøkelsen av bydeler i Kristiansand viser dette).

Området evnet også å reise en svært aktiv motstandsaksjon på kort tid, som i starten fremsto som Presteheia velforening, men som i etterkant viste seg å være flere enkelt individer med samme agenda og virkemidler, og man så hvordan enkelt personer i stor grad da på individuelt nivå dannet og opprettholdt motstandsgruppen fra dette området.

Vil dette for *Grim*s del bety at området kan defineres som et ressursvakt område med hensyn til politiske ressurser? Området Grim som til slutt fikk denne lokaliseringen eller byrden av en regulerings sak, som Wilson viser til, mener jeg vi ikke av den grunn kan erklære som politisk fattige eller politisk ressursvake.

Det kan være andre faktorer som bidro til at deres ressurser ikke kom til overflaten, dette vil forbli spekulasjoner men det gis et inntrykk av saken, og dens endrede karakter underveis i prosess at det moralske aspektet, beboernes erfaring og derav mindre frykt for lignende institusjoner bidro til at deres ressurser ikke ble fullt utnyttet.

5.3 Saken endrer karakter

Tidselementet og hvordan dette påvirker selve sakens karakter blir viktig å ta med tanke på selve utfallet. Det at saken trakk ut i tid og hvordan den etter hvert ble utsatt for flere ”kursendringer”, ulike forslag til løsninger og flere aktører ble klart en faktor som gjorde saken vanskeligere for motstandsgruppene. Fra å være i utgangspunktet en regulerings sak for Flekkerøya sitt ved kommende endrer saken gradvis karakter. Etersom tiden går blir det tilført nye momenter, nye aktører kommer på banen og nye mulige løsninger blir lansert. Kirkens bymisjons trer inn på banen med underskriftskampanje og fokus på det menneskelige aspektet. De peker på moralske ansvaret hele samfunnet og Kristiansand i denne situasjonen har for disse menneskene som skulle bli gitt en ny sjanse og som det er viktig å møte med en annen holdning fra lokalsamfunnet enn at de er uønsket. Sakens karakter går på mange måter fra å være en standard regulerings sak til å bli en moralsksak. Dette gir et inntrykk at saken og det å være motstander av denne lokaliseringen ble synonymt med å være motstander av menneskeverd. Dette vil for motstanderne av saken gjøre den klart vanskeligere å forholde seg til etter som tiden strekker ut. Det vil være grunn til å spekulere rundt om utfallet ville blitt annerledes om lokaliseringalternativene hadde kommet inn i prosessen med en annen rekkefølge. Tidsaspektet i saken vil være et moment som i utgangspunktet gav områdene etter Flekkerøya muligheten for læring, med det mener jeg at for Presteheia og Grim lå muligheten der for å legge strategi og organisere sin motstand slik den i fortiden hadde viste seg å fungere.

Den eneste indikasjonen på at dette har funnet sted, fikk jeg i samtale bekreftet av Flekkerøyas velforeningsleder Erik Arntsen. Han fortalte meg under samtalen at dette skjedde ved en telefon henvendelse fra Presteheia velforening, hvor de konkret spurte hva Flekkerøya hadde gjort for ”å slippe unna” lokaliseringen av boligene.

5.4 Konklusjon?

Er det mulig å konkludere med noe ut fra oppgaven?

Ja til dels, undersøkelsen gir langt på vei støtte til teoriene til blant annet Lowi og Wilson, om at liker saker, og som i dette tilfelle en regulerings sak med klare elementer av fordeling av en kostnad/nytte kategori møtes med lik reaksjon. Lik på den måten at alle tre områdene reagerte med motstand.

Undersøkelsen gir også støtte til teori omkring det faktum at tilgang til politiske ressurser kan være med på avgjøre utfall av enkeltsaker. Undersøkelsen viste langt på vei at det var ulike politiske ressurser i de tre områdene som ble undersøkt. Det området hvor man fant at disse ressursene var ”svakest” ble også stedet hvor overgangsboligene ble plassert.

Sakens dynamiske elementer vil være et nytt aspekt belyst i denne saken. Vi så klart gjennom prosessen at alternativene er i stadig endring. Dette sammen med at argumenter fra nye aktører forandres er i sterkt grad med på å gjøre saken dynamisk og annerledes. Derfor vil saken bli vanskelig å passe inn i de politiske kategoriseringene til Lowi og delvis Wilson fra 1960 tallet.

I (Aars og Kvalvåg 2004) viser forfatterne til at selv om deltagelsens differensiering kan gi et positivt bilde av noe som likner et pluralistisk politisk system, handler dette om at differensieringen gir en sosial skjevhet. Direkte demokrati er som ordet tilsier, en form der alle borgerne i et fellesskap deltar direkte i utformingen av beslutninger som angår dem (Rasch 1998:7).

Fordelene og ulempene med både direkte demokratiformer og et representativt system er mange og har hyppig vært drøftet i litteraturen.

Ian Budge (2006) har ut fra debatten sammenstilt flere argumenter mot direkte demokrati og samtidig respondert med motargumenter (Budge 2006:3). Noen av disse motargumentene vil berøre nettopp antagelsene rundt en skjevfordeling av ressurser, og det som er en av hjørnesteinene i demokratiet og folkestyret, nettopp at det bør være lik deltagelse eller i alle fall lik mulighet for deltagelse i et demokrati. Et av hans argumenter mot direkte demokrati er nettopp at innbyggerne ikke har interesse, tid og kunnskap nok til å ta gode politiske avgjørelser.

Dette punktet har som motargumenter, blant annet; heller ikke politikere har nødvendigvis den nødvendige ekspertise og interesse. Deltakelse utvider innbyggernes kapasitet og mange oppdaterer seg på politikk gjennom andre kanaler i dag slik som data og tv.

En sosial skjevhet er i seg selv ikke nødvendigvis et demokratisk problem (Schattschneider 1975), men blir et problem når skjevhetene oppleves som systematiske i forhold til bestemte grupper eller områder. Segregeringen er med på å opprettholde politisk fattigdom i fra før ressursvake områder. Og dannelsen av nettverk og dannelse av en sosialelite i de uformelle deltagelseskanalene, blir et demokratisk problem når det faktisk finner sted en forflytning av beslutningsmakt.

Utfallet av denne saken jeg har undersøkt, med det resultat at enda en kontroversiell institusjon ble lokalisert på nettopp Grim, fremstår ikke som et positivt trekk ved differensiert mobilisering (Aars og Kvalvåg 2004) eller som en «the mobilization of bias», (Schattschneider 1975) det derav heller ikke virker støttende for et pluralistisk system, men representerer etter min mening et demokratisk problem.

Jeg begrunner min påstand om at dette representerer et demokratisk problem gjennom de teoriene jeg har tidligere redegjort for i forholdet til at man den senere tid har sett en endret demokratisk deltagelsesform.

Denne endringen har gått fra de tradisjonelle valg og partikanalene, til å i større grad gi uttrykk for synspunkter i forhold til politiske prosesser gjennom en mer direkte form. En mer direkte uttrykksform gjennom eksempelvis direkte aksjoner, underskriftskampanjer og demonstrasjoner osv. en form som ligger mer i retning av et direkte demokrati i så henseende. Den skjevheten i politiske ressurser jeg langt på vei påviser i min oppgave, vil i endringen mot en økt deltagelse i de uformelle kanalene og direkte demokratiet innebære større fordel enn i det tradisjonelle representative demokratiet.

Og en skjev fordeling av politiske ressurser og dannelser av eliter vil i større grad i det direkte demokratiet være prisgitt sosioøkonomiske faktorer, fordi som undersøkelser (Aars og Kvalvåg 2004) viser til at det er som oftest i de uformelle deltagelseskanalene det dannes eliter, og derfor vil områder eller grupper som er sosioøkonomisk bedre stilt enn andre kunne danne nettverk eller eliter som i ytterste konsekvens kan stå for en reell forflytning av beslutningsmakt.

Litteraturliste:

Bøker og artikler/ dokumenter:

- Bjørklund, Tor og Jo Saglie (2000): Lokalvalget i 1999. Rekordlav og rekordhøy deltakelse. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Bjørklund, Tor og Jo Saglie (2009): Ensaksdeltakelse: om underskriftskampanjer og politikerkontakt, i Saglie, Jo (red.) (2009): Det nære demokratiet -lokalvalg og lokal deltakelse. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Budge, Ian (2006): *Direct and representative democracy: Are they necessarily opposed?* Representation. Vol. 42, No 1.
- Dahl, Robert A. (1961). Who Governs? Democracy and Power in an American City. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. (1998): On Democracy. New Haven: Yale University Press.
- Holme, Idar Magne og Bernt Krohn Solvang (1996): *Metodevalg og metodebruk*. Tano Aschehoug.
- Jacobsen, Dag Ingvar (2005): Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Kingdon, John W. (2003): *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Addison-Wesley Educational Publishers Inc.
- Kjellberg, Francesco og Marit Reitan (1995). Studiet av offentlig politikk – en innføring. Oslo: TANO.
- Kvelland, Eva (2009): ”Bridge over troubled water” . Masteroppgave. Universitetet i Agder.
- Langley, Ann (1999): Strategies for theorizing from process data. *Academy of Management Review*. Vol. 24, No 4, s. 691-710.
- Martinussen, Willy (1973): *Fjerndemokratiet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Martinussen, Willy (2003): Makt- og demokratiutredningens rapportserie, ISSN 1501-3065 Rapport 59, april 2003, ISBN 82-92028-64-1

NOU 2003:19: *Makt og demokrati*. Sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen. Oslo

Olsen, Johan P. (1978): Politisk organisering. En publikasjon fra Maktutredningen. Bergen: Universitetsforlaget.

Olsen, Johan P. og Harald Sætren. (1980): Aksjoner og demokrati. En publikasjon fra Maktutredningen. Bergen. Universitetsforlaget.

Saglie, Jo (2009): Demokrati på nært hold, i Saglie, Jo (red.) (2009): Det nære demokratiet - lokalvalg og lokal deltakelse. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Schattschneider, E. E. (1975) *The Semisovereign People*. Hinsdale, Illinois: The Dryden Press.

Skomedal, Anne Siri (2007): *Agderpostens og Fædrelandsvennens dekning av lokalvalgkampen 2007*. Masteroppgave. Universitetet i Agder.

Togebj, Lise, Jørgen Goul Andersen, Peter Munk Christiansen, Torben Beck Jørgensen og Signild Vallgård (2003). *Magt og demokrati i Danmark*. Hovedresultater fra Magtudredningen. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Van de Ven, Andrew H. (2007): *Engaged Scholarship. A Guide for Organizational and Social Research*. New York, Oxford University Press.

Aars, Jacob og Svein Kvalvåg (2005): *Urbane aktivistnettverk: Effektive og eksklusive?*, i Fimreite, Anne Lise og Tor Medalen (red.). *Governance i norske storbyer*. Oslo: Spartacus Forlag.

Aars J og Kvalvåg "Politiske uttrykksformer i en bykontekst" Røkkansenteret, Sluttrapport for prosjektet 144598/510 Av Universitetet i Bergen. Notat 23 – 2004

Internett:

www.kristiansand-kommune.no

www.a-tekst-retriver.no

www.fvn.no

http://www.fvn.no/tema/valg/valgresultater/index.jsp?page=kristiansand_gimekollen

14.januar.2010

<http://www.planetizen.com/node/34505>

26.oktober.2008

<http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/selecout/print.asp>

04.mai.2010